

BORÇLAR HUKUKU

ERHAN GÜNEŞ

- 1. BÖLÜM – GİRİŞ - TEMEL KAVRAMLAR**
- 2. BÖLÜM – HUKUKİ İŞLEMDEN DOĞAN BORÇLAR**
- 3. BÖLÜM – HAKSIZ FİİLDEN DOĞAN BORÇLAR**
- 4. BÖLÜM – SEBEPSİZ ZENGİNLEŞMEDEN DOĞAN BORÇLAR**
- 5. BÖLÜM – BORÇ İLİŞKİLERİNDE ORTAK HÜKÜMLER**
- 6. BÖLÜM – ÖZEL DURUMLAR**
- 7. BÖLÜM - BORCU SONA ERDİREN NEDENLER**

1. BÖLÜM

TEMEL KAVRAMLAR

Borçlar Hukuku, kişiler arasındaki borç ilişkilerini düzenleyen özel hukuk dalıdır. Medeni Hukuk ve Borçlar Hukuku birbirlerini tamamlayan iki hukuk dalıdır.

- **Dar anlamda borç ilişkisi** yalnızca “borcu” tanımlar. A’nın B’ye 10 bin TL’yi vermesi. Yani yalnızca asli edimle ilgilenir.
- **Geniş anlamda borç ilişkisi** ise “ taraflar arasındaki borç ilişkisini” düzenler. Asli edimin yanında yan edim, yan yüküm, feri borçlar ve tali borçlar gibi konular da borç ilişkisinin konusu olur.

1. BORÇLAR HUKUKUNUN KAYNAKLARI

2012 tarihli Türk Borçlar Kanunu borçlar hukukunu düzenleyen temel kanun olmakla birlikte Türk Medeni Kanunu da borçlar hukukunun asli kaynakları arasındadır.

2. BORÇLAR HUKUKUNDA TEMEL İLKELER

a. İrade özerkliği (serbestliği) ilkesi: Borç ilişkisinin tarafları (alacaklı-borçlu) hukuka, kanuna, ahlaka, kamu düzenine aykırı olmayacak şekilde kendi özgür iradeleri ile **eşitlik ilkesi** çerçevesinde borç ilişkisi yaratabilirler. Yani, sözleşme yapabilme, sözleşmenin tarafını seçme, sözleşme içeriğini düzenleme, sözleşme içeriğini değiştirme, sözleşmeyi feshetme, vb. İrade özerkliği ilkesinin istisnasını ise özellikle genel işlem koşulları oluşturmaktadır. Öyle bazı hukuksal işlemler vardır ki bunlarda bazen taraf seçme özgürlüğü bazen içeriği belirleme özgürlüğü o kadar da geniş değildir. Zira taraflardan birisi önceden sözleşme hükümlerini belirlemekte ve karşısındakilere sunmaktadır. Ör: Elektrik abonman sözleşmesinde hizmeti sunan kişi (genellikle yetkili tek kurum), sözleşme içeriğini baştan belirlemekte müzakereye açık bırakmamaktadır.

b. Nisbilik ilkesi: Kural olarak borç ilişkisi yalnızca sözleşmenin taraflarını bağlar yani taraflar arasında hak ve sonuç doğurur. Üçüncü kişileri ilgilendirmez. Ör: A’nın kitabını B’ye satması konusunda satım sözleşmesi yapan A ve B’dir. Alacak ve borç bu iki kişi üzerinde doğmaktadır. Ancak bu kural istisnai olarak 3.kişileri de ilgilendirebilir. Ör: Kuvvetlendirilmiş şahsi (nispi) haklar ve tam üçüncü kişi lehine sözleşmeler. Kuvvetlendirilmiş nispi haklar bakımından; A’nın evini B’ye kiraya vermesi durumunda eğer tapu siciline bu sözleşme şerh edilirse, artık B, A’ya karşı kiracı olarak haklarını, sonrasında A’nın mülkiyeti başkasına devretmesi halinde dahi üçüncü kişiye karşı da ileri sürebilir hale gelir.

c. Sınırlı sayıda olmama ilkesi: Her ne kadar Borçlar Kanununda bazı sözleşme türleri tek tek sayılsa da sözleşme kanuna, ahlaka vs. aykırı olmadıkça her konuda sözleşme kurulabilir.

d. Geçicilik ilkesi: Borç ilişkileri açısından zamanaşımı süreleri öngörülür.

e. İvazlılık (karşılıklılık) ilkesi: Kural olarak borç ilişkisinde menfaatler karşılıklıdır. İstisnai olarak bağış ve kefalet ivazsız nitelik taşırlar.

f. Kusur sorumluluğu ilkesi: Kural olarak borçlar hukukunda kusur varlığı halinde zarardan sorumluluk doğar. Ancak Kanunda kusursuz sorumluluk halleri de düzenlenmiştir.

g. Üçüncü kişi aleyhine borç yaratamama ilkesi: Borç ilişkisinin yaratılabilmesi için tarafların iradesi gerekir. Bu nedenle kural olarak üçüncü kişi aleyhine borç yaratılamaz.

3. BORÇ İLİŞKİSİNİN UNSURLARI

a. ALACAKLI-BORÇLU: Borcun ifasını talep eden kişi alacaklıdır. Borçlu ise borcun konusu olan edimi yerine getirmekle yükümlü olan kişidir. Her borç ilişkisinde mutlaka alacaklı ve borçlu olmak zorundadır. Alacaklı ve borçlu gerçek ve tüzel kişiler olabilir.

b. BORCUN KONUSU (EDİM):

Alacaklının borçludan talep ettiği, borçlunun yerine getirmek zorunda olduğu borcun konusuna edim denir. Ör: Kiracının kirasını ödemesi, Mal sahibinin satın alınan malı teslim etmesi vb.

EDİMİN ÖZELLİKLERİ	
1. Verme, yapma, yapmama biçiminde olabilir	- Kira sözleşmesine göre kiracının kira parasını ödemesi verme edimine, - Hizmet sözleşmesine göre öğretmenin ders anlatması yapma edimine, - Rekabet yasağı anlaşmasına uygun davranmak yapmama edimine örnektir.
2. Kanuna, ahlaka, kişilik haklarına aykırı olmamalı	Organ ticareti, insan kaçakçılığı, hukuki işlemlerin şekil şartlarına aykırı yapılması vb...
3. Belli ya da belirlenebilir olmalı	Hangi model bilgisayarın alınacağı belli veya belirlenebilirdir.
4. Sözleşme yapıldığı anda mevcut olmak zorunda değildir	Belli bir süre sonra olgunlaşacak tarım ürünleri borcun konusu yapılabilir.
5. Borçlunun mülkiyetinde olmak zorunda değildir	Bir kişi henüz mülkiyetinde olmayan bir şeyi başkasına satmayı taahhüt edebilir.
6. Ekonomik bir değer taşıması gerekmez	Ekonomik değer taşıması gerekmez, hukuki menfaat içermesi yeterlidir. Evde köpek beslememe borcunun ekonomik değeri yoktur...

EDİM TÜRLERİ

OLUMLU EDİM: Borçlunun yapma veya verme şeklinde yerine getirdiği edim türü. Ör: Tamircinin tamir yapması, satın alınan otomobilinin parasının verilmesi.

OLUSUZ EDİM: Borçlunun yapmama şeklinde yerine getirdiği edim türü. Ör: Tacirin rekabet yasağı sözleşmesi çerçevesinde rekabet yapmama borcu.

MADDİ EDİM: Borçlunun malvarlığından karşılanan edim. Devri mümkündür.
ŞAHSİ EDİM: Borçlunun şahıs varlığından karşılanan edim. Devri mümkün değildir.

ANİ EDİM: Borçlunun bir kerede ifa ettiği edim. Ör: Para borcunun tek seferde ödenmesi. Malın teslimi. Eser sözleşmesinde imal edilen eserin karşı tarafa teslimi.

DÖNEMSEL EDİM: Borçlunun bir defada değil de belirli dönemlerde borcunun belirli edimlerini ifa etmesidir. Ör: İşçiye her ay ödenen ücreti.

SÜREKLİ EDİM: Borçlunun edimini belirli bir zamana yayılarak yerine getirmesi. Borçlu borç konusunu bir kere ifa ederek borçtan kurtulamamakta, borç ilişkisi devam ettiği müddetçe edim yükümlülüğü devam etmektedir. Ör: Ev sahibinin kiracıya evi tesis etmesi yani kira sözleşmesi sonuna kadar evin kiracıda kalmasına katlanması. Yazarın, kitabı ile ilgili çoğaltma ve yayma hakkını yayımcıya devretmesi.

BÖLÜNEBİLİR EDİM: Değeri düşmeden parçalara bölünerek ifa edilebilen edim. Misli nitelikteki cins borçları (neviyle belli) bölünebilir edime örnek gösterilebilir. Ör: Domates, pirinç borcu bölünerek ödenebilir.

BÖLÜNEMEYEN EDİM: Bölünmesi durumunda özelliğini yitirecek edim. (Parça borçları, ferdan belli borçlar buna örnekler.) Ör: X isimli ressamın X isimli tablosunun teslimi borcu bölünerek ifa edilemez.

**

4. BORÇ İLİŞKİSİNDEN DOĞAN HAKLAR

BİRİNCİ DERECE HAKLAR	İKİNCİ DERECE HAKLAR
a. ASLİ HAKLAR Alacaklının borçluya karşı sahip olduğu alacak hakkı asli haklardır.	TALİ HAKLAR Alacak üzerinde tasarruf yetkisi veren haklardır. Bunlar borç ilişkisinden doğan ikincil karakterli haklardır.
b. FER'İ HAKLAR Asli alacak hakkını genişleten veya güvence altına alan haklardır. Bu nedenle asli haklara bağlı haklardır. Yani asli hak mevcutsa ferî hak da mevcut olur, asli hak son bulursa ferî hak da son bulur. - Gecikme faizi, - Gecikme tazminatı, - Cezai şart, - Teminat, - Dava masrafları, - İcra takibi masrafları	- Yenilik doğuran haklar - İtirazlar - Def'i hakları - Dava açma hakkı - İcra Takibinde bulunma hakkı

a. YENİLİK DOĞURAN (inşai) HAKLAR

Sahibinin tek taraflı irade beyanı ile yeni bir hukuki ilişki yaratma (kurucu), bir hukuki ilişkiyi değiştirme (değiştirici), bir hukuki ilişkiyi sona erdirmeye (bozucu) yetkisi veren haklardır. • Kurucu yenilik doğuran haklar örnek: Alım (iştirâ), gerialım (vefa), önalım (şuf'a) hakları. Sözleşme kurulurken kabul beyanı, babanın çocuğu tanınması vb. • Değiştirici yenilik doğuran haklar örnek: Borçlunun temerrüdü halinde seçimlik hakların kullanılması, defolu malın yenisiyle değiştirilmesi. • Bozucu yenilik doğuran haklar örnek: Fesih, istifa, ret, azil, dönme, iptal, takas def'i hakları vb.	Yenilik doğuran hakların özellikleri: 1. Tek taraflı irade beyanı ile hukuki sonuç doğar. 2. Kullanılması şarta bağlanamaz. 3. Kullanıldıktan sonra geri dönülemez. Bir kez kullanmakla tükenir. 4. Hak düşürücü süreye tabidir, zamanaşımına tabi değildir. 5. Mutlaka inşai (yenilik doğuran) davalar ile kullanılması gerekmez!
---	--

b. İTİRAZ

- Bir hakkın hiç var olmadığı, bir hakkın sona erdiği yönünde yapılan savunmadır. Ör: A'nın 10 bin tl. borcunu öde demesine karşın B'nin böyle bir borcun olmadığını dile getirmesi.
- Mutlak butlan (kesin hükümsüzlük) sebepleri genellikle itiraz sebepleridir:
 - Edimin kanuna aykırı olması
 - Edimin ahlaka aykırı olması
 - Sözleşmenin şekle aykırılığı
 - Sözleşme taraflarının ehliyet eksiklikleri
 - Edimin başlangıçta kusursuz imkansız olması
 - Muvazaalı işlemler...
- İtirazı taraflar ileri sürebilirler, hakim de kendiliğinden (re'sen) dikkate alır.
- İtiraz maddi bir olay niteliğindedir.

c. DEF'İ HAKLARI

- Bir hakkın varlığını kabul etmekle beraber, herhangi bir nedenle o hakkın geçici veya kesin olarak yerine getirilemeyeceği şeklinde yapılan savunmalardır.
- Hakim tarafından kendiliğinden dikkate alınmaz. Tarafların ileri sürmesi gerekir.
- **Def'i türleri:**
 - **Zamanaşımı Def'i:** Borcun olduğu ancak zamanaşımına uğradığı gerekçesiyle ödenmeyeceği savunması.
 - **Borcun muaccel olmadığı def'i:** Borcun henüz ödeme zamanının gelmediği yönünde yapılan savunma.

- **Takas Def'i:** Borcun olduğu ancak aynı zamanda karşı alacağın da olduğu savunması.

- **Tartışma Def'i:** Kefilin, kendisine gelen alacaklıya önce borçluya gitmesi gerektiği yönündeki savunması

- **Ödemezlik def'i:** İki tarafa borç yükleyen sözleşmelerde taraflardan birinin edimini yerine getirmeden diğer taraftan edimini yerine getirmesini istemesi halinde karşı tarafın “önce sen edimini yerine getir ki ben de getireyim” şeklinde yaptığı savunmadır.

- **Rehnin paraya çevrilmesi def'i** gibi türleri de vardır.

- Kesin ve geçici def'i olmak üzere iki tür def'i vardır denilebilir. Kesin def'iler (zamanaşımı, takas ve taksim def'ileridir) borcun sona erdiğinin savunması niteliğindedir denilebilir. Geçici def'iler ise (ödemezlik, borcun muaccel olmadığı, tartışma vb.) borcun henüz ödenmeyeceğini şartlar gerçekleştiğinde yeniden gelinmesi gerektiğini dile getirir.
- Bir ayrım da def'inin türüne göre ve borç ilişkisinin taraflarına göre yapılır. Mutlak def'i ve nispi (kişisel) def'i şeklindeki bu ayrım daha çok kıymetli evrak hukukunda kullanılmaktadır. Açıklamasını ticaret hukuku kitabınızda bulabilirsiniz.

**

5. BORÇ İLİŞKİSİNDEN DOĞAN YÜKÜMLÜLÜKLER

EDİM YÜKÜMÜ

a) Asli Edim Yükümü: Sözleşmenin esaslı unsurlarının yerine getirilmesidir. Ör: Otomobil satım sözleşmesinde paranın ödenmesi ve malın teslimi.

b) Yan Edim Yükümü: Edimin hazırlanması, gerçekleştirilmesi ile ilgili olan yükümlerdir. Sözleşmenin esaslı unsurunu oluşturmayan ancak edimin hazırlanması, gerçekleşmesi ve güvenliği ile ilgili edimler. Ör: Nakliye masrafı, yol masrafı, kiracının evi boşaltırkenki badana masrafı vb.

Yan edim yükümleri de asli edim gibi ayrı talep edilebilir ve ayrı dava edilebilir.

YAN YÜKÜMLER

Borç ilişkisinin taraflarının (doğruluk ve güven) DÜRÜSTLÜK kurallarına dayanarak gerekli dikkat ve özeni göstermeleri ile ilgili yükümlerdir.

İfaya yardımcı (aydınlatma ve bilgilendirme yükümü) ve koruyucu (Nakliye esnasında mala zarar vermeden teslimi) niteliktedirler. Ör: Satılan ilacın nasıl kullanılacağına karşı tarafa anlatılması.

Bu yüküme aykırılık tazminat borcu doğurur.

6. SORUMLULUK

- Borcun kaynaklarına göre sorumluluk (-den sorumluluk)
 1. Hukuki işlemten sorumluluk
 2. Haksız fiilden sorumluluk
 3. Sebepsiz zenginleşmeden sorumluluk
 4. Kanundan doğan sorumluluk
- Borcun kapsamına göre sorumluluk (-ile sorumluluk)
 1. Kişi ile sorumluluk (yasaktır)
 2. Mal ile sorumluluk

Mal ile sorumluluk da iki şekilde kendisini gösterir:

→ **Sınırsız Sorumluluk:** Borçlunun borcundan dolayı tüm mal varlığı ile sorumlu tutulması halidir. Ör: Şahıs şirketlerinde bazı ortakların şirket borçlarından sorumluluğu sınırsızdır.

→ **Sınırlı Sorumluluk:** Bir kişinin borcun belirli bir miktarından sorumlu tutulmasıdır. (Ör: Kefilin borçlunun borcunun bir kısmından sorumlu tutulması gibi). Diğer bir sınırlı sorumluluk hali ise belirli bir mal ile sorumluluktur. (Ör: Devletin, bütün mirasçılar mirası reddettiğinde tereke borçlarından dolayı sadece tereke değeri ile sorumlu olması)

7. EKSİK BORÇLAR (TABİİ BORÇLAR)

- Dava ve takip konusu yapılamayan borçlardır. Yani ortada bir borç olmasına rağmen dava edilemeyen, cebri icraya konu edilemeyen borçlardır. Ancak bu durum, borcun ifa edilebilir olmasına da engel değildir. Yani ortada geçerli bir borç ilişkisi vardır, hatta talebi ve ifası mümkündür, sadece talep “dava ve takip” yolu ile yapılamaz.
- Eksik borcun ifa edildikten sonra geri talep edilmesi de (sebepsiz zenginleşme hükümlerine göre) mümkün değildir!
- Kefalet ve teminat altına alınabilir, alacak hakkı devredilebilir, borcun nakline konu olabilir.

Eksik borçların türleri:

- a. **ZAMANAŞIMINA UĞRAMIŞ BORÇLAR:** Alacaklının borcunu zamanında kabul etmemesi veya dava ve icra yoluyla talep etmemesi nedeniyle zamanaşımına uğraması durumunda borç sona ermiş olmaz ancak artık dava ve takip edilemez hale gelir. Yani mahkeme ve icra organlarına başvurulamaz.
- b. **KUMAR VE BAHİS BORÇLARI:** Devlet kontrolündeki bahisler hariç olmak üzere kişiler arası kumar ve bahis borçları eksik borçtur, dava ve takip yapılamaz.
- c. **EVLENME SİMSARLIĞINDAN (TELLALLIK) DOĞAN BORÇLAR**

d. **AHLAKİ ÖDEVDEN DOĞAN BORÇLAR:** Hukuk kuralları nedeniyle değil de ahlak kuralları nedeniyle söz konusu olan borçlar için devlet yaptırımına başvurulamaz. Örneğin, bir kimsenin yoksul durumdaki teyzesine yardım etmesi hukuken değil ama ahlaken bir borç kabul edilebilir. Bu borç ifa edilmediğinde kişinin teyzesi bu kişiye karşı dava-takip imkanına sahip değildir.

8. Hukuksal işlemler için YAPTIRIM TÜRLERİ

YOKLUK

Hukuki işlemin KURUCU UNSURLARINDA eksiklik varsa yokluk yaptırımını vardır.

Ör: Satım sözleşmesinin kurucu unsurları satılan mal ve bedelin belli olmasıdır. Bu unsurlardan birisi eksik ise sözleşme yok hükmündedir.

Yok kabul edilen bir işlem hukuk dünyasında doğmamış kabul edilir. Bunun bir sonucu olarak da işlemin geçersizliğine ilişkin mahkeme hükmüne gerek yoktur. Nihayetinde işlemin yok olduğu taraflar tarafından da ileri sürülebilir, hakim tarafından da re'sen (kendiliğinden-talebe bağlı olmaksızın) dikkate alınır.

MUTLAK BUTLAN (KESİN HÜKÜMSÜZLÜK-KESİN GEÇERSİZLİK)

Hukuki işlemin kurucu unsurları var olmakla birlikte, ZORUNLU UNSURLARINDA (kanunun aradığı emredici geçerlilik şartlarında) eksiklik veya aykırılık varsa mutlak butlan söz konusu olur. Bu durumda işlem baştan itibaren geçersizdir ve sonradan geçerli hale de gelmesi mümkün olmayacaktır. Yoklukta işlem hiç doğmamıştır ve doğmayacaktır da oysa mutlak butlanda işlem doğmuştur ancak ölü doğmuştur yani baştan itibaren geçersizdir ve geçerli hale gelmeyecektir.

Bir hukuki işlemin Mutlak Butlanla geçersizlik sebeplerine örnekler:

- Emredici kurallara aykırılık
- Kamu düzenine aykırılık
- Ahlaka aykırılık
- Kişilik haklarına aykırılık
- Başlangıçta imkansızlık (objektif imkansızlık)
- Muvazaa (danışıklı işlem)

Ör: Tam ehliyetsiz (örneğin akıl hastası) bir kişinin satım sözleşmesine taraf olması emredici kurallara aykırılık teşkil eder. Bu nedenle bu sözleşme mutlak butlanla geçersizdir. Dikkat edilirse yokluk değildir.

→ Mutlak butlan işlemle ilgili kişiler tarafından HER ZAMAN ileri sürülebilir.

→ Hakim de bu durumu her zaman re'sen (herhangi bir talebe bağılı olmaksızın, kendiliğinden) dikkate alır.

→ Zamanaşımı yoktur.

DİKKAT: Yokluk ve mutlak butlan sıkça birbirine karıştırılmaktadır. Bu nedenle sorularda bu ikisi arasındaki ayırım mutlaka kavranmalıdır. Yoklukta bir işlem hiç hayat bulmamıştır, kurucu unsurlarda eksiklik vardır. Mutlak butlanda ise hukuki işlem hayat bulmuş ancak tamamen ölü bir şekildedir ve canlanmaz. Kurucu değil, kanunun aradığı zorunlu (emredici) başkaca unsurlarda eksiklik vardır. Örneğin evlilik sözleşmesi için iki farklı cins, resmi evlendirme memuru ve sözlü beyan kurucu unsurlardır, bunlardan birinin eksikliği yokluktur. Oysa bunların var olduğunu ancak taraflardan birinin ayırt etme gücünün olmadığını varsayarsak işlem hayat bulmuş ancak ölü doğmuştur dememiz gerekir. Zira kanunen tam ehliyetsiz bir kişinin hukuki işlem yapması batıldır. Başka bir örnek vermek gerekirse satım sözleşmesinin kurucu (esaslı) unsurları, satılan mal ve bedel hususunda tarafların irade ve beyanlarının uyuşmasıdır. Bunlardan birinin eksikliği işlemi yok haline getirecektir. Oysa satılan malın kanuna aykırı bir mal olması halinde (ör, uyuşturucu) işlem var, ancak kanunen geçersiz (butlan) sayılacaktır.

İPTAL EDİLEBİLİRLİK

Özellikle irade sakatlığı hallerinde söz konusu olur. İrade sakatlıkları ise HATA (YANILMA), HİLE (ALDATMA), TEHDİT (İKRAH) durumlarıdır. Bu durumda hataya düştüğünü, hileye uğradığını öğrenen taraf, tehditte ise tehdit ortadan kalktığı andan itibaren tehdit edilen taraf 1 YIL içerisinde işlemin iptalini talep edebilir, etmez ise işleme razı gelmiş demektir ve işlem baştan itibaren geçerli hale gelir.

- İptal edilebilirlik, taraflar tarafından ileri sürülmelidir, ancak 1 yıllık süreye tabidir.
- İptal edilebilirlik hakim tarafından re'sen dikkate alınmaz.
- Süre kaçırılırsa veya taraflar anlaşırsa işlem baştan itibaren geçerli hale gelir.

DİKKAT: İrade sakatlığı hallerinin dışında eşlerden birinin ayırt etme gücünden geçici yoksunluğu ve sınırlı ehliyetsizin yasal temsilcisinden izin almadan evlenmesi ve gabin durumlarında da iptal edilebilirlik vardır.

TEK TARAFLI BAĞLAMAZLIK (ASKIDA HÜKÜMSÜZLÜK)

Sınırlı ehliyetsizlerin (ayırt etme gücüne sahip küçük ve ayırt etme gücüne sahip kısıtlılar) yasal temsilcilerinin iznine tabi işlemlerini izinsiz yapmaları durumunda sınırlı ehliyetsiz için işlem askıda hükümsüzdür. Yasal temsilcinin onayı (icazeti) işlemi geçerli hale getirir. Onay vermemesi ise işlemin baştan itibaren geçersiz olması sonucunu doğurur.

2. BÖLÜM

HUKUKİ İŞLEMDEN DOĞAN BORÇLAR

HUKUKİ OLAY: İnsan iradesi dışında gerçekleşen ve hukuksal sonuç doğuran olaylardır. Ör: Doğum, ölüm ve mücbir sebeplerin (sel, deprem gibi) ortaya çıkarttığı hukuki sonuçlar.

HUKUKİ FİİL: İnsan iradesinin ürünü olan ve hukuki sonuçlar doğuran fiillerdir. Hukuka uygun fiiller ve hukuka aykırı fiiller (haksız fiiller) şeklinde bir ayrımı vardır. Hukuka uygun fiilleri ise aşağıdaki şekilde ayırmak mümkündür:

1. İrade Açıklamaları:

- **Hukuksal işlemler:** Belirli bir hukuksal sonuca yönelik irade açıklamalarıdır.
- **Hukuksal işlem benzeri fiiller:** İrade açıklayan kişiden bağımsız olarak kanunun sonuç bağladığı fiiller. Ör: **Temerrüt ihtarı.**
- **Maddi fiiller:** İrade açıklamasının dış dünyada yarattığı maddi değişikliği sonuç bağlanması. Ör: Yazarın eseri üzerinde fikri hak kazanması.

2. Görüş Açıklamaları:

Bir kişinin belirli bir konuda düşünce ve bilgi açıklaması. Ör: İhbarlar. Gerçekleşmiş bir olgu hakkında bilgi vermeler.

3. His Açıklamaları:

Belli bir duygunun ifade edilmesidir. Sadece af halinde hukuksal sonucu vardır. Ör: Miras bırakanın mirastan yoksun olan mirasçısını affetmesi.

→ HUKUKSAL BİR İŞLEM İÇİN AŞAĞIDAKİ UNSURLAR ARANIR:

Hukuksal işlem, hukuksal bir sonuç doğurmak maksadıyla iradenin (veya iradelerin) açıklanmasıdır. Buna göre hukuksal işlemin unsurları genel olarak şöyledir:

- ✓ **İrade açıklaması**
- ✓ **İrade açıklayan kişinin ehliyetli olması**
- ✓ **İrade açıklamasının hukuki sonuç doğurma amacını taşıması**

HUKUKSAL İŞLEM ÇEŞİTLERİ

TEK TARAFLI HUKUKSAL İŞLEMLER	ÇOK TARAFLI HUKUKSAL İŞLEMLER
Tek bir tarafın iradesini açıklaması ile hukuksal sonuç doğurmaya yeterli işlemlerdir. Karşı tarafın kabulü önemli değildir. Ör: Vasiyetname, Reddi miras, takas def'i, vakıf kurma, Soybağının reddi, feragat, yenilik doğuran hakların kullanılması, tanıma, temsil yetkisi verme, aleni ödül vaadi, fesih, dönme, iptal, rücu, öneri, kabul vb.	1. Sözleşmeler: Hukuki sonuç için iki tarafın karşılıklı ve birbirine uygun irade açıklamaları ile oluşturulur. Ör: Sözleşme türleri. 2. Kararlar: Ortak amaç için kişilerin aynı yönde irade açıklayarak hukuki sonuç doğurmaları durumu. Ör: Dernek genel kurulunun aldığı kararlar.

BORÇ DOĞURMA BİÇİMİNE GÖRE SÖZLEŞMELER:

TEK TARAFA BORÇ YÜKLEYEN SÖZLEŞMELER	İKİ TARAFA BORÇ YÜKLEYEN SÖZLEŞMELER	
- Bağışlama sözleşmesi - Kefalet sözleşmesi - Ücretsiz vekalet sözleşmeleri - Genel olarak ivazsız sözleşmeler	Tam iki tarafa borç yükleyen	Eksik iki tarafa borç yükleyen
	Edimlerin değiş-tokuş edildiği sözleşmelerdir: - Satım sözleşmesi - Kira sözleşmesi - Hizmet sözleşmesi - Trampa sözleşmesi - Eser sözleşmesi vb. → Ödemezlik def'i ileri sürülebilir.	Edimlerin değiş tokuş edilmediği sözleşmelerdir: - Kullanım ödöncü sözleşmesi (Ariyet) - Tüketim ödöncü sözleşmesi (Karz) - Saklama ödöncü sözleşmesi (Vedia) - Vekalet sözleşmesi

Karşı tarafa varması gereken tek taraflı hukuksal işlemler	Karşı tarafa varması gerekmeyen tek taraflı hukuksal işlemler
Öneri (icap), kabul, takas, fesih, iptal, dönme, cayma vb.	Vakıf kurma, vasiyetname düzenleme vb.

MALVARLIĞINA ETKİSİ BAKIMINDAN HUKUKSAL İŞLEMLERİN AYRIMI

TAAHHÜT İŞLEMLERİ	TASARRUF İŞLEMLERİ
Borçlandırıcı işlemlerdir. Malvarlığını borç altına sokan işlemlerdir. Malvarlığının pasifini artıran işlemlerdir. Bir satım sözleşmesi yapıldığında mülkiyet hemen devredilmiş olmaz. Yani satıcı için henüz mülkiyet hakkı kaybedilmemiştir. Ancak malın mülkiyetini karşı tarafa geçirme borcu altına girilmiştir. Karşı taraf için de bedel ödeme borcu. Bu nedenle satım sözleşmesi yapmak taahhüt niteliğindedir. (Ne zaman ki sözleşme ile altına girilen taahhüt ifa edilir o zaman “tasarruf” aşamasından söz edilebilir.) Ör: Taşınmaz satış vaadi sözleşmesi, Taşınmaz satış sözleşmesi, Mal değişim sözleşmesi vb.	Malvarlığındaki hakları sona erdiren, değiştiren, sınırlayan, malvarlığının aktifini azaltan işlemlerdir. Yani bu işlemler malvarlığını doğrudan etkiler. Satım sözleşmesi ile taahhüt altına giren taraflar, taahhütlerini yerine getirdiklerinde “tasarruf” aşamasını da gerçekleştirmiş olurlar. Ör: Taşınmazın tapu kütüğüne <u>tescili</u> , A’nın B’ye borcunu <u>ödemesi</u> vb.

→ Bir hukuki işlemin geçerliliği bir sebebe bağlı ise SEBEBE BAĞLI HUKUKİ İŞLEM (Borçlar hukukunda işlemler genellikle sebebe bağlıdır), değil ise, SEBEBE BAĞLI OLMAYAN (SOYUT) HUKUKİ İŞLEM (Ticaret Hukukundaki işlemler genellikle sebebe bağlı değildir) denilir. (Borçlunun borcunu kabul etmesinin herhangi bir sebebi olmayabilir) Yani her hukuki işlem sebebe bağlı olmak zorunda değildir.

→ Etkilerini doğurdukları an bakımından işlemler **sağlararası hukuksal işlemler** ve **ölüme bağlı hukuksal işlemler (tasarruflar)** olarak da ikiye ayrılır. Sağlararası hukuksal işlemler, sonuçlarını taraflar “sağken” doğurur. Ölüme bağlı hukuksal işlemler ise tarafların sağken yaptıkları işlemlerin sonuçlarını kişinin (taraf veya taraflar) ölümünden sonra ortaya çıkartmasına dönüktür. Ör: Miras sözleşmeleri, vasiyetname.

SÖZLEŞMENİN KURULMASI

1- En az iki taraf irade açıklamalı	2- İradeler karşılıklı ve birbirine uyumlu olmalı	3- İradeler hukuki sonuç doğurmaya dönük olmalı
- İrade açıklamaları duruma göre açık veya örtülü olabilir. Örtülü irade açıklaması kişinin davranışlarından anlaşılır. - SUSMAK kural olarak RED anlamındadır! Kapalı-örtük bir irade beyanıdır. (Ancak belli konularda örneğin onaylanması beklenen bir belgeye itiraz edilmemesi kabul anlamı taşıyacaktır veya dürüstlük kuralı, yapılan işin niteliği, tarafların anlaşması, kanun gereği hallerde susma kabul yerine geçer.)	Taraflar sözleşmenin esaslı unsurlarında anlaşmışlarsa sözleşme kurulmuş sayılır. İkincil noktalar ayrıca belirtilmedikçe sözleşmenin kurulması için aranan bir şart olmaz.	Örneğin satım sözleşmesinin amacı malın teslim edilmesi, parasının ödenmesidir. Yani iradeler dış dünyada anlamlı bir değişim amaçlamalıdır.

Bir sözleşmenin kurulabilmesi için önce “öneri” ve sonra “kabul” dediğimiz iki evreden geçmesi gerekir.

ÖNERİ (icap)	KABUL
• Zaman bakımından kabulden önce açıklanan irade açıklamasıdır. • Tek taraflı irade açıklamasıdır. • Varması gereken irade açıklamasıdır. • Karşı tarafa (Bir kişi, bir grup veya kamuya) yönelmelidir. • <u>Esaslı (kurucu) unsurları içermelidir.</u> • <u>Bağlayıcı (ciddi) nitelik taşımalıdır.</u>	
→ ESASLI UNURLARI • OBJEKTİF ESASLI UNSURLAR - Sözleşmenin kurucu unsurlarıdır. - Sözleşmeye kanuni tanımdaki özelliğini kazandıran unsurlardır. - İsimli sözleşmelerde kanuni tanımdan, isimsiz sözleşmelerde nitelikten anlaşılır. Örneğin, basit bir satım sözleşmesinin kurucu unsurları satılan mal ve bedeldir. Bunlar belirli olmalıdır. • SUBJEKTİF ESASLI UNSURLAR - Kanun aramasa da tarafların anlaşması ile ikincil önemdeki noktaların birincil derecede önemli hale getirilmesi ile olur. Yukarıdaki örnekten hareketle, satılan mal ve bedel birincil derecede (objektif) esaslı unsurlardır. Taraflar bunlarda anlaşılırsa sözleşme kurulabilir. Oysa Sözleşmenin bu iki unsurdan başka unsurları da taşıması gayet doğal olacaktır. Borcun ne zaman ifa edileceği, taraflardan hangisinin borcu önce ifa edeceği, borcun nerede ifa edileceği gibi hususlar “sübjektif” noktalardır. Taraflar bunları belirlemeseler bile sözleşme kurulur. Ancak taraflar isterlerse bu ikincil noktaları da sözleşmenin kurulmasının temeli sayabilirler.	• Zaman bakımından öneriden sonra gelir. • Tek taraflıdır. • Varması gereklidir • Kurucu yenilik doğuran niteliktedir. • Önerene, önerinin bağlayıcı olduğu süre içinde yöneltmelidir. • <u>Tamamen</u> öneriye uygun olmalıdır, aksi yeni bir öneri olur. • Kabul açıklamasının aracı çeşitli olabilir. • Kabul açıklaması açık veya örtülü (zımni) olabilir.
ESASLI NOKTALARDA ANLAŞILMIŞSA SÖZLEŞME KURULUR, İKİNCİ DERECEDE NOKTALAR (taraflar, esaslı hale getirmedilerse) SÖZLEŞMENİN KURULMASI BAKIMINDAN ÖNEMLİ DEĞİLDİR.	

GÖZDEN KAÇIRMA: Bir irade açıklamasının “öneri” sayılabilmesi için her şeyden önce şu iki özelliği de taşıması gerekir: 1. Sözleşmenin kurucu (esaslı) unsurlarını içermelidir. Ör: Satım sözleşmesinde satılan mal ve bedelin belirli olması gerekir. 2. İrade açıklaması “ciddi”, “bağlayıcı” nitelikte olmalıdır. Örneğin, bir markette satılan bir ürünün ne olduğu bellidir, fiyatı da üzerine yazıldı ise bellidir. Yani satılmak istenilen malın kurucu unsurları bellidir, anlaşılacağı gibi bir bağlayıcılık da taşımaktadır, müşteri almak istediği malı kasaya götürdüğünde “yok bunu size satmıyoruz veya şaka yaptık” denilmeyecektir. Oysa bu iki unsurdan birisi dahi eksik olsaydı, söz konusu irade öneri değil, “öneriye davet” olarak adlandırılacaktır. Örneğin bir kira ilanında evini kiraya vermek isteyen ev sahibinin kiralayacağı ev belli (mal belli), bedel de belli ise kurucu (unsurlar) var demektir. Ancak “bağlayıcılık” özelliği taşımamaktadır, zira ev sahibi ben bu evi söylediğiniz fiyattan kiralamak istiyorum diyen karşı tarafa evi kiralamak istemeyebilir. Yani karşı tarafı seçme hakkını kendine saklamıştır. O halde kiralanacak evin camına “kiralıktır, 1500 TL” yazan bir ev sahibinin iradesi kurucu unsurları içermesine rağmen “bağlayıcı” olmadığı için, yani ev sahibinin “karşı tarafı seçme hakkını kendine sakladığı için”, öneri sayılmayacaktır. Öneriye davet olarak adlandırılacaktır. Benzer bir durum işçi arama ilanları için de geçerli olur.

ÖNERİYE DAVET

Karşı tarafın öneride bulunmasını sağlamak amacı taşıyan, bağlanma iradesi olmayan beyan öneriye davettir. Yukarıda da açıkladığımız gibi bir irade açıklaması hem kurulacak sözleşmenin esaslı unsurlarını içermelidir hem de “bağlayıcı” olmalıdır. İrade açıklamasında esaslı unsurlar var ancak bağlayıcı değilse veya bağlayıcı ama esaslı unsurları içermiyorsa artık öneri değil, öneriye davet söz konusu olur. Öneriye davet ile karşı tarafın “öneride” bulunması arzulanmaktadır.

- Satılacak mal belli ancak fiyat belli değilse öneriye davettir!
- Seçme hakkı saklı tutulan duyurular öneriye davettir! (Ev kiralama ilanı, işçi arama ilanları)
- Bir şirketten mal ve fiyat listesi talep etmek öneriye davettir!
- Vitrindeki malın fiyatının etiketinin olması onu ÖNERİ, etiketinin olmaması ÖNERİYE DAVET yapar.
- TARİFE, FİYAT LİSTESİ, BORŞÜR ÖNERİDİR!

→ ISMARLANMAYAN ŞEYİN GÖNDERİLMESİ durumunda, bu bir öneri değildir. Yani ısmarlanmayan şeyi alan kişi bunu saklamak, geri göndermek zorunda değildir!

ÖNERİNİN BAĞLAYICILIĞI

Bir irade açıklamasının “öneri” sayılabilmesi için arzulanan sözleşmenin kurucu (esaslı) unsurlarını içermesi gerektiğini ve aynı zamanda “bağlayıcı” olması gerektiğini belirtmiştik. Peki öneren önerisiyle ne kadar süre bağlıdır? Burada kanun ikili bir ayırım yapmıştır.

1. SÜRELİ ÖNERİLERDE

- Kabul için süre belirleyen öneren bu süre sona erene kadar önerisi ile bağlı olur.
- Kabul, belirlenen süre içerisinde kendisine ulaşmayan öneren önerisi ile bağlı olmaktan kurtulur.
- Süre dolduktan sonra gelen kabul beyanı, ancak yeni bir öneri olarak kabul edilebilir.

2. SÜRESİZ ÖNERİLERDE

Süresiz önerinin hazırlar arasında ve hazır olmayanlar arasında yapılması ayrımı önemlidir.

Hazırlar arasında

- Öneri HEMEN (sözleşmenin niteliğine göre makul nitelikte) KABUL EDİLİRSE sözleşme kurulur!
- Doğrudan iletişim esnasında yapılan öneri hazırlar arasındadır. Yüz yüze, telefon, internette online...

Hazır olmayanlar arasında

- Önerinin kabulcüye varması için geçen süre, kabulcünün düşünme süresi ve kabulün önerene varması için gereken süre toplamda hesap edilir.
- Kabulün gecikmesi önerinin geç varmasından kaynaklanıyorsa ve öneren önerinin geç vardığını biliyorsa gecikme süresi önerinin bağlayıcılık süresine eklenir. Kabulün gecikmesi önerinin geç varmasından kaynaklanıyor ve öneren önerinin geç vardığını bilmiyorsa sözleşme kurulmamış sayılır. Yani bu gecikme önerinin bağlayıcılık süresine eklenmez.
- Öneri zamanında varmış ama kabul geç varmışsa iki ihtimal söz konusu olur. Kabul geç gönderilmişse öneri bağlayıcı olmaz, sözleşme kurulmaz. Kabul zamanında gönderilmiş ama önerene geç ulaşmışsa öneren serbesttir, DERHAL onayladığını bildirirse sözleşme kurulur, DERHAL onayladığını bildirmezse sözleşme kurulmaz.

ÖNERİ VE KABULDEN DÖNME

Öneride bulunan kişi sonradan bu öneriden dönmek isteyebilir veya kabul beyanında bulunan kişi için de aynı şey geçerlidir. Bu durumlarda şu ihtimallere bakılmalıdır:

- Öneriden dönme beyanını öneriden önce kabulcüye varırsa dönme beyanına üstünlük tanınır.
- Öneriden dönme beyanı ve öneri kabulcüye aynı anda varırsa kanun yine dönme beyanına üstünlük vermiştir.
- Aynı anda ulaşıp önerinin geri alınmasının öneriden önce öğrenilmesi halinde yine öneri yapılmamış sayılır.
- Yukarıda yaptığımız ayırım kabulden dönme iradesi için de benzer şekildedir.

SÖZLEŞMENİN KURULMA ANI - HÜKÜM VE SONUÇLARINI DOĞURMA ANI

a. Sözleşmenin kurulma anı

Sözleşmenin kurulduğu anın tespiti pek çok açıdan önem taşır. Ör: Tarafların hukuksal işlem ehliyetlerinin varlığı, taraflardan birinin ölümü halinde mirasçılarının sorumluluğunun ne olacağı.

- **Hazırlar arasındaki sözleşmeler kabulcünün kabul beyanını açıkladığı anda kurulur.** Ancak hazır olmayanlar arasındaki sözleşmelerin kurulma anı “açık kabul beyanının” gerekip gerekmediğine göre ikili bir ayrıma tabi tutulur.
- **Hazır olmayanlar arasındaki sözleşmenin kurulması “açık kabul” beyanını gerektiriyorsa:** Öneri süreli ise sürenin sonuna kadar açık kabul beyanının önerene varma anı sözleşmenin kurulduğu andır. Ör: İstanbul’daki İ, Antalya’daki A’ya 5 Ocak tarihinde mektup yoluyla 200 kasa domatesi kilosu 2 TL’den satın almak istediğini ancak iki hafta içinde cevap beklediğini belirten bir öneri yapsın. Mektubu 9 Ocak’ta alan A, 11 Ocak’ta kabul beyanını içeren mektubu İ’ye göndersin. Mektup İ’ye 15 Ocak’ta ulaşsın. Sözleşmenin kurulduğu an 15 Ocak olacaktır. Öneri süresiz olsaydı, yukarıda açıkladığımız gibi önerinin kabulcüye varması süresi, kabulcünün düşünme süresi, kabulün önerene varma süresi dikkate alınarak kabulün önerene vardığı anda sözleşme kurulmuş olacaktır. Zamanında gönderilen kabul beyanı olur da önerene “makul” sürenin ötesinde geç ulaşırsa ve öneren artık bağlı olmak istemiyorsa durumu kabulcüye derhal bildirmelidir.
- **Hazır olmayanlar arasındaki sözleşmenin kurulması için “açık kabul” beyanı şart değilse:** Bu durumda sözleşmenin kurulduğu an, önerinin kabulcüye vardığı andır! Ancak kabulcü makul süre içinde öneriyi reddedebilir. Eğer reddetmedi ise sözleşme kurulmuş demektir.

b. Sözleşmenin hüküm ve sonuçlarını doğurma anı

Sanıldığına aksine sözleşmenin “kurulduğu an” ile “hüküm ve sonuçlarını doğurduğu an” farklı zamana tekabül edebilir.

Hazırlar arasındaki sözleşmelerde sözleşmelerin hüküm ve sonuçlarını doğurdukları an kabul beyanının açıklandığı andır. O halde hazırlar arasında sözleşmenin kurulma anı ile hüküm ve sonuçlarını doğurma anı aynıdır, kabulün açıklandığı an!

Hazır olmayanlar arasındaki sözleşmelerde ise;

- **Açık kabul beyanının gerektiği** hallerde sözleşmenin hüküm ve sonuçlarını doğurma anı açık kabul beyanının önerene “gönderilme anı” olacaktır. (Bu ihtimalde, sözleşmenin kurulma anı ise kabul beyanının önerene vardığı an idi, yani hüküm ve sonuçlar sözleşmenin kurulma anından “önceki” bir zamanda doğmaktadır.)
- **Açık kabulün gerekmediği** hallerde ise sözleşme önerinin kabulcüye varma anından itibaren hüküm ve sonuçlarını doğurmaya başlar. Dikkat edilirse sözleşmenin kurulduğu an da bu şekilde idi. Tabi ki kabulcü uygun süre içinde öneriyi reddetmedi ise bu sonuç ortaya çıkar.

	Sözleşmenin kurulduğu an	Sözleşmenin hüküm ve sonuçlarını doğurduğu an
Hazırlar arasında	Kabulün açıklandığı an	Kabulün açıklandığı an
Hazır olmayanlar arasında	- Açık kabul gerekmiyorsa önerinin kabulcüye vardığı an. - Açık kabul gerekiyorsa kabulün önerene vardığı an.	- Açık kabul gerekmiyorsa önerinin kabulcüye vardığı an. - Açık kabul gerekmiyorsa kabulün önerene gönderildiği an.

İLAN YOLUYLA ÖDÜL SÖZÜ VERME

Bir işin yapılması karşılığında ödül sözü verileceğinin kamuya bildirilmesidir. ALENİ ÖDÜL VAADİ veya ÖDÜLLÜ YARIŞMA VAADİ şeklinde olabilir. Tek taraflı hukuki işlemle borç ilişkisi kurulmasına örnek teşkil eder. Bu sözü veren kişinin elbette hukuki işlem ehliyeti olmalıdır.

Temel unsurları

- Bir sonucun gerçekleşmesi karşılığında olmalı
- Kamuya yöneltilmeli
- İlan yoluyla yapılmalı
- Sonucun gerçekleşmesi karşılığında ödül verilmeli.

→ Ödül sözü veren kişi sonucun gerçekleşmesinden önce ödül sözünden cayarsa veya sonucun gerçekleşmesini engellerse DÜRÜSTLÜK KURALLARINA uygun olarak GİDERLERİ ödemek zorundadır. Ancak giderler toplamı ödülün toplam değerinden fazla olamaz! Ödül sözü veren, giderlerin ödenmesini isteyenlerin sonucu gerçekleştiremeyecek olduklarını İSPATLARSA giderleri ödemekten kurtulur.

SÖZLEŞMENİN GEÇERLİLİK ŞARTLARI

Bir sözleşmenin geçerli olarak kurulabilmesi için pek çok şart gerekir. Ancak, geçersizlik kavramı ile yokluk, iptal edilebilirlik, askıda hükümsüzlük kavramları arasındaki ayrımları da karıştırmamak gerekir.

- Sözleşmenin kurucu unsurlarında (esaslı-birincil) eksiklik varsa söz konusu sözleşme **yokluk** yaptırımı ile karşılaşır. Ör: “A, evini B’ye satmak istediğini söyler. B de bunu kabul ettiğini belirtir.” Sözleşme kurulmamıştır yani yoktur. Zira satım sözleşmesinin kurucu unsuru tarafların satılan mal ve bedeli bakımından iradelerinin uyuşması gerekir. Örnekte mal belli ise de bedel belli değil.
- Sözleşmenin kurucu (esaslı) unsurları noktasında tarafların iradeleri uyuşmuş olabilir. Ancak kanunun aradığı başkaca zorunlu unsurlarda eksiklik olabilir. Bu tür durumlarda genellikle **mutlak butlan (kesin geçersizlik-hükümsüzlük)** yaptırımı gündeme gelir.

Genel olarak zorunlu unsurlarda eksiklik kendisini aşağıdaki hallerde gösterir.

- **Ehliyetsizlik.** Ör: “ Akıl hastası A bisikletini B’ye 1000 TL’ye satmış ve teslim etmiştir.” Satılan mal ve bedel belli yani sözleşmede “yokluk” yoktur. Ancak A’nın tam ehliyetsizliği nedeni ile işlem mutlak butlan yaptırımı ile karşılaşır yani işlem geçersizdir.

GÖZDEN KAÇIRMA: Tam ehliyetsizlerin işlemleri mutlak butlan ile batıldır. Sınırlı ehliyetsizlerin işlemleri ise kendilerini borç altına sokan (yasal temsilcisinden) izne tabi işlemleri izinsiz yapması halinde tek taraflı bağlamazlık (askıda hükümsüzlük) söz konusu olur. Önemli bağış, rekabet yasağı anlaşması, resmi senetle vakıf kurma ve kefil olma işlemleri ise izinle bile olsa mutlak butlan ile karşılaşır. Ehliyetlerle ilgili medeni hukuktaki bilgilerinizi hatırlayınız.

- **Şekle aykırılık.** Ör: “A, köydeki tarlasını B’ye 50 bin TL’ye aralarındaki yazılı sözleşme ile satar ve parasını alır.” Burada da “yokluk” yok, zira mal ve bedel konusunda taraflar uyuşmuş. Eksiklik şekil noktasındadır. Taşınmaz satım sözleşmesi tarafların tapu müdürlüğünde yapacakları resmi sözleşme ile olur. Oysa örnekte yazılı sözleşme yapılmıştır ve bu sözleşme geçersizdir, hüküm ve sonuç doğurmaz.
- **Başlangıçtaki imkansızlık (kusursuz önceki imkansızlık).** (Bu konu ileride detaylıca açıklanacaktır.) Ör: “A ve B noterde bir sözleşme yaparlar ve buna göre A’ya ait olan yarış atı Rüzgar 100 bin TL karşılığında B’ye teslim edilecektir. Ancak Rüzgar, A ve B sözleşmeye imza atmadan 1 gün önce eceliyle ölmüş, A’nın bu durumdan haberi olmadığı gibi atın ölümünde de

herhangi bir kusuru bulunmamaktadır.” Bu örnekte söz konusu atın B’ye teslimi imkansızdır. Bu imkansızlık A’nın kusurundan kaynaklanmamakta ve sözleşme öncesinden gündeme gelmiştir. Bu durumda sözleşmenin butlan ile malul olduğu kabul edilmeli, taraflar aldıklarını iade etmelidir.

- **Hukuka ve ahlaka aykırılık.** Fuhuş sözleşmeleri buna örnek verilebilir.
- **Kişilik haklarına aykırılık.** Ör: “A’nın B’ye böbreğini 10 bin TL’ye satması.”
- **Emredici kurallara aykırılık.**
- **Muvazaalı işlem (danışıklı işlem).** İleride detaylarıyla görülecektir.

SÖZLEŞMELERDE ŞEKİL ÇEŞİTLERİ

Sözleşmelerin hangi şekilde yapılacağı önemli bir konudur. Bir işlemin hangi şekilde yapılacağını kaynağına göre ve fonksiyonuna göre ayrımlara tabi tutabiliriz.

• KAYNAĞINA GÖRE

1. Yasal şekil:

- Kanunun aradığı şekil. (Alacağın devri, taşınmaz satışı, motorlu taşıt satışı, miras sözleşmesi vb.)

2. İradi şekil:

- Kanunun özel bir şekil şartı aramadığı ve tarafların kendi istekleriyle belirlediği şekil. (Kanun, sıradan kira sözleşmeleri için özel bir şekil şartı öngörmez ancak yaygın olarak kira sözleşmeleri adi yazılı şekilde yapılır, bu tarafların kendi istedikleri için öngördükleri şekildir. Zira yazılı yapılmayıp sözlü de anlaşılrsa kira sözleşmesi geçerli olur.)

• FONKSİYONUNA GÖRE

1. Geçerlilik şekli:

- Hukuksal işlemin geçerli bir şekilde doğması için aranan şekil.
- İşleminde sonradan yapılacak esaslı değişikliklerde aynı şekle tabi olur. Esaslı olmayan değişiklikler farklı şekillerde yapılabilir.

2. İspat şekli:

- Bir hukuki işlemin sadece ispat için belirli bir şekilde yapılması. Kira sözleşmesinin genellikle yazılı yapılmasının sebebi “geçerli olsun” diye değil, “ispatı kolay olsun” dıdır.
- Kural belge ile ispattır. Belge düzenlenmiş olmasa bile her türlü delille ispat edilebilir.

• KULLANILAN ARAÇLARA GÖRE

➤ Sözlü şekil:

- Sözleşmenin “sözle” kurulmasının yeterli olduğu şekil. (Evlenme, sözlü vasiyet)

➤ Yazılı şekil:

▪ **Adi yazılı şekil:**

Resmi işleme gerek olmayan yazılı şekildir. Güvenli elektronik imza ile de imzalanabilir.

Ör:

- Alacağın devri sözleşmesi
- Önalım sözleşmesi (alım ve geri alım resmidir!)
- Yayın sözleşmesi
- Taşınır bağış taahhüdü (bağışlama vaadi)
- Rekabet yasağı sözleşmesi
- Fikir ve sanat eserlerinin mali haklarının devrine ilişkin sözleşme
- Patent ve endüstriyel tasarımlar üzerindeki haklara ilişkin sözleşme
- Tüketicinin korunması hakkında kanun kapsamındaki taksitli satış, kapıdan satış, tüketici kredi sözleşmeleri vb...

▪ **Nitelikli yazılı şekil:**

Adi yazılı şeklin bir türüdür denilebilir. Resmiyet istenmez ancak metne ayrıca kanuni şartlar eklenmelidir.

Ör. Kefalet sözleş.

→ Yazılı şekil, METİN ve İMZA aşamalarından oluşur.

- Metin, hukuki sonuç iradesini yansıtmalıdır.
- Metni kimin kaleme aldığı, hangi araçla hangi araca yazıldığı, hangi dili kullandığı fark etmez.
- Tarafların metin içeriği konusunda irade-beyanları birbirlerine uymalı.
- Taraflar metni müzakere edebilirler. Bunun tek istisnası genel işlem koşullarıdır.
- İmzadan yoksun metin delil başlangıcı kabul edilir. Yani imza zorunludur.
- İmzalı mektup, imzalı telgraf, teyit edilmiş belgeler, güvenli elektronik imzalı metinler geçerlidir. İmza el yazısı ile, mümkün değilse başka araçlarla da atılabilir. Boş kağıdı imzalamak da geçerlidir. İmza metnin sonuna atılmalıdır.

▪ **Resmi yazılı şekil:**

Sözleşme metni noter aracılığıyla veya devlet makamı elinden çıkmış ise söz konusudur. Noterin işlemi yapan hazır metni onaylamak ya da sıfırdan metin hazırlayarak düzenlemek biçiminde olabilir.

- Taşınmaz satış sözleşmesi (tapu)
- Taşınmazın sınırlı ayni hakla sınırlandırılması (tapu)
- Taşınmaz bağışlama taahhüdü (tapu)
- Alım sözleşmesi (iştirak)
- Geri alım sözleşmesi (vefa)

- Eşlerin mal rejimi sözleşmesi
- Miras sözleşmesi
- Ölünceye kadar bakma sözleşmesi
- Resmi vasiyetname
- Finansal kiralama sözleşmesi
- Taşınmaz satış vaadi
- Motorlu araç satış sözleşmesi vb.

SÖZLEŞMENİN GEÇERLİLİK KOŞULLARINA AYKIRILIĞI HALİNDE YAPTIRIMI

Askıda geçerlilik (İptal edilebilirlik-nispi butlan)	Askıda geçersizlik (Tek taraflı bağlamazlık – askıda hükümsüzlük)	Kesin geçersizlik (Mutlak Butlan- Kesin hükümsüzlük)
Sözleşme başlangıçta geçerlidir, ancak sonradan taraflardan birinin tek taraflı iradesi ile geçersiz kılınabilir. Nedenleri: - Hata (yanılma) - Hile (aldatma) - Tehdit (ikrah) - Gabin	- Sınırlı ehliyetsizlerin (ayırdetme gücüne sahip ama küçük veya kısıtlı olanların) yaptıkları sözleşmeler - Yetkisiz temsil ile kurulan sözleşmeler. Onay gelene kadar işlem bir taraf için geçersizdir.	Sözleşme baştan itibaren geçersizdir. Sebepleri: - Hukuka aykırılık - Ahlaka aykırılık - Kamu düzenine aykırılık - Kişilik haklarına aykırılık - Ehliyetsizlik - Emredici kurallara (şekle) aykırılık - Muvazaa (Danışıklı işlem) - Başlangıçta (objektif) imkansızlık

HAP BİLGİ: Sözleşmenin esaslı unsurlarında(kurucu) eksiklik varsa yaptırımı yokluktur. Örneğin satım sözleşmesinin esaslı unsurlarında anlaşılamamış olunması (satılan mal ve bedel) sözleşmeyi yok kılar. Oysa butlanda sözleşme kurulmuştur ancak geçersizdir, yani ölü doğmuştur ve geçerli hale gelmez! Yoklukta iptale dahi gerek yoktur, işlemin yok olduğu her zaman ileri sürülebilir ve hakim de resen dikkate alır; butlanda da taraflar işlemin geçersizliğini her zaman ileri sürebilir, hakim re'sen dikkate alabilir. İptal edilebilirlik ise hak düşürücü süreye bağlanmıştır. Süresi içinde işlemin iptali istenmezse işlem geçerli olarak kabul görür. Tek taraflı bağlamazlık için de onay makamının uygun süre içerisinde işlemin geçersizliğini ileri sürmesi gerekir, aksi halde işlem geçerli kabul edilir.

UYUMSUZLUK HALLERİ (İRÂDE BOZUKLUĞU HALLERİ)

İrade ve beyan arasında bilerek ve isteyerek yaratılan (bilinçli) irade bozuklukları	İrade ve beyan arasında bilmeden veya istemeden yaratılan uyumsuzluklar
• Tek taraflı uyumsuzluk halleri - Latife beyanı - Zihni kayıt • İki taraflı uyumsuzluk halleri - Muvazaa (Danışıklı işlem) - İnançlı işlem - Nam-ı müstear - Kanuna karşı hile	• Hata (Yanılma) • Hile (Aldatma) • Tehdit (Korkutma- İkraha)

Latife beyanı: Şaka ile yapılan irade açıklaması hukuki sonuç doğurmaz. (Hal ve şartlara bakılır)

Zihni kayıt: Bir kişinin yapmak istemediği bir tehdit olmadığı halde yapmasıdır, muhatap zihni kaydı anlamamışsa hukuki sonuç doğurur sözleşme kurulur, anlamışsa hukuki sonuç doğurmaz.

Namı Müstear: Sözleşmenin bir tarafının gizli kaldığı, onun yerine başkasının hak sahibi görüldüğü ama bu kişinin gizli kişiye hakları devretmeyi yüklediği anlaşmalardır.

Kanuna karşı hile: Kanunen geçerli işlemin, kanuna aykırı başka bir sonuca varmak için yapılmasıdır.

İnançlı işlem: Tarafların birbirine güvenerek bir hakkın devrinden sonra hakkın kullanımı ve geri iade edileceği yönündeki anlaşmasıdır. Üçüncü kişileri aldatma kastı yoktur.

MUVAZAA (DANIŞIKLI İŞLEM)

Sözleşmenin taraflarının üçüncü kişileri aldatmak-kandırmak amacıyla kendi irade ve beyanları arasında bilerek ve isteyerek uyumsuzluk yaratmaları durumunda söz konusu olur. Sözleşmenin niteliğinde ve bedelde muvazaa halleri oluşabilir.

Bedelde Muvazaa: A'nın işyerini B'ye 3000 TL'ye kiralamasına rağmen daha az vergi ödenebilmesi için sözleşme üzerinde bu rakamın 1500 TL gösterilmesi halinde bedelde muvazaa vardır. Burada üçüncü kişi olan devlet aldatılmak istenmiştir. Bu durumda sözleşmenin tamamı geçersiz sayılmaz, bedelle ilgili kısmı geçersiz kabul edilir (kısmi butlan), vergi kaçırılan kısım da geçerli sayılır. Yani sözleşme gerçekten de 3000 TL üzerinden kurulmuş kabul edilir.

SÖZLEŞMENİN NİTELİĞİNDE MUVAZAA:

MUTLAK MUVAZAA (BASİT)	NİSPİ MUVAZAA (NİTELİKLİ)
- Taraflar üçüncü kişileri kandırmak için sadece görünüşte bir işlem yaparlar. - Ve bu görünürdeki işlem muvazaalı işlemidir. - Mutlak muvazaada gizli işlem bulunmaz. - Yaptırımı mutlak BUTLAN'dır. Ör: Hatır senedi. Yani bir kimseye ihtiyacını karşılayabilmesi için diyelim ki bir arkadaş tarafından borcu olmadığı halde borcu varmış gibi senet düzenlemesi.	- Taraflar üçüncü kişileri kandırmak amacıyla gerçek iradelerini yansıtan gerçek (gizli) işlemi kamufle etmek için görünürde başka bir işlem yaparlar. - Bu durumda görünürdeki işlem muvazaalıdır. Gizli işlem ise kanunen şartlara uygun yapılmışsa geçerli kabul edilir, değilse o da geçersiz olur. - Yaptırımı mutlak BUTLAN'dır. Ör: A'nın evini B'ye bağışlaması ancak dışarıdan satılmış gibi görünmesi için gerçekten de satış sözleşmesi yapmaları. Bu durumda görünürdeki (satış) işlem muvazaalı, gerçek-gizli (bağış) işlemi ise şartları taşıyorsa geçerli, değilse geçersiz sayılacaktır.
- TARAFLARIN uyuşmazlık durumunda birbirlerine yönelttikleri muvazaa iddialarını ANCAK BELGE İLE İSPAT EDEBİLMELERİ mümkündür. - ÜÇÜNCÜ KİŞİLERİN uyuşmazlık durumunda iddialarını HER TÜRLÜ DELİLLE İSPATI mümkün. - Muvazaa iddiası üçüncü kişilere karşı da ileri sürülür ancak, üçüncü kişi İYİ NİYETLİ ise bu kişilerin kazanımı korunur.	

BİLİNÇSİZ (BİLMEYEN VE İSTEMEDEN) YARATILAN İRADE BOZUKLUKLARI**1. HATA (YANILMA)**

- Bir kişinin dış bir müdahale olmadan kendi hatası ile irade ile beyanının uyumsuz olmasıdır.
- Hata, ancak ESASLI ise yanılan, o sözleşme ile bağlı olmama hakkına sahiptir.

ESASLI HATA HALLERİ:

1. AÇIKLAMADA (BEYANDA) YANILMA

- Sözleşmenin niteliğinde yanılma (Ör: Satım yerine bağış sözleşmesi yapmak)
- Konuda yanılma (Ör: A, internetten yaptığı alışverişte 5 numaralı ürünü almak isterken yanlışlıkla 6 numaralı ürünü işaretlemişse)
- Kişide yanılma (Ör: Avukat Erkan'a vekalet çıkartmak isterken Avukat Erhan'a vekalet çıkartmak)
- Kişinin niteliğinde yanılma (Ör: İyi bir avukat sandığı A yerine B ile sözleşme)
- Edimin miktarında yanılma (Ör: Evi 50 bin değil de 500 bine satacağını söylemesi; 10 metre kumaş almak isterken karşıya 100 metre kumaş almak istediğini söylemesi) BASİT HESAPLAMA HATALARI esaslı hata değildir! Bu nedenle iptali değil, düzeltilmesi söz konusu olur. (Ör: İnşaat malzemeleri satan bir kişinin müşterisine fatura çıkarırken, ürünlerin bedelini **yanlış toplayarak** yüksek bir miktar belirtmesi)

2. SÖZLEŞMENİN TEMELİNDE YANILMA

BEYANDA (AÇIKLAMADA) değil ama sözleşmenin temeli sayılabilecek noktalarda da hata ortaya çıkabilir ve esaslı hata kabul edilir. Ancak "saikte hata" ile karıştırılmamalıdır. Saikte yanılma esaslı hata sayılmaz ancak, saikte yanılma ancak sözleşmenin temeli sayılıyorsa ve bu dürüstlük kuralına uygunsa esaslı hata kabul edilir. Temel hatası sayılması için karşı tarafın da bu durumu bilmesi gerekir. Sözleşmenin lüzumlu vasıflarında hata temel hatasıdır. Ör: A firması, yabancı bir şirketle sözleşme yapmış ve belirli türden malların ithalini yapacaktır. Ancak sözleşmenin yapıldığının ertesi gününde söz konusu malların ithali yasaklanmışsa, iradenin oluşumu aşamasında temel hatası vardır. Satın alınan arazinin imar planında yeşil alan olarak görünmesi nedeniyle inşaat yapamayacak olan kişinin durumu. Nihayetinde temel hatası, iradenin oluşumu aşamasında ortaya çıkmakta, sözleşmenin temelini ilgilendirmekte, dürüstlük kurallarına uygun hareket edilmiş olması ve karşı tarafça bilinebilir nitelikte olması şartlarını aramaktadır. Aksi halde saik hatası olarak kalır ve esaslı kabul edilmez ve iptali istenemez.

GÖZDEN KAÇIRMA: Haberci veya çevirmenin bilgiyi yanlış iletmesi durumunda araç yanılıgısı taraf yanılıgısı olarak kabul edilir.

- Yanılan kişi yanıldığını dürüstlük kurallarına uygun bir şekilde ileri sürebilir.
- Yanılan kişi hataya düşmekte KUSURLU İSE sözleşmenin geçersiz kılınmasından doğan zararı gidermek zorunda bırakılır. Ancak karşı taraf da kötü niyetli ise (karşı tarafın yanıldığını biliyor veya bilmesi gerekiyorsa) tazminat isteyemez.

- Hataya düşen taraf hataya düştüğünü öğrendiği andan itibaren 1 YILLIK HAK DÜŞÜRÜCÜ SÜRE içinde genel olarak ise (doktrine göre)10 YIL içerisinde iptal ettirebilir.
- İptal talebinde bulunmamak veya süresi içinde bulunmamak, razı olunduğu anlamına gelir ve sözleşme baştan itibaren geçerli şekilde kurulmuş sayılır.
- İptal istemi bozucu yenilik doğuran bir haktır.
- İptal sonucu edimler SEBEPSİZ ZENGİNLEŞME hükümlerine göre iade edilir.
- Tazminat kapsamına ise kural olarak menfi zararlar girer. Zira menfi zarar, bu sözleşme yapılmamış olsaydı ortaya çıkacak senaryo ile yapılan sözleşmenin iptali nedeni ile şu anda ortaya çıkan durum arasındaki farkı gösterir. Ancak hakkaniyetin gerektirdiği durumlarda müspet zararlar nedeniyle tazminat da istenebilir.

2. HİLE (ALDATMA)

- Bir tarafın diğer tarafı sözleşme yapmaya ikna için söz ve davranışlarıyla o kişide yanlış kanaat uyandırmasıdır.
- Aldatmanın esaslı olup olmaması ayrımı yoktur.
- Hile nedeniyle sözleşmenin geçersiz kılınması için aldatan tarafta ALDATMA KASTI aranır.
- Taraf aldatması ve üçüncü kişi aldatması türleri vardır.
- Öğrendiği andan itibaren 1 YILLIK HAK DÜŞÜRÜCÜ SÜRE içinde genel olarak ise (doktrine göre)10 YIL içerisinde iptal ettirebilir.
- Üçüncü kişinin aldatması ile sözleşme yapan taraf, sözleşme yapıldığı esnada karşı tarafın bu aldatmayı bilmesi (veya bilmesi gerekir) halinde sözleşmeyi iptal ettirebilir. Temsilci hilesi ise yine taraf hilesi gibidir.
- Aldatılan kişi zararlarını sözleşmenin iptalini istemeden de SEBEPSİZ ZENGİNLEŞME hükümlerine göre iade edilir. (hatadan farklı)

3. TEHDİT (KORKUTMA-İKRAH)

Tehdit bir sözleşmenin yapılması için ciddi ve derhal gerçekleşecek şekilde, sözleşme yapana veya yakınlarına, haksız bir şekilde, kişinin şahıs veya mal varlığına, illiyet bağı kesilmeden yapılmalıdır. Bu durumda sözleşme geçersiz kılınabilir. Hukuksal yetkinin kullanılacağı söylenerek korkutma da mümkündür. Korkutan üçüncü kişi ise diğer taraf bunu bilmiyor ve bilebilecek durumda değilse, korkutulan hakkaniyet gerektiriyorsa diğer tarafa tazminat öder. İşlem tehdit ortadan kalktığı andan itibaren 1 YILLIK HAK DÜŞÜRÜCÜ SÜRE içinde genel olarak ise (doktrine göre)10 YIL içerisinde iptal ettirebilir. Tehdit edilen kişi zararlarını sözleşmenin iptalini istemeden de SEBEPSİZ ZENGİNLEŞME hükümlerine göre iade edilir. (hatadan farklı)

GÖZDEN KAÇIRMA: İrade sakatlığı halleri olan hata, hile ve tehdit durumlarında işlemin mutlak butlanı (geçersizliği) değil iptal edilebilirliği söz konusu olur. Bu nedenle hakim tarafında re'sen dikkate alınmaz. Tarafın süresi içerisinde iptal talebini ileri sürmesi gerekir. Aksi halde işlem geçerli olarak kurulmuş ve devam ediyor kabul edilir.

AŞIRI YARARLANMA (GABİN)

- Zarar gören kişinin zor durumda kalmasından, düşüncesizliğinden, deneyimsizliğinden (sübjektif unsurlar) faydalanılarak edimler arasında aşırı dengesizlik (objektif unsur) yaratılmasıdır.
- İrade bozukluğu hali olarak kabul edilmeyen ancak iptal ettirilebilen bir durumdur.
- Tarafların edimlerini belirleme konusunda sahip oldukları özgürlüğe (serbestiye) getirilmiş bir sınırlamadır.
- Zarar gören kişi sözleşmeyi iptal ettirerek ediminin geri verilmesini talep edebilir veya sözleşme ile bağlı kalarak aşırı oransızlığın giderilmesini talep edebilir.
- Zarar gören bu hakkını düşüncesizlik ve deneyimsizliğini öğrendiği andan, zor durumda ise durum ortadan kalktığı andan itibaren 1 YIL ve her halde sözleşmenin kurulmasından itibaren 5 YIL içinde kullanabilir.

**

ÖN SÖZLEŞME

- İleride bir sözleşmenin kurulması için yapılan sözleşme
- Borç içerir.
- Konusu, şartları gerçekleştiğinde ileride bir sözleşmenin yapılmasıdır.
- Tek tarafa veya iki tarafa da borç yükleyebilir
- Kanunda aksi belirtilmemişse ön sözleşme geçerlilik şartı, ileride yapılacak sözleşmenin geçerlilik şartının aynısıdır. (Ör: Alacağın devri (temlik) sözleşmesi yazılı şekle tabidir, ancak ön sözleşmesi şekle tabi değildir)
- Sonradan kurulacak sözleşme bir tasarruf işlemi niteliğindeyse onu hazırlayan borç sözleşmesi ön sözleşme olarak adlandırılmaz.

TAHVİL (ÇEVİRME)

Kesin hükümsüz sayılan bir hukuki işlemin başka bir hukuksal işlemin şartlarını taşıması halinde ve taraflar da işlemlerinin kesin hükümsüz olduğunu bilselerdi diğer işlemi yapmak isterlerdi şeklinde değerlendirilebilecek ise kesin hükümsüz sayılan işlemin başka bir işleme çevrilmesidir. Ör: Noterde yapılmış olan taşınmaz satış sözleşmesi geçersizdir, zira tapuda yapılması gerekir, ancak, bu sözleşme taşınmaz satış vaadine tahvil edilebilir. Ör: Ticaret hukukunda, kolektif şirketin kuruluşunda aranan zorunlu şekil şartlarında eksiklik olması halinde açıklanan iradenin adi şirket hükmünde kabul edilmesi.

SÖZLEŞMENİN YORUMLANMASI

- Sözleşme hükümleri, sözleşmeyi kaleme alanın aleyhine yorumlanır
- Metnin tamamı yoruma esas alınır
- Sözleşme öncesi irade beyanlarına da dikkat edilir
- Sözleşme sözü ve özü ile değerlendirilir
- Genel olarak dürüstlük kurallarına göre yorum yapılır.

TEMSİL

- Bir kişinin bir hukuksal işlemi başkası aracılığıyla yapmasıdır veya diğer deyişle, bir kişinin temsilci sıfatı ile başka bir kişi hesabına işlem yapmasıdır. Yapılan işlem, üçüncü kişi ile temsil olunan kişi bakımından bağlayıcı nitelikte olur.
- Temsil ilişkisi tek taraflı irade açıklaması ile kurulur.
- Temsil ilişkisi kurulması kural olarak şekle tabi değildir.
- Kural olarak temsilci için ayırt etme gücü yeterlidir.

TEMSİL TÜRLERİ

DOLAYLI TEMSİL	DOĞRUDAN TEMSİL
• Temsilci KENDİ ADINA, temsil olunanın HESABINA üçüncü kişi ile hukuksal işlem yapar. • Temsilci, üçüncü kişi ile girdiği hukuksal ilişkinin bizzat tarafı olur. Bu nedenle de temsilci borç altına girmektedir ve haliyle tam ehliyetli olması şarttır. Yani temsilci için ayırt etme gücünün yeterli olması kuralı dolaylı temsilci için geçerli değildir. (Sınırlı ehliyetsizler için yasal temsilcisinin izni de gerekir) • Üçüncü kişinin burada temsil ilişkisi olduğunu bilmesi şart değildir. Ancak üçüncü kişinin temsil ilişkisini bilmediği durumlarda işlemde doğan sorumluluk da temsilciye ait olacaktır. • Taraf olarak kurduğu hukuki işlemle kazandığı hakları, iç ilişki gereği temsil olunana devir borcu altındadır. • Borçlar Hukukunda Komisyoncu buna örnek teşkil eder. Ör: Ankara'daki A, İzmir'deki T'ye kendisine kilosunu 5 TL'den 100 kasa üzüm alması için yetki vermiş ve T de çiftçi Ç'den üzüm satın almış olsun. Ç'nin T'nin bu işlemi A için yaptığını bilmemesi veya T'nin bu durumu Ç'ye bildirmemesi halinde T dolaylı temsilci olacaktır. Satım sözleşmesinin tarafları T ve Ç'dir. Yani T işlemi kendi adına yapmıştır. Ancak işlem A için (hesabına) yapılmıştır. Haliyle T'nin üzümleri anlaştıkları şekilde A'ya devir borcu vardır.	• Temsilci temsil olunanın ADINA VE HESABINA hareket eder. • Temsilci, üçüncü kişi ile kurulan sözleşmenin tarafı olmaz. Haliyle işlemde sorumlu olmadığı için de borç altına girmiş olmaz. Bu nedenle de doğrudan temsilcinin ayırt etme gücünün olması yeterlidir. • Borçlar Hukukunda düzenlenmiştir ve aksi belirtilmedikçe temsilden kast edilen doğrudan temsildir. • Hukuksal işlemin esaslı hata, hile veya tehdit altında yapılmış olması halinde temsil olunan işlemi iptal ettirebilir. • Hakkın kazanılmasında iyiniyetin önemli olduğu durumlarda temsilcinin de iyiniyeti aranır. Ör: İstanbul'da oturan İ, Ankara'daki evini 1000 TL'ye kiraya vermesi için A'ya yetki vermiş ve A da evi K'ye kiraya vermişse kira sözleşmesi İ ve K arasında kurulmuş olur. Burada temsilci A, kira sözleşmesini İ adına ve İ hesabına yapmıştır. A'nın K'ye karşı bir sorumluluğu yoktur. Bu örnekte A'nın ayırt etme gücünün varlığı yeterlidir. Yani 17 yaşında olsa bile bu işlemi yapabilir. (Karıştırmayın! A, kendisini borç altına sokacak bir işlem yapacak olsaydı yasal temsilcisinin (velisinin) iznine ihtiyaç duyardı.)

YASAL TEMSİL	İRADİ TEMSİL
- Temsil yetkisinin kanundan kaynaklanması durumunda , koruyucu bir amaçla söz konusu olur. - Kendisine kanuni temsilci atanan kişi kural olarak bizzat işlem yapma yetkisine sahip değildir. - Ör: Veli, Vasi, Kayyım	- Temsil yetkisi bizzat iradi olarak kurulur. - Temsilci atayan kişi bizzat işlem yapma yetkisini hiçbir zaman kaybetmez. - Borçlar kanununda bu temsil düzenlenmiştir.

GÖZDEN KAÇIRMA: Doğrudan temsilci için ayırt etme gücü yeterli iken, dolaylı temsilcinin tam ehliyetli olması gerekir. Doğrudan temsilci borç altına girmezken, dolaylı temsilci borç altına girer.

MÜTESELSİL TEMSİL	BİRLİKTE TEMSİL
- Temsil olunanın ad ve hesabına birden fazla kişi hareket etmek üzere yetkili ise söz konusudur. - Bu kişiler kendi başlarına işlem yapmaya yetkilidirler.	- Temsil olunanın ad ve hesabına birden fazla kişi hareket etmek üzere yetkili ise söz konusudur. - Ancak birlikte işlem yapabilirler.

YETKİNİN İÇERİĞİNE GÖRE TEMSİL

GENEL YETKİ	ÖZEL YETKİ
Temsil olunan açısından şahsa sıkı sıkıya bağlı işlemler hariç bütün borçlandırııcı işlemlerin yapılabilmesi için verilen yetki. Herhangi bir konu ile sınırlı tutulmamış olan yetkiye genel yetki denilir. Ancak bu tanımdan genel yetkili temsilcinin temsil ettiği kişi için “bütün” işlemleri yapabileceği sonucu çıkmaz. Zira bazı işlemler için kanun “açıkça ve ayrıca özel yetki” verilmesini şart koşar.	Belirli bazı işlemlerin yapılabilmesi için verilir. Diğer deyişle belirli bir konu ile sınırlı tutulmuş olan yetki özel yetkidir. Ör: - Hakeme başvurma - Sulh olma - Yargılamanın yenilenmesi isteme - Hakimin reddini isteme - Kambiyo senedi düzenleme (kambiyo taahhüdünde bulunma) - Bağış yapma - Kefil olma - Taşınmaz devri (satım) - Taşınmaz üzerinde sınırlı ayni hak tesisi - Yardımcısı olduğu tacirin iflasını isteme, iflasın ertelenmesini isteme vb.

TEMSİL İLE VEKALET ve HABERCİ ARASINDAKİ FARK

- Vekalet bir sözleşmedir, temsil yetkisi ise tek taraflı, varması gerekli, kurucu yenilik doğuran irade beyanıdır. Vekil, sözleşme gereği müvekkili ad ve hesabına hareket eden kişidir.
- Haberci ise iradeyi, olduğu gibi başkasına aktaran kişidir. Kendi iradesi ile hareket etmez. Ehliyet şartı da aranmaz.

TEMSİL İLİŞKİSİNİN ÖZELLİKLERİ

- Temsil olunan ile temsilci arasındaki ilişkiye **İÇ İLİŞKİ** denir.
- **İÇ TEMSİL** ilişkisi tek taraflı, varması gereken, kurucu yenilik doğurucu beyandır.
- Temsil yetkisi yazılı verilmişse bu **YETKİ BELGESİ** olarak adlandırılır.
- Temsil olunan **TAM EHLİYETLİ** olması gerekirken temsilci için **DOĞRUDAN TEMSİLDE** ayırt etme gücü yeterlidir, **DOLAYLI TEMSİLDE** İSE tam fiil ehliyeti aranır. Temsil olunan kişi sınırlı ehliyetsizse ve kendisine temsilci atayacaksa bunun için yasal temsilcisinin de onayı aranır.
- Yetkilendirme içeriği mümkün, hukuka-ahlaka-kişilik haklarına uygun olmalıdır. Aksi geçersizliktir.
- Temsil yetkisi verilmesi kural olarak herhangi bir şekle tabi değildir.
- Temsil olunanın temsilciye verdiği emirlere talimat denir. Temsilci bu talimatlara göre hareket etmelidir.
- Temsil olunanın üçüncü kişiye temsilcisini bildirmesi **DIŞ İLİŞKİNİN** kurulmasını sağlar.
- Bu bildirim sözlü yazılı ilanla veya davranışlarla yapılabilir. Bildirim nasıl yapıldıysa geri alınması da geçerli olacak şekilde yapılmalıdır.
- Temsilci, **DIŞ İLİŞKİDE**, temsilci olduğunu üçüncü kişiye bildirmelidir. Aksi halde işlemin hukuki sonuçlarına kendisi katlanır. Ancak, üçüncü kişi temsil ilişkisi varlığını durumdan anlıyor veya anlaması gerekiyorsa ya da işlemin temsilci ile yapılması ile yahut temsil olunan ile yapılması arasında önem taşııyorsa **BİLDİRİM** gereksizdir.

TEMSİL YETKİSİNİN SONA ERMESİ

- **Azil (yetkinin geri alınması)**
- **İstifa**
- **Temsil ilişkisi süreli ise sürenin sona ermesi,**
- **İşlemin yapılması**
- **Temsil olunan veya temsilcinin ölümü, gaipliği, ehliyet kaybı, iflası, tüzel kişiliğin sona ermesi**
- **Bozucu şartın gerçekleşmesi**

HAP BİLGİ: Borçlar hukukundan farklı olarak ticaret hukukunda tacir ile tacir yardımcısı (ör, ticari temsilci) arasındaki temsil ilişkisinde temsilcinin ölümü (veya gaipliği, ehliyet kaybı) halinde temsil ilişkisi sona erer ancak temsil olunan tacirin ölümü (veya gaipliği, ehliyet kaybı) halinde temsil ilişkisi kendiliğinden sona ermez.

YETKİSİZ TEMSİL

1. Temsilciye yetki verilmediği halde kişi temsilci gibi işlem yapmışsa,
2. Temsilciye verilen temsil yetkisi aşılmışsa,
3. Verilen temsil yetkisinin geri alınması veya sona ermesine rağmen temsilci temsil olunan adına hukuki işlem yapmaya devam etmişse yetkisiz temsil söz konusu olur.

Yetkisiz temsil sadece doğrudan temsil hallerinde ortaya çıkabilir.

→ Temsil olunan yetkisiz temsille yapılan işleme ONAY VERİRSE işlem kendini bağlar. Onaya kadar ASKIDA GEÇERSİZLİK vardır. İyiniyetli üçüncü kişi korunur! Menfi zararları, hakkaniyet gerektiriyorsa müspet zararları SEBEPSİZ ZENGİNLEŞME hükümlerince TEMSİLCİDEN (ve kusuru var ise TEMSİL OLUNANDAN istenebilir. (sözleşme öncesi kusurlu sorumluluk-culpa in contrehendo)

3.BÖLÜM

HAKSIZ FİİLDEN DOĞAN BORÇLAR

Bir kimsenin KUSURLU ve HUKUKA AYKIRI FİİLİ ile başkasına ZARAR vermesi durumunda, bu zararı karşılamak zorundadır. Aynı durum AHLAKA aykırı fiille başkasına zarar veren için de geçerlidir. Haksız fiilde kural kusur sorumluluğudur

Haksız fiil nedeniyle kusur sorumluluğunun unsurları

1. Hukuka aykırı fiil
2. Kusur
3. Zarar
4. Nedensellik bağı

1. HUKUKA AYKIRI FİİL

- Hukukun izin vermediği fiiller hukuka aykırıdır. Hukuka aykırı fiil icrai veya ihmali bir hareketle gerçekleştirilebilir.
- Haksız fiil, kastla (bilerek ve isteyerek) yapılabileceği gibi öngörmeden ve istemeden de yapılabilir. (Ör, birini kasten öldürmek ve birini kaza sonucu istemeden öldürmek)
- Haksız fiili gerçekleştiren failin haksız fiil ehliyeti olması gerekir. Bunun için de ayıt etme gücü olması gerekir.
- Hukuka aykırı fiil aynı zamanda sözleşmeye aykırılık özelliği de taşıyor olabilir. Örneğin kiracı K'nin kirada oturduğu evi kundaklayarak kaçması durumunda hem kira sözleşmesine aykırılık hem de haksız fiil unsurları mevcuttur. Bu durumda zarar gören ev sahibi ister sözleşmeye aykırılık hükümlerine isterse de haksız hükümlerine göre zararının tazminini isteyebilir.

HUKUKA AYKIRILIĞI ORTADAN KALDIRAN HALLER (HUKUKA UYGUNLUK NEDENLERİ)

1. Haklı savunma (meşru müdafaa)
2. Zorda kalma (zorunluluk hali)
3. Üstün nitelikte özel menfaat
4. Üstün nitelikte kamu menfaati
5. Kişinin hakkını kendi gücüyle koruması (kuvvet kullanma)
6. Zarar görenin eylem öncesi rızası
7. Kanunun emrini ifa eden kamu görevlisinin davranışı

1. Haklı savunma

Haklı savunmada bulunan kişi, saldırganın şahsına ve malvarlığına verdiği zarardan sorumlu olmaz.

Şartları:

- Hukuka aykırı bir saldırı olmalı

- Bu hukuka aykırı saldırı kişiye veya üçüncü bir kişiye dönük olabilir
- Saldırı kişinin ve üçüncü kişinin şahıs veya malvarlığına dönük olabilir.
- Saldırı devam etmekte olan yakın ve gerçek bir saldırı olmalıdır. Yani saldırı sona ermemiş olmalıdır.
- Saldırı karşısında savunma yapacak olan kişinin “karşısındaki durum ile ölçülü” olması gerekir.
- Saldırganın ayırt etme gücü olmaması durumunda da haklı savunma hükümleri uygulanır.

Ör: Sokak kenarında kıstırdığı Metin’e telefon ve cüzdanını vermesi için bıçak çeken saldırganı, Metin’in yumruk atarak etkisiz hale getirmesi.

Ör: Gece hava almak için balkona çıkan Mustafa’nın, sokakta bir kişinin arabasını çalmaya çalışan kişiyi engellemek için aşağı inip kişiyi darp ederek kaçmasını sağlaması.

2. Zorda kalma (Zorunluluk, zaruret hali)

Bir kimsenin kendisine veya başkasına yönelmiş açık ve yakın bir zarar tehlikesinden korunmak için tehlikenin kaynağı olmayan başkasına zarar verirse bu zarar hakkaniyete göre giderilir.

Şartları:

- Bir kimsenin şahsına ve mallarına dönük yakın ve açık bir zarar tehlikesi olmalı
- Kimse bu zarardan kendisini veya başkasını kurtarmak için hareket etmeli
- Kimse, zarardan kurtulmaya çalışırken başkasının malına zarar vermeli (haklı savunmadan farkı)
- Tehlike, malı zarara uğrayan kişiden kaynaklanmamalı
- Zorda kalma bir hukuka uygunluk nedenidir ancak zarar hakkaniyete göre giderilir.

Ör: Bir anda otomobili yanmaya başlayan kişinin ateşi söndürebilmek için orada park halinde bulunan bir aracın camını kırıp yangın söndürme aletini kullanması. Durum yanan arabanın zararı ile camı kırılan aracın zararı dikkate alındığında zorda kalmaya uygundur. Kendi aracını kurtaran kişi kırdığı camın bedelini ödemelidir.

3. Üstün nitelikte özel menfaat

Kimseye karşı yapılan hukuka aykırı fiil, daha üstün özel menfaatin gereğiye fiil hukuka uygun hale gelir.

Ör: Bir kişinin taşınır mal ve kıymetli evrakını alacağına binaen hapis hakkı çerçevesinde elinde tutan kimsenin üstün özel menfaati vardır.

Ör: Kan kaybından ölmekte olan bir kişiye hastanede rızası alınmış olmasa da ameliyat yapılması.

4. Üstün nitelikte kamu menfaati

Kimseye yapılan hukuka aykırı fiil, daha üstün kamusal menfaati gerektiriyorsa fiil hukuka uygun hale gelir.

Ör: Salgın hastalık gerekçesi ile bir bölgedeki insanların karantina altına alınması.

5. Kişinin hakkını kendi gücüyle koruması (kuvvet kullanma)

Duruma göre kolluktan yardım alamayacak olan kimse bir eşya üzerindeki zilyetliğini korumak için karşı tarafa kuvvet kullanabilir. Haklı savunmadan farkı, kişi eşyasını kurtarabilmek için saldırganı takip edebilir. Ancak yine burada da araya bir süre girmemiş olmalıdır.

6. Zarar görenin rızası

Bir kimsenin tasarrufta bulunabileceği bir konuda hukuka, ahlaka ve kişilik haklarına aykırı olmayan bir konuda rıza göstermesi fiili hukuka uygun kılar. Ancak rıza, zarardan önce olmalıdır.

2. KUSUR

Haksız fiil sorumluluğunun objektif unsuru hukuka aykırı fiildir, sübjektif unsuru ise kusurdur.

Kusur, KAST veya İHMAL şeklinde ortaya çıkabilir. Kast, hukuka aykırı fiilin bilerek ve istenerek yapılmasıdır. İhmal ise gerekli dikkat ve özeni göstermeden ancak hukuka aykırı sonucun gerçekleşmesinin istenmemesine rağmen zarar vermektir. Ör: Bir kişiye trafik kazasında çarpmak.

- **AĞIR KUSUR:** Kast ve ağır ihmal (çok basit düzeyde dikkat ve özenle zararın önlenebileceği ihmali zarar)
- **HAFİF KUSUR:** Sadece hafif ihmaldir. Gerekli dikkat ve özen yeterince gösterilmediği için zarar ortaya çıkmışsa söz konusu olur.
- Tazminat türü kusurun ağırlığına göre belirlenir.
- Zarar, üçüncü kişinin veya zarar görenin ağır kusurundan kaynaklanıyorsa illiyet bağı kesilir.

KUSURSUZ SORUMLULUK HALLERİ

Haksız fiil sorumluluğunun şartlarını yukarıda saydık. Ancak kusursuz sorumluluk halleri istisnai hallerdir. Yani kimse kusursuz olsa bile sorumlu tutulabilir.

KUSURSUZ SORUMLULUK HALLERİ

HAKKANİYET SORUMLULUĞU	ÖZEN VE DİKKAT SORUMLULUĞU	TEHLİKE SORUMLULUĞU
Ayırt etme gücü bulunmayan kimsenin sorumluluğu hakkaniyete göre belirlenir	1. Adam çalıştırmanın sorumluluğu 2. Hayvan bulunduranın sorumluluğu 3. Yapı malikinin sorumluluğu 4. Ev başkanının sorumluluğu	1. Önemli ölçüde tehlike arz eden işletmenin faaliyetlerinden doğan zararlardan sorumluluk 2. Karayolları Trafik Kanununa göre motorlu araç işletenin sorumluluğu

1. HAKKANİYET SORUMLULUĞU

Kural olarak ayırt etme gücü olmayan kişinin haksız fiilinden sorumluluğu yoktur. Ancak hakkaniyet gerektiriyorsa bu sorumluluk uygun yöntemle sağlanabilir.

- DEVAMLILIK SURETTE AYIRT ETME GÜCÜ OLMAYAN kimsenin sorumluluğu hakkaniyet gereği onun malvarlığından sağlanabilir. Ör: Zengin akıl hastası, fakir birine zarar verirse.
- AYIRT ETME GÜCÜNÜ GEÇİCİ OLARAK YAŞAYAN KİMSE
 - Ayırt etme gücünü kendi iradesi ile kaybetmişse haksız fiil sorumluluğu vardır.
 - Ayırt etme gücünü kendi iradesi dışında kaybetmişse ve bunu ispat ederse sorumlu tutulmaz!

2. DİKKAT VE ÖZEN SORUMLULUĞU

✓ ADAM ÇALIŞTIRANIN (istihdam edenin) SORUMLULUĞU

Adam çalıştıran, çalıştırdığı kişinin çalışması esnasında başkasına verilen zararlardan dolayı sorumlu tutulur. Özellikleri:

- Adam çalıştıran ile çalışan arasında bir çalışma ilişkisi (bağımlı) olmalıdır. Yani çalışan adam çalıştıranın emir ve talimatı ile hareket etmelidir, ücret alıp almaması önemli değildir.
- Çalışan kişi bir üçüncü kişiye zarar vermiş olmalıdır.
- Çalışan, kendisine verilen işin yapılması sırasında haksız fiil ile başkasına zarar vermelidir.
- Adam çalıştıran KURTULUŞ KANITI getirememiş olmalıdır. Yani adam çalıştıran çalışanını seçerken, denetlerken, zararın doğmaması için gerekli dikkat ve özeni gösterdiğini ispatlarsa (objektif yükümlülük) sorumluluktan kurtulabilir. Objektif yükümlülük ile zarar arasında illiyet bağı olmalıdır. Öte yandan adam çalıştıranın üçüncü kişinin zararını karşılamasının ertesinde çalışanına sorumlu olduğu ölçüde rücu hakkı vardır.

Örnek: Ayten, evinin mutfak tamirâtı için usta Mahmut ile anlaşır. Mahmut çırağı Veysel'i Ayten'in evine gönderir. Veysel evin balkonunda malzemeleri hazırlarken elindeki demir parçasını aşağıdan geçmekte olan Merve'nin başına düşürür. Merve ağır yaralanır. Burada Veysel'in Merve'ye karşı sorumluluğu "kusur sorumluluğudur." Mahmut'un Merve'ye karşı sorumluluğu ise adam çalıştıranın kusursuz sorumluluğu hükümlerine tabidir. Mahmut, Merve'ye karşı kendisini ya illiyet bağının kesildiği (zararın görevle ilgili olmadığı iddiası) gerekçesiyle ya da kurtuluş kanıtı (kendisinin gerekli dikkat ve özeni gösterdiği) getirerek tazminattan kurtarabilir.

• **ADAM ÇALIŞTIRANIN KUSURSUZ SORUMLULUĞU ile YARDIMCI KİŞİLERİN FİİLLERİNDEN SORUMLULUK arasındaki farklar**

- Adam çalıştırmanın sorumluluğu kusursuz sorumluluk halidir, yardımcı kişinin fiillerinden sorumluluk ise sözleşmeden kaynaklanan sorumluluktur.
- Adam çalıştırmanın sorumluluğunda adam çalıştırıcı ile zarar gören üçüncü kişi arasında sözleşme ilişkisinin varlığı aranmaz, yardımcı kişilerin fiillerinden sorumlulukta ise adam çalıştırıcı ile zarar gören kişi arasında sözleşme ilişkisi vardır.
- Adam çalıştırmanın sorumluluğunda istihdam ilişkisi varken, yardımcı kişilerin fiillerinden sorumlulukta istihdam ilişkisi zorunlu değildir.
- Adam çalıştırıcı kurtuluş kanıtı getirerek sorumluluktan kurtulabilir, yardımcı kişinin fiillerinden sorumlulukta ise kurtuluş kanıtı öngörülmemiştir.
- Adam çalıştırıcının sorumluluğunda haksız fiile uygulanan zamanaşımı uygulanır, yardımcı kişinin fiillerinden sorumlulukta ise sözleşmeden kaynaklanan zamanaşımı uygulanır.

Yukarıdaki örneği geliştirerek yeni bir örnek yapalım: Ayten, evinin mutfak tamirati için usta Mahmut ile anlaşır. Mahmut çırağı Veysel'i Ayten'in evine gönderir. Veysel evin balkonunda malzemeleri hazırlarken elindeki demir parçasını aşağıdan geçmekte olan Merve'nin başına düşürür. Merve ağır yaralanır. Veysel ayrıca elindeki uzun demir boruyu dikkatsizliği nedeniyle Ayten'in aşağıda bulunan arabasının üzerine düşürür. Arabanın cam ve kaportası zarar görür.

Bu örnekte Veysel, gerek Merve'ye gerekse de Ayten'e karşı "kusuru" ile sorumludur. Peki Mahmut'un sorumluluğu nedir? Mahmut'un Merve'ye karşı sorumluluğu yukarıda da belirttiğimiz gibi "adam çalıştırıcının kusursuz sorumluluğu" dahilindedir. Mahmut'un Ayten'e karşı sorumluluğuna gelince; Ayten zararını Mahmut'tan ister sözleşmeye aykırılık nedeniyle sözleşmesel hükümlere göre (yardımcı kişinin fiilinden sorumluluk) isterse de haksız fiil başlığı altındaki "adam çalıştırıcının kusursuz sorumluluğu" hükümlerine göre talep edebilir.

✓ **HAYVAN BULUNDURANIN SORUMLULUĞU**

- Bir hayvanın bakımını ve yönetimini sürekli veya geçici üstlenen kişi hayvanın verdiği zararlardan sorumludur. Kişinin, hayvanın sahibi olması gerekmez!
- Zarar, hayvanın davranışından kaynaklanmalıdır. Hayvanın zararı, başkasının ürkütücü veya kışkırtıcı fiilinden kaynaklansa da hayvan bulunduranın kusursuz sorumluluğu kalkmaz, zararı karşılar ama ürküten kişiye de rücu hakkı vardır. (müteselsil sorumluluk)
- Hayvan bulunduran kurtuluş kanıtı getirerek sorumluluktan kurtulabilir.
- Hayvan, başkasının taşınmazı üzerinde zarara sebep olursa taşınmazın zilyedi hayvanı yakalayabilir, zarar giderilene kadar alıkoyabilir, şatlar gerektiriyorsa hayvanı etkisiz hale getirebilir ancak hayvan sahibine derhal bilgi vermelidir, sahibini bilmiyorsa ilgili yerlere bildirim yapmalıdır.

✓ YAPI MALİKİNİN SORUMLULUĞU

- Bir binanın veya yapı eserinin maliki, bunların yapımındaki bozukluklardan veya bakım eksikliklerinden doğan zararı gidermek zorundadır.
- İntifa ve oturma hakkı sahipleri yalnızca binanın bakımından kaynaklanan zararlardan malikle birlikte müteselsilen sorumludur. Ve birbirlerine karşı rücu hakları vardır. Kiracılar, bu sorumluluk çerçevesinde değerlendirilmezler, onlar için kusur sorumluluğu hükümleri uygulanır.
- DİĞER KUSURSUZ SORUMLULUK HALLERİNDEN FARKLI OLARAK KURTULUŞ KANITI GETİRME İMKANI YOKTUR!
- Yalnızca illiyet bağıını kesen sebeplerden dolayı sorumluluktan kurtulabilir.

✓ EV BAŞKANININ SORUMLULUĞU

- Aynı çatı altında birlikte yaşayan kişilerin otorite sahibi olan kişi ev başkanıdır.
- Ev başkanının denetim, emir ve talimatı altında yaşayan kişiler küçükler, kısıtlılar, akıl hastalığı, akıl zayıflığı olanlardır. Bu kişilerin birbirlerine veya başkalarına verdikleri zararlardan dolayı ev başkanı sorumlu olur.
- Gerekli özeni gösterdiğini kanıtlayarak (KURTULUŞ KANITI) sorumluluktan kurtulabilir.
- İlliyet bağıını kesen haller de ev başkanını sorumluluktan kurtarır.

3. TEHLİKE SORUMLULUĞU

✓ ÖNEMLİ ÖLÇÜDE TEHLİKE ARZ EDEN İŞLETMENİN FAALİYETLERİNDEN DOĞAN ZARARLARDAN SORUMLULUK

Önemli ölçüde tehlike arz eden bir işletmenin faaliyetlerinden dolayı bir zarar ortaya çıkarsa İŞLETME SAHİBİ ve varsa İŞLETEN kişi müteselsilen sorumludur. Bu tehlike;

- İşletmenin faaliyetlerinde kullanılan malzeme ve araçlara göre belirlenir.
- İşletme, bir uzmandan beklenen bütün dikkat gösterilse bile zarar doğurmaya elverişli ise tehlike arz eden işletme var sayılır.
- Bu anlamda zarar görenler bu işletmenin sebep olduğu zararların hakkaniyete uygun bedelle denkleştirilmesini talep edebilirler.

✓ MOTORLU ARAÇ İŞLETENLERİN KUSURSUZ SORUMLULUĞU

1. Bir motorlu aracın trafik kazasından dolayı zarar ortaya çıkmalı. (İnsan ve hayvan gücü ile yürütülen araçlar motorlu araç sayılmazlar)
2. Kaza ile motorlu araç arasında illiyet bağı olmalı.

Özel şartları

1. Araç işleten ve araç işleticisinin bağlı olduğu bir teşebbüs olmalıdır. (işleten ve teşebbüs sahibi müteselsilen sorumludur)

GERÇEK İŞLETEN	FARAZİ İŞLETEN
• Malik • Aracı mülkiyeti muhafaza kaydıyla satın alan • Aracı en az 3 günlüğüne ödünç alan • Aracı en az 3 günlüğüne kiralayan • Aracı alacak teminatı olarak teslimle rehin alan	• Yarış organizatörleri • Motorlu aracı çalan veya gasp eden kişiler • Meslek sahipleri • Devlet ve diğer kamu tüzel kişileri

2. Zarar, motorlu aracın işletilmesinden doğmalıdır

3. İşleten, sorumluluktan kurtaracak bir savunma yapmamış olmalıdır

İşleten illiyet bağının kesildiğini ve kusursuz olduğunu ve araçta bozukluk bulunmadığını kanıtlayamazsa sorumlu tutulur.

KUSURSUZ SORUMLULUKTA KUSURUN ETKİSİ (MUNZAM KUSUR)

Kusursuz olarak sorumlu olan kişi aynı zamanda zarardan dolayı kusuru da varsa işte bu durumda **MUNZAM KUSUR** (Ek kusur, aşkın kusur) söz konusu olur. Kişinin munzam kusur varsa:

- Kişi, kurtuluş kanıtı getiremez
- İlliyet bağını kesen halleri ileri süremez
- Tazminat miktarında bu durumda göz önüne alınır
- Kişi, tazminattan indirim talep edemez
- Ek kusuru olan kişi, zarar görene karşı sorumsuzluk anlaşması ileri süremez
- Birden fazla kişi sorumlu ise munzam kusurlu olan kişi rücu hakkını kullanamaz.

3. ZARAR

Bir kişinin şahıs varlığında veya mal varlığında meydana gelen eksilmeler genel anlamda zarar olarak adlandırılır.

MALVARLIĞI ZARARI	Ekonomik değer taşıyan hukuki varlıklarda meydana gelen olumsuz farktır.
ŞAHIS VARLIĞI ZARARI	Kişinin maddi ve manevi nitelikteki şahıs varlığı değerlerini kapsar. Vücut bütünlüğü, adı, şerefi, özgürlüğü vb.
MADDİ ZARAR	Para ile ölçülebilen zararlardır. Malvarlığındaki fiili eksilmeler, kârdan mahrum kalmak, kişinin maddi bütünlüğüne ilişkin zarar vb.
MANEVİ ZARAR	Kişinin manevi bütünlüğüne ilişkin zararlardır.
DOĞRUDAN ZARAR	Haksız fiil sonucu zarar görenin hukuken korunan varlığına yönelik ihlalin getirdiği zarardır. Yani haksız fiilin ilk elden yöneldiği zarardır.
DOLAYLI ZARAR	Doğrudan zararın ertesinde ortaya çıkan ikincil zarardır. Yine haksız fiille ve onun doğrudan zararı ile illiyet bağı olan zararlardır.
YANSIMA YOLUYLA ZARAR	Haksız fiille zarar gören kişiden başkasının da bu fiil nedeniyle zarar görmesidir. Destekten yoksun kalan kişilerin zararı böyledir.

- Zarar gören kişi zararını ve failin kusurunu İSPAT külfeti altındadır.
- Bu ispat her türlü delille yapılabilir.
- Zarar tam olarak tespit edilemiyorsa hakim hakkaniyete göre belirler.
- Menfi zarar ve müspet zarar sözleşmesel ilişkilerde söz konusu olan zarar türleridir. Yani haksız fiilde söz konusu olmaz!

4. İLLİYET BAĞI (NEDENSELLİK BAĞI)

Haksız fiil sorumluluğunun doğması için zarar ile haksız fiil arasında illiyet bağı olmalıdır.

İlliyet bağı davacı ispatlamak zorundadır.

İLLİYET BAĞI TÜRLERİ

ORTAK İLLİYET	Birden fazla davranış ancak bir araya gelerek bir haksız fiile vücut veriyorsa ortak illiyet vardır. Ör: Ağır bir makineyi tek başlarına olsa çalamayacak olan iki kişinin birlikte çalması. Ör: X fabrikasının zehirli atıkları da Y fabrikasının zehirli atıkları da bir dereye dökülmektedir. Dereden su içen A'nın ineği ölür. İnekte iki fabrikanın da zehirlerinden kalıntı bulunur. X'in zehri tek başına ölümcül değilse, Y'nin de zehri tek başına ölümcül değilse ama ikisi birleştiğinde ölümcül oluyorsa burada X de Y de A'ya karşı ortak illiyet nedeniyle müteselsilen sorumlu olurlar.
YARIŞAN İLLİYET (BİRLİKTE İLLİYET)	Bir kişinin tek başına bir zararı meydana getirmesi mümkünken birden çok kişinin söz konusu zararı birlikte gerçekleştirmeleri halinde olur. Ör: X fabrikasının zehirli atıkları da Y fabrikasının zehirli atıkları da bir dereye dökülmektedir. Dereden su içen A'nın ineği ölür. İnekte iki fabrikanın da zehirlerinden kalıntı bulunur. X tek başına olsa ineği öldürmeye yeterlidir, Y'ninki de öyle. İnekte her iki zehir de olduğuna göre A'ya karşı yarışan illiyet nedeniyle müteselsilen sorumlu olacaklardır.
SEÇİMLİK İLLİYET (ALTERNATİF)	Birden çok davranıştan biri zarara sebep olmuş ancak hangisi olduğu tespit edilemiyorsa söz konusudur. Kural olarak faillerin sorumluluğu yoktur! Ancak "bağlantı" olması halinde yani birden çok kişinin fiilleri söz konusu zarar bakımından "bir bütünü" temsil ediyorsa müteselsil sorumlulukları olur. Ör: Bir düğünde pek çok kişi yüksek kültür düzeyinin bir örneği olarak ellerindeki silahlarla havaya ateş ederler. Balkonda bulunan küçük Ebru'ya bir kurşun isabet eder. Ateş edenler tespit edilir ancak Ebru'ya kimin kurşunu geldiği tespit edilemez ise seçimlik illiyet vardır. Burada kimse sorumlu olmayacaktır. Ör: Sekiz kişi birleşerek bir kişiyi döverler. Dayak yiyen kişi aldığı darbeler sonucu hayatını kaybeder. Ölüm sebebi olan darbenin kim tarafından vurulduğu tespit edilemez. Burada seçimlik illiyet vardır. Sekiz kişinin tamamı bir bütünü temsil eden zarara katıldıkları için müteselsilen sorumlu olurlar.
ÖNÜNE GEÇEN (FARAZİ) İLLİYET	Zararı doğuracak sebep gerçekleşmeden, araya başka bir haksız fiilin girerek sonucu gerçekleştirmesi halinde söz konusu olur. Ör: A'nın B'yi öldürmek için zehirlemesine karşın B zehirden önce C'nin silahıyla öldürülmüşse.

İLLİYET BAĞINI KESEN SEBEPLER (failin sorumluluğunu ortadan kaldıran sebepler)

- 1. Mücbir sebep:** Öngörülmesi mümkün olmayan olağanüstü olaylardır. (doğal afetler)
- 2. Zarar görenin ağır kusuru:** Zarar görenin kusurlu davranışı zararın sebebi haline gelirse söz konusu olur.
- 3. Üçüncü kişinin ağır kusuru:** Üçüncü kişinin kusurlu davranışı zararın sebebi haline gelirse söz konusu olur.

HAKSIZ FİİLİN HÜKÜM VE SONUÇLARI

- Haksız fiil nedeniyle zarara uğrayan kişi kusurlu sorumluluk hükümlerine göre zararının TAZMİN edilmesini isteme hakkına sahiptir.
- Zarar gören, zararı ve zarar verenin kusurunu İSPAT etmelidir. Zarar net olarak belirlenemiyorsa hakim HAKKANİYETE göre tazminatı belirler.
- Zararın hesaplanması haksız fiilin işlendiği ana göre belirlenir.

1. MADDİ TAZMİNAT

- **MALVARLIĞI ZARARI** hesaplanırken, malvarlığının haksız fiilden önceki haline getirilmesi amaçlanır. Zarar gören, bu zarardan yarar sağlamışsa (sigorta tazminatı gibi) bu yarar, zarardan indirilir. Buna DENKLEŞTİRME denilir.

DİKKAT: Manevi zararda denkleştirme yoktur!

- **ŞAHISVARLIĞI ZARARI** hesaplanırken
 - **Yaralanma (bedensel zarar) durumunda aşağıdakiler dikkate alınır:**
 - Tedavi giderleri
 - Kazanç kaybı
 - Çalışma gücünün azalmasından doğan kayıplar
 - Ekonomik geleceğin sarsılmasından doğan kayıplar
 - **Ölüm durumunda aşağıdakiler dikkate alınır:**
 - Cenaze giderleri
 - Ölüm hemen gerçekleşmemişse tedavi giderleri, çalışma gücünün azalmasından doğan giderler
 - Ölen kişinin desteğinden yoksun kalanların uğradığı kayıplar.

DESTEKTEN YOKSUN KALMA TAZMİNATI: Ölen kişinin yakınlarının uğradığı zararların karşılanması için ödenen tazminattır. Şartları:

1. Ölen ile yakınları arasında destek ilişkisi olmalıdır. (Akraba olması fark etmeksizin bakıma muhtaçlık)
2. Ölenin bu kişilere bakım gücüne sahip olduğunun ispatı gerekir.
3. Destekten yoksun kaldığını iddia eden kişinin bakım ihtiyacını ispatlaması gerekir.

MADDİ TAZMİNAT BELİRLENİRKEN DİKKATE ALINACAKLAR

- Haksız fiilin ağırlığı
- Kusurun ağırlığı
- Tarafların sıfatı, sosyal ve ekonomik durumları
- Haksız fiil anında zararı etkileyen diğer şartlar

MADDİ TAZMİNAT BELİRLENİRKEN İNDİRİM SEBEPLERİ

- Zarar görenin zarara olan rızası
- Zarar görenin ortak kusuru
- Ağır kusurun bulunmadığı hallerde zarar verenin tazminat ödediğinde zor duruma düşecek olması hali
- Zararın miktarının az olması

ZARARIN BELİRLENMESİNDE TAZMİNATTAN İNDİRİLEMİYEN VE DENKLEŞTİRMİYEN KONUSU EDİLEMİYEN UNSURLAR

- Kısmen veya tamamen rücu edilemeyen sosyal güvenlik ödemeleri
- İfa amacı taşımayan ödemeler (yardım)
- Manevi zararlar

2. MANEVİ TAZMİNAT

Haksız fiil sonucu kişilik değerlerinin (kişinin manevi bütünlüğünün) zarara uğraması durumunda söz konusu olur.

- Yaralanan kişinin iyileşene kadar çektiği sıkıntılar
- Ruh durumu
- Ölüm halinde, ölene kadar çektiği eziyet, ızdırap ve yakınların duyduğu manevi acı
- Kişinin şeref ve haysiyeti, sırları, özgürlüğü, gururu, adı, resmi vs...

→ **Ağır bedensel zarar veya ölüm halinde** zarar görenin kendisi veya ölenin yakınlarına manevi tazminat ödenir. Yani **BEDENSEL ZARAR GÖRENLERİN YAKINLARI DA MANEVİ TAZMİNAT İSTEYEBİLİR!**

→ **Kişilik hakları zedelenen** kişi ise manevi tazminat olarak para talep edebilir. Hakim bu tazminatın yerine başka bir giderim biçimi de belirleyebilir veya bu tazminata ekleyebilir. Saldıyı kınayan bir karar yayımlayarak bunu ilan edebilir. Manevi değeri yüksek olan malvarlığına verilen zararlar da bu kapsamda değerlendirilebilir.

→ Medeni Kanuna göre manevi tazminat istemleri karşı tarafça kabul edilmedikçe veya mirasbırakan tarafından ileri sürülmedikçe mirasçılara geçmez!

HAKSIZ FİİLDE ZAMANAŞIMI

Tazminat talebi, zarar görenin zararı ve faili öğrendiği andan itibaren **2 YIL** içerisinde ve her halde fiilin işlenmesinin üzerinden başlayarak **10 YIL** içerisinde zamanaşımına uğrar. Ancak

GÖZDEN KAÇIRMA: Türk Ceza Kanunu daha uzun bir zamanaşımı öngörüyorsa tazminat isteminde de bu zamanaşımı uygulanacaktır.

YARGILAMAYA İLİŞKİN:

- **Ceza hakimi ile hukuk hakiminin** kararları birbirini bağlamaz!
- Bedensel zarar kapsamı tam belirlenememişse hakim **2 YIL** içinde tazminat değiştirebilir.
- Şartları ispatlanırsa, tazminat tespit edilene kadar zarar görene **geçici ödeme** yapılabilir.

4. BÖLÜM

SEBEPSİZ ZENGİNLEŞMEDEN DOĞAN BORÇLAR

Sebepsiz zenginleşme, haklı bir sebebe dayanmadan bir başkasının malvarlığından veya emeğinden çeşitli biçimlerde fayda sağlamak olarak tanımlanabilir. Sebepsiz zenginleşmenin sonucu zenginleşilen kısmın aynen iadesidir.

SEBEPSİZ ZENGİNLEŞMENİN ŞARTLARI

1. Bir tarafın malvarlığında haklı bir nedene dayanmayan artma (**zenginleşme**), diğer tarafın malvarlığında ise azalma (**fakirleşme**) gerçekleşmelidir.

2. Taraflardan birindeki zenginleşme haklı bir nedene dayanmamalıdır. Zenginleşenin kusurlu olup olmaması önem taşımaz, zenginleşmenin haklı nedene dayanmaması yeterlidir. Haklı olmayan sebepler genel olarak geçerli olmayan bir sebep, gerçekleşmemiş bir sebep veya sona ermiş bir sebeplerdir.

Ör: A'nın hesabına yatacak paranın yanlışlıkla B'nin hesabına yatması.

Ör: Otomobil kira sözleşmesi sona ermesine rağmen kiracının otomobili teslim etmemesi halinde sebepsiz zenginleşme gündeme gelir. Ancak sözleşme devam ederken otomobilin iade talebi sebepsiz zenginleşmeye dayanamaz, zira otomobilin kiracının elinde olmasına ilişkin haklı sebebi var.

Ör: A'nın cins kangal köpeğini satın alan B, A'ya 50 bin TL öder. Ancak sözleşme yapılmadan bir gün önce köpek A'nın kusuru olmadan ölmüştür. Burada başlangıçtaki kusursuz imkansızlık nedeniyle satım sözleşmesi mutlak butlan ile geçersizdir. Paranın sebepsiz zenginleşme hükümlerine göre iadesi gerekir.

3. Zenginleşme ile fakirleşme arasında **illiyet bağı** olmalıdır.

SEBEPSİZ ZENGİNLEŞMENİN HÜKÜMLERİ

- Borçlanmamış olduğu bir edimi kendi isteğiyle yerine getiren bir kişi bu durumu ancak kendisini borçlu sanarak yerine getirdiğini ispatlayarak geri isteyebilir.

Ör: Taksitle kursa yazılan bir öğrencinin son taksiti ödemiş olmasına rağmen kurstan son taksitin ödenmesinin talep edilmesi halinde, öğrenci kendisinden emin olamayıp ödeme yaparsa, sonradan ikinci kez yaptığı ödemenin iadesini sebepsiz zenginleşme hükümlerine göre talep edebilir.

- Eksik borçların (zamanaşımına uğramış borç, kumar-bahis borcu, evlenme tellallığından doğan borçlar, ahlaki bir ödevden doğan borçlar) yerine getirilmesinden kaynaklanan ifanın geri iadesi olmaz.

- Hukuka ve ahlaka aykırı bir sonucun gerçekleşmesi amacıyla verilen şey geri istenemez, ancak hakim bu şeyin Devlete mal edilmesine karar verilebilir.
Ör: A'dan uyuşturucu mal satın alan B'nin evine baskın yapan polis uyuşturucuya el koyar. Bunun iadesi istenilemez.
- Malvarlığındaki azalma, kayıp olmadan önce diğer davalarla önlenebilecek türden bir azalma ise sebepsiz zenginleşme davası açılmaz. Zira sebepsiz zenginleşme ikincil (tali) nitelikli bir davadır.

GÖZDEN KAÇIRMA: Pek çok örnekte sebepsiz zenginleşme unsurlarını bulmak mümkün olur. Ancak unutulmamalı ki her sebepsiz zenginleşme örneğinde hemen sebepsiz zenginleşme davası açılmaz! Kanunda başka davalar öngörülüyor olabilir. Bunun için aşağıdaki örneklere bakınız.

Ör: A, telefonunu gasp eden B'den telefonunu geri alabilmek için sebepsiz zenginleşme davası değil, zilyetliğin iadesi davası açmalıdır.

Ör: A'nın telefonu Hırsız tarafından çalınır ve üçüncü kişiye satılırsa, A, üçüncü kişiye karşı sebepsiz zenginleşme davası değil taşınır davası açmalıdır.

Ör: A'ya ait taşınmaz yapılan sahtecilikle B adına tescil edilirse A, tapu sicilinin düzeltilmesi davası açmalıdır.

Ör: A, mağazasından çamaşır makinesi satın almış olan B'nin kalan borcunu ödememesi nedeniyle B'ye karşı sebepsiz zenginleşmeden evvel alacak davası açmalıdır.

Ör: A'nın, inşaatında yanlışlıkla B'ye ait malzemeleri kullanması durumunda B'nin A'ya açacağı dava ise sebepsiz zenginleşme davası olacaktır.

Ör: A'nın hesabına yatması gereken para B'nin hesabına yatarsa B'ye açılacak dava sebepsiz zenginleşme davası olacaktır.

Ör: A'nın 10 bin TL ödeyerek satım sözleşmesi ile aldığı cins köpek, sözleşme yapılmadan önce sahibinin kusuru olmaksızın eceli ile ölmüş ise sözleşme geçersizdir. Paranın iadesi sebepsiz zenginleşme davası ile istenebilecektir. Sözleşme geçerli şekilde kurulmuş olsaydı sözleşmeye aykırılık hükümlerine başvurulurdu.

- Sebepsiz zenginleşme davası şahsi nitelikte bir davadır. Yani bu dava zenginleşene veya mirasçılara karşı açılır. Üçüncü kişilere karşı değil. Davanın konusu ise zenginleşmeye konu olan "mal" veya bu mal zarar görmüş, yok olmuş veya tüketilmişse parasal karşılığıdır.

SEBEPSİZ ZENGİNLEŞMENİN SONUÇLARI

- Sebepsiz zenginleşmenin sonucu zenginleşilen değer geri verilmesidir.

İADE YÜKÜMLÜLÜĞÜNÜN (GERİ VERMENİN) KAPSAMI

Sebepsiz zenginleşen, zenginleşmenin geri istenmesi sırasında elinden çıkmış olduğunu ispat ettiği kısmın dışında kalanı geri vermekle yükümlüdür.

Zenginleşen, zenginleşmeyi iyiniyetli olmaksızın elden çıkarmışsa veya elden çıkarırken ileride geri vermek zorunda kalabileceğini hesaba katması gerekiyorsa, zenginleşmenin tamamını geri vermekle yükümlüdür.

Giderleri isteme hakkı

Zenginleşen iyiniyetli ise, yaptığı zorunlu ve yararlı giderleri, geri verme isteminde bulunandan isteyebilir.

Zenginleşen iyiniyetli değilse, zorunlu giderlerinin ve yararlı giderlerinden sadece geri verme zamanında mevcut olan değer artışının ödenmesini isteyebilir.

Zenginleşen, iyiniyetli olup olmadığına bakılmaksızın, diğer giderlerinin ödenmesini isteyemez. Ancak, kendisine karşılık önerilmezse, o şey ile birleştirdiği ve zararsızca ayrılması mümkün bulunan eklemeleri geri vermeden önce ayırıp alabilir.

Hukuka veya ahlaka aykırı bir sonucun gerçekleşmesi amacıyla verilen şey geri istenemez. Ancak, açılan davada hâkim, bu şeyin Devlete mal edilmesine karar verebilir.

ZAMANAŞIMI → Geri isteme hakkını öğrendiği andan itibaren **2 YIL** içinde, her halde ise zenginleşmenin gerçekleştiği andan itibaren **10 YIL** içinde zamanaşımına uğrar.

5. BÖLÜM

BORÇ İLİŞKİLERİ ORTAK HÜKÜMLERİ

BORCUN İFASI

İfa, borcun konusunun gereği gibi yerine getirilerek alacaklının tatmin edilmesidir. Usulüne uygun ifa borcu sona erdirir. Yani ifa, dar anlamda borcun yerine getirilmesidir. Oysa borç ilişkisinin tamamen sona ermesi için asli ve fer'i tüm borçların ifa edilmesi gerekir.

- İfanın konusu yapma, yapmama veya verme biçiminde olabilir.
- İfa, bir itiraz sebebidir. Bu nedenle taraflar ileri sürmese de hakim resen dikkate alır.

1. İFANIN KONUSU

İfanın konusu; sözleşmeden doğan borç ilişkilerinde EDİM, haksız fiilden doğan borç ilişkilerinde TAZMİNAT, sebepsiz zenginleşmeden doğan borç ilişkilerinde İADE'dir.

Kural → Edime uygun ifa ilkesidir!

Borçlu neyi borçlandıysa onu ifa etmekle yükümlüdür. Alacaklı ile borçlunun anlaştıkları borcun konusundan başka bir şeyin ifasına "aliud" adı verilir. Yani borçlu borçlandığı edimden farklı bir edimi, daha değerli dahi olsa yerine getirmek zorunda değildir, alacaklı da bunu kabul etmek zorunda değildir. Ancak bu kuralın istisnaları mevcuttur:

İstisna →

İFA YERİNE GEÇEN EDİM (ifa yerini tutan edim)	Taraflar, sözleşme kurulduktan sonra ama ifadan önce borçlanılan edimden başka bir edimin yerine getirilmesini ifa olarak kabul edebilirler. Bu durumda borç ikame edimin yerine getirilmesi ile sona erer. İkame edimin değeri asıl edimin değerinden az veya çok olabilir. (Bu değer farkı istenmez) Ayrıca ikame edimin ifası ile asıl edim için verilen aynı ve şahsi teminatlar serbest kalır. Son olarak, ikame edimin ifası ile alacaklı, borçluya karşı ödemezlik def'ini ileri süremez! Ör: Aralarında yaptıkları anlaşma gereği A'nın B'ye 1 ton kömür teslim etme borcu olsun. Sonradan A'nın B'ye kömür değil de odun teslim etmek istemesi ve B'nin de bunu kabul etmesi kömür yerine odun teslimi ile borcun sona ereceğini kabul etmesi demektir. Kömür ile odun arasındaki değer farkı ise talep edilmeyecektir.
İFA AMACI İLE YAPILAN EDİM (ifaya yönelik edim)	Borçlunun, alacaklının kabul etmesi şartıyla borçlandığı edimden başka bir edimi ifa etmesi, alacaklının da ifa edilen edimi paraya çevirerek elde ettiği değeri borçlanılan edime mahsup etmesidir. Burada alacaklı geçici olarak tatmin edilmektedir. Yani borçlu borcundan kurtulmuş sayılmaz! Ör: Erhan'ın Metin'e 5000 TL borcu olsun. Erhan'ın Metin'e borcunu nakit ödemek yerine 92 model Şahin arabasını vermeyi, bunun satışından elde edilecek para ile alacağını karşılamasını teklif etmesi durumunda Metin de bunu kabul ederse ifa amacı ile edim söz konusu olur. Ancak, ifa yerine geçen edimden farklı olarak aracın satışı 4500 TL olursa Metin Erhan'dan kalan 500 TL'sini isteyebilecektir, keza araç 6000 TL'ye satılırsa da artan 1000 TL'yi Metin Erhan'a iade edecektir.

GÖZDEN KAÇIRMA: Borçlanılan şeyden başka bir şeyin ifası halinde bunun ifa yerine edim mi yoksa ifa amacıyla edim mi olduğu konusunda ihtilaf oluyorsa ifa amacıyla edim olduğu kabul edilir.

SEÇİMLİK BORÇ	SEÇİMLİK YETKİ
- Seçimlik borçlarda edimin konusu birden fazladır ve borçlu bu edimlerden yalnız birini yerine getirmekle yükümlüdür. Ör: Borçlu sözleşme gereği ya masa ya da koltuk teslimini üstlenmişse seçimlik borç vardır. - Hukuki ilişkiden ve işin niteliğinden aksi anlaşılmadıkça edimlerden birinin seçimi yetkisi borçluya aittir. - Buradaki seçim hakkı yenilik doğurucu bir haktır, tek taraflıdır.	- Borç ilişkisi kurulurken sözleşmede borçluya (veya taraflardan birine) bir asli edim (temel edim) bir de yedek edim (ikame edim) kararlaştırılmışsa ve borçluya asli edim yerine yedek edimi ifa ile borçtan kurtulma olanağı tanınmışsa seçimlik yetki söz konusudur. Burada seçim yetkisi iradi olarak belirlenmiştir. - Bu yetki kanundan da doğabilir. Ör: Yabancı para borcunun kur üzerinden TL'ye çevrilerek ödenmesi.

2. KISMİ İFA

KURAL olarak borç konusu edim tam ve bütün olarak ifa edilmelidir. Ancak bölünebilir borçların kısmi ifasının mümkün olduğu haller mevcuttur.

- Borcun tamamı belli ve muaccelse alacaklı kısmi ifayı reddedebilir!
- Para borçlarında, ana para ile faiz alacaklarında faiz fer'i bir borç olsa da ayrı bir alacaktır, bu nedenle faiz ödemesi kısmi ödeme olarak sayılmaz.
- Kısmi ifa durumunda borcun ifa edilen kısmı sona erer. Kalan kısım için ise borçlunun temerrüdü hükümleri uygulanacaktır.

ALACAKLININ KISMİ İFAYI KABULE ZORUNLU OLDUĞU HALLER

- Taraflar kısmi ifa konusunda anlaşmışlarsa
- Edimin niteliği bir defada ifaya imkan vermiyorsa
- Alacaklının kısmi ifayı reddi, hakkın kötüye kullanılması (dürüstlüğe aykırı) sayılıyorsa
- Borçlu kanunen kısmi ifaya yetkili ise (Kıymetli evrakta hamilin, muhatabın kısmi kabul ile söz konusu olan kısmi ifasını kabul etme zorunluluğu)

PARA BORÇLARINDA İFA

- Para borcu cins borcudur.
- Para borcu "götürülecek" borçtur. Çünkü taraflar aksini belirlemedilerse para borcu ifa zamanı geldiğindeki alacaklının yerleşim yerinde ödenir, yani borçlu alacaklıya "götürür". (Kambiyo senetlerindeki para borcu ise "aranacak borç" niteliğindedir, çünkü alacaklı borçlunun ayağına gider.)
- Para borcu kural olarak ülke parası ile ödenir.

- Yabancı para ile ödeme kararlaştırılmışsa, aynen ödeme veya bu anlama gelen ifade bulunmadıkça, ödeme günündeki rayiç üzerinden ülke parası ile de ödenebilir (kanundan doğan seçimlik yetki)

PARA BORÇLARINDA MAHSUP

1. Borç tek ise kısmi ifada mahsup

- Faiz ve giderler muaccel ise kısmi ödeme öncelikle bu faiz ve giderleri kapsar. Eğer borçlu faiz ve giderleri ödemede temerrüde düşmemişse kısmi ifasını ana borçtan düşme hakkına sahiptir. Bu hüküm emredicidir, aksine anlaşma yapılamaz!
- Alacaklı alacağın bir kısmı için kefalet, rehin gibi teminat almışsa, borçlu kısmi ödemesini güvenceli olan kısma mahsup edemez. Bu hüküm alacaklıyı korur.

2. Borç kalemi birden çoksa kısmi ifada mahsup

- Alacaklıya birden çok borcu olan borçlu ödeme gününde hangi borcu ödediğini alacaklıya bildirir. Bildirmezse, yapılan ödeme derhal itiraz edilmedikçe, alacaklının makbuzda gösterdiği borç için yapılmış sayılır.
- Kanuna göre;
 - Geçerli bir açıklama yapılmadığı hallerde yapılan ödeme muaccel borç için yapılmış sayılır
 - Birden çok borç muaccel ise ödeme, borçluya karşı ilk olarak takip edilen borç için yapılmış sayılır
 - Takip yapılmamışsa ödeme, vadesi ilk gelen borç için yapılmış sayılır
 - Birden çok borcun vadesi aynı anda gelmişse, mahsup orantılı olarak yapılır.
 - Borçlardan hiçbirinin vadesi gelmemişse, ödeme güvencesi en az olan borç için yapılmış sayılır.

FAİZ

- Yalnızca para borçlarında olur.
- Asıl alacağa bağlı (fer'i) nitelikte ise
 - Asıl alacağa bağlı olarak istenebilir
 - Asıl alacak geçerli ise faiz de geçerli olur
 - Asıl alacağın sona ermesi ile alacaklı haklarını saklı tutmamışsa faiz alacağı da son bulur.
 - Asıl alacak için verilen güvence faiz alacağını da kapsar
 - Asıl alacak zamanaşımına uğrarsa faiz alacağı da zamanaşımına uğrar
 - Asıl alacağın başkasına devri, faiz alacağının da devri sonucunu doğurur

Faiz türleri

- **Anapara (kapital) faizi:** Bir paranın kullanılmasının karşılığı olan faizdir.
- **Temerrüt faizi:** Gecikme faizidir.
- **Bileşik faiz:** Faize faiz yürütülmesidir. Kural olarak yasaktır, yalnızca ticaret kanununda istisnaları mevcuttur

GÖZDEN KAÇIRMA: Sözleşmeden doğan borçlarda anapara ve temerrüt faizleri istenebilecekken, haksız fiil ve sebepsiz zenginleşmeden doğan borçlarda yalnızca temerrüt faizi istenebilir.

DİKKAT: Faiz konusunda detaylı bilgi ticaret hukukunu da ilgilendirdiği için geniş çaplı olarak ticaret hukuku kitabınızda açıklanmıştır.

3. İFA YERİ

- Borcun ifa yeri tarafların iradelerine göre belirlenir.
- **Aksine bir anlaşma yoksa:**

- **PARA BORÇLARI → ALACAKLININ ÖDEME ZAMANINDAKİ YERLEŞİM YERİNDE İFA EDİLİR.**
- **PARÇA PARÇLARI → SÖZLEŞMENİN KURULDUĞU ANDA BORÇ KONUSUNUN BULUNDUĞU YERDE İFA EDİLİR.**
- **BUNLARIN DIŞINDAKİ BORÇLAR → DOĞUMLARI SIRASINDA BORÇLUNUN YERLEŞİM YERİNDE İFA EDİLİR.**

- Alacaklının yerleşim yerinde ifası gereken bir borcun, doğumundan sonra alacaklının yerleşim yerini değiştirmesi yüzünden ifa önemli ölçüde güçleşecekse borç, alacaklının önceki yerleşim yerinde ifa edilebilir.
- Aksine anlaşma veya adet yoksa, ölçme ve tartma gibi devir giderleri satıcıya, satılanı devralmak için yapılan giderler ve satılanın ifa yerinden başka yere taşınması gerektiğinde taşıma giderleri ise alıcıya aittir.
- Alacaklının temerrüde düşmesi halinde borçlu, hasar ve giderleri alacaklıya ait olmak üzere, teslim edeceği şeyi tevdi ederek (hakim kanalıyla) borcundan kurtulabilir.

4. İFA ZAMANI

Alacaklının borçludan edimin ifasını talep edebileceği, borçlunun da ifaya zorunlu olduğu zaman, ifa zamanıdır. KURAL olarak taraflar aksini öngörmemişlerse borç doğduğu anda muaccel olur., İfa zamanı, sözleşmeye göre kanuna göre veya örf ve adete göre belirlenebilir.

İfa zamanı “temerrüt”, “zamanaşımı süresinin işlemeye başlaması”, “takas” gibi hususlar bakımından önem taşır.

- Ayın başı, ayın biri demektir.
Ör: A, B’ye Şubat’ta borç para vermiş ve önümüzdeki ay başı ödersin demişse, borcun ifasının son günü 1 Marttır.

- Ayın sonu, ayın son günü demektir.
Ör: A, B'ye 5 şubatta borç vermiş ve ay sonu ödersin demişse borcun ifasının son günü Şubat ayının son günüdür.
- Ayın ortası, ayın 15'i demektir.
Ör: A, B'ye 8 nisanda borç vermiş ve önümüzdeki ayın ortasında ödersin demişse, ifanın sonu günü mayısın 15'idir.
- İfa zamanı gün olarak belirlenmişse süre hesabında ilk gün dahil edilmez.
Ör: 2 Şubatta sözleşme yapıp borcun 5 gün sonra ödeneceği kararlaştırılmışsa borcun ifasının sonu günü 7 şubat olacaktır.
- Süre hafta olarak belirlenmişse, son haftanın sözleşmenin kurulduğu güne ismen uygun gününde dolmuş olur.
Ör: A, B'ye 19 Temmuz Çarşamba günü borç vermiş ve 2 hafta sonra ödersin demişse, borcun ifasının son günü 2 Ağustos Çarşamba olacaktır.
- Süre ay olarak veya yıl, yarıyıl gibi birden çok ayı içerecek bir zaman olarak belirlenmişse sözleşmenin kurulduğu gün ile aynı ismi taşıyan gün muaccel olur. Son ayda bunu karşılayan gün yoksa o ayın son günü ifa günüdür.
Ör: X şirketinin aldığı inşaat işini 20 ay içinde teslim edeceği konusunda anlaşmış olsun. Sözleşmenin yapıldığı gün Çarşamba ise borcun son günü 20.ayın son Çarşamba günü olacaktır. Ancak 20.ayın son günü 30 Haziran ise ve bu tarih Pazartesi günü ise borç pazartesi ifa edilecektir.
- Süre yarım ay olarak belirlenmişse bundan 15 gün anlaşılır.
- Aksi belirtilmedikçe, sürenin son günü resmi tatile denk gelirse bu günü izleyen ve tatil olmayan ilk gün dikkate alınır.
- Aksi belirtilmedikçe borç alışılmış iş saatlerinde ifa edilir ve kabul edilir.
- İfa süresini uzatmak için yapılan sözleşmeye TECİL denilir. Asıl sözleşmenin şekline tabi olarak yapılmalıdır.
- Aksine anlaşma yapmadıkça, borçlu borcunu erken ifa edebilir, ancak (kanun, sözleşme veya adet gereği olmadıkça) sırf erken ifa etti diye borcundan indirim yapamaz veya buna zorlanamaz.

GÖZDEN KAÇIRMA:

MÜECCEL: Borcun henüz ifa edilebilme zamanının gelmediği dönem.

MUACCEL: Borcun ifa edilebilecek (ifasının talep edilebildiği, kabul edilebildiği) zamana girdiği dönem. Borç muaccel olmadan edimin ifası istenemez!

VADE

Sözleşme ile belirlenmiş ifa zamanına vade denilir. Vadeyi taraflar birlikte belirleyebilirler, taraflardan birisine veya üçüncü bir kişiye vadeyi belirleme yetkisi verilebilir. Taraflar anlaşılırlarsa vadeyi uzatabilirler

Vade, ifa zamanının sonudur! Yani borçlu en geç bu tarihte borcunu ifa etmelidir.

KESİN OLMAYAN (Belirsiz) VADE	KESİN VADE
Borcun ifa zamanı belirlenmiş ama ifa tarihi “kesin” olarak gösterilmemiştir. Ör: X şirketine başvuru yapan A’nın İngilizce kurs sertifikasını aldığı tarihte işe başlayacağı kararlaştırılmışsa bu kesin olmayan vadedir. - Borçlunun temerrüde düşürülebilmesi için <u>ihhtar gerekir</u>. - Bu vade belirlenebilir bir tarih olarak da kararlaştırılmış olabilir.	İfa zamanı kesin olarak belirlenmiştir. Ör: “Borç en geç 8 Mayıs 2018 tarihinde ödenecektir.” <u>İhtara gerek olmadan</u> borçlu vadede kendiliğinden temerrüde düşer! - Tam iki tarafa borç yükleyen sözleşmelerde kesin vade varsa borçlu temerrüde düşerse alacaklıya üç seçimlik hak tanınır. (Bakınız borçlunun temerrüdü)

5. İFA SIRASI

- Karşılıklı borç yükleyen sözleşmelerde söz konusu olur.
- Taraflar kararlaştırmadıkça veya işlemin özelliğinden anlaşılmadıkça taraflar edimlerini AYNİ ANDA ifa ederler. Bu durumda kendi edimini ifa etmeyen taraf karşı tarafın edimini ifa etmesini isteyemez. Aksi halde borçlu **ödemezlik def’ini** ileri sürer.

GÖZDEN KAÇIRMA: Ödemezlik def’i, karşılıklı borç yükleyen bir sözleşmede, bir ifa sırası belirlenmişse ve borcunu önce ifa edecek olmasına rağmen karşıdan ifa talebinde bulunan taraf kendi ifasını (mevcut ve ifası mümkün borcunu) yerine getirmemişse karşı tarafın ileri sürebileceği bir savunmadır. Ör: A ve B bir satım sözleşmesi yapmışlar, önce A, B’ye çamaşır makinesini teslim edecek, sonra da B, A’ya parasını ödeyecektir. A, makineyi B’ye teslim etmeden parasını talep ederse B, A’ya “önce sen makineyi teslim edeceksin, sonra ben parasını öderim” diyebilir ve bu savunma ödemezlik def’i olarak tanımlanır.

- Karşılıklı borç yükleyen sözleşmelerde taraflardan biri borcunu ifada güçsüzlüğe düşerse, diğer taraf teminat talep edebilir, teminat gösterilene kadar kendi edimini ifadan kaçınabilir, teminat verilmezse sözleşmeden dönebilir.

6. İFANIN İSPATI

Borçlu borcunu ifa ettiğini ispat edebilmelidir, aksi halde borcunu ifa etmemiş sayılır. İspat ise özellikle MAKBUZ ve BORÇ SENEDİ ile mümkündür.

- MAKBUZ:** Alacaklının veya yetkili temsilcinin borçlanılan edimi almış olduklarını gösteren yazılı belgedir. Borçludan herhangi bir alacağının kalmadığını gösteren yazılı belge ise BAKİYE MAKBUZUDUR. Alacaklı anaparanın tamamı için makbuz vermişse faizlerini de aldığı kabul edilir. Kira gibi dönemsel edimlerde alacaklı aksini belirtmeden makbuz vermişse önceki dönemlere ait edimler de ifa edilmiş sayılır.

- **BORÇ SENEDİ:** Borcu doğuran veya teyit eden , borçlu tarafından borcun varlığını ispat için düzenlenen ve alacaklıya verilen belgedir. Borcunu ödeyen borçlu borç senedinin kendisine iadesini veya iptalini ister. Senedin borçluya verilmesi borcun sona erdiğini gösterir.

7. İFANIN TARAFLARI

KURAL → Borcun bizzat borçlu tarafından ifasında alacaklının menfaati bulunmadıkça borçlu borcunu şahsen ifa ile mecbur değildir. Yani borç, üçüncü kişiler tarafından da ifa edilebilir.

İSTİSNA 1 → Taraflar anlaşma ile borcun şahsen ifasını zorunlu kılmış olabilirler.

İSTİSNA 2 → İşin niteliği gereği borcun şahsen ifası alacaklının menfaatine olabilir. Ör: Ressamın resim yapması

- Borcun üçüncü kişi tarafından tam ifası ile borçlu ifada bulunmuş gibi hukuki sonuç doğar ve borçlu borcundan kurtulur.
- Alacaklının haklı bir nedene dayanmadan üçüncü kişinin ifasını kabul etmemesi halinde ALACAKLININ TEMERRÜDÜ denilen sonuç ortaya çıkar.
- Alacaklı ile borçlu arasında hukuki ilişki devam ederken, alacaklı taraf değişirse ve borçlunun bundan haberi olmazsa, borçlunun önceki alacaklıya yaptığı ifa borcu sona erdirir.

BORÇ İLİŞKİSİNİN ÜÇÜNCÜ KİŞİLERE ETKİSİ

Üçüncü kişinin ifası

- Kural olarak borcun bizzat borçlu tarafından şahsen ifa edilmesinde alacaklının menfaati yoksa borçlu borcunu şahsen ifa zorunda değildir. Yani borçlu yerine üçüncü kişi de ifada bulunabilir. Bu durum borçlunun bilgisi dahilinde yapılabildiği gibi bilgisi dışında olması da mümkündür:
 - Üçüncü kişi, borçlunun bilgisi dışında borçlu yerine, kendi menfaati nedeniyle ifada bulunabilir. Borçlu bu ifaya karşı çıkmazsa alacaklı bu ifa teklifini kabul etmek zorundadır. Aksi takdirde alacaklı temerrüde düşer. Alacaklıya ifada bulunan üçüncü kişi ALACAKLININ HAKLARINA HALEF olur. Böylece üçüncü kişi sanki alacaklıymış gibi borçluya başvurabilir.

Üçüncü kişinin fiilini taahhüt

- Borçlu, üçüncü kişinin belli bir edimde bulunacağı hususunda garanti vererek kendisi borç altına girmektedir. Taahhüt edilen fiilin gerçekleşmemesinden doğan zararlardan dolayı taahhüt eden borçlu sorumlu olur. Süreli bir taahhütse, süre bitene kadar sorumluluğun sona ereceği kararlaştırılabilir.

Üçüncü kişi yararına sözleşme

Alacaklı ve borçlunun anlaşarak edimin bir üçüncü kişiye ifa edilmesini kararlaştırmalarıdır.

- Eksik sözleşme şeklindeyse,
 - lehine hak tesis edilen üçüncü kişi ifayı bizzat borçludan isteyemez,
 - yalnızca yapılan ifayı kabul yetkisi vardır, ifayı alacaklı isteyebilir,
 - ifanın yerine tam ve eksiksiz getirilmemesi nedeniyle tazminat isteyemez.
- Tam sözleşme şeklindeyse,
 - borçluya başvurulabilir
 - edimin ifasını üçüncü kişi de alacaklı da isteyebilir

ALACAKLININ TEMERRÜDÜ

Yapma veya verme borcunun ifası gereği gibi kendisine önerilen alacaklı haklı bir sebep olmadan ifayı kabulden kaçınırsa veya borçlunun borcunu ifası için gerekli hazırlık fiillerini yapmaktan kaçınırsa alacaklı temerrüde düşmüş olur.

KOŞULLARI	SONUÇLARI
• Borcun usulüne uygun ifası borçlu tarafından önerilmiş olmalı • Borç, muaccel veya ifa edilebilir olmalı • Borcun ifası mümkün olmalı • Alacaklı ifa önerisini haklı bir neden olmadan reddetmiş olmalı. • Alacaklının kusurlu olması aranmaz!	• Alacaklının ifayı reddi her türlü delille ispat edilebilir • Alacaklının temerrüdü borcu sona erdirmez! Alacaklı daha sonra ifa talep ederse borçlu ifadan kaçamaz. • Alacaklının alacak hakkı kaybolmaz • Borçlunun sorumluluğu hafifler. • Borçlunun temerrüdünü engeller, borçlu aleyhine temerrüt faizi işlemez. • Alacaklı artık ödemezlik def'i ileri süremez.

Alacaklının temerrüdü halinde borçlu borçtan kurtulmak için;

- Bir şeyin teslimi edimi durumunda borçlu, hasar ve giderleri alıcıya ait olmak üzere teslim edeceği şeyi tevdi ederek (bırakarak) borcundan kurtulabilir. Tevdi yerini hakim belirler.
- Sözleşme konusu şey tevdiye uygun değilse, bozulacak bir şeyse veya bakımı fazla masraflı ise alacaklıya önceden ihtar şartıyla, mahkeme kararı ile açık artırma yoluyla satılarak bedeli tevdi edilebilir. Şeyin borsada kayıtlı veya piyasa fiyatı belli veya giderlere göre değeri daha az ise ihtar şartı aranmadan mahkeme kararı ile pazarlıkla satılabilir.
- Borcun konusu bir şeyin yapılmasını gerektiriyorsa borçlu sözleşmeyi feshedebilir.
- Alacaklı müteselsil borçlulardan birine karşı temerrüde düşerse diğerlerine karşı da temerrüde düşmüş olur.
- Borçlu kusuru olmadan, alacağın kime ait olduğunda veya alacaklının kimliğinde duraksarsa veya başka bir sebeple borç ifa edilemezse borçlu tevdi veya sözleşmenin feshi hakkını kullanabilir.

BORCUN İFA EDİLMEMESİ VE SONUÇLARI

1. Kusurlu imkansızlık
2. Gereği gibi ifa etmeme
3. Borçlunun temerrüdü (zamanında ifa etmeme)

1. İFA İMKANSIZLIĞI

Sözleşme kurulmadan önceki imkansızlık	Borçlu kusursuz (objektif) ise sözleşme geçersiz kabul edileceğinden mutlak butlan sebebidir. Haliyle ortada sözleşmeden doğan bir borç söz konusu olmaz. Taraflar aldıklarını sebepsiz zenginleşme hükümlerine göre iade etmelidirler. Ör: A ile B rüzgar isimli yarış atının satım sözleşmesini imzalarlar. Ancak atın sahibi A, sözleşme yapıldığı esnada atın ölmüş olduğunu bilmemektedir ve atın ölümünde de her hangi bir kusuru bulunmamaktadır. Örneğin at eceliyle ölmüştür. Bu durumda sözleşme geçersiz kabul edilir. A, B'den para aldığa iade etmelidir. Borçlu kusurlu (sübjektif) ise sözleşme öncesi kusurlu sorumluluk hali vardır. Sözleşme geçerlidir! Ancak borç ifa edilemeyeceği için borçlu karşı tarafa tazminat ödemekle yükümlü olur. Ör: Yukarıdaki örnekte sözleşme yapılmadan önce atın ölümünde A'nın kusuru var ise, bakım koruma eksikliği gibi, sözleşme yine de geçerlidir ancak B'ye tazminat ödenmesi gerekir.
Sözleşme kurulduktan sonraki imkansızlık	Borçlu kusursuz ise sözleşme geçerlidir ancak borç sona ermiş kabul edilir. Borçlu karşı taraftan aldıkları varsa bunları sebepsiz zenginleşme hükümlerince iade etmelidir. Aldığı yoksa karşı taraftan sözleşmeden dolayı alacak talep edemez. Ör: A ile B rüzgar isimli yarış atı için satım sözleşmesi yaparlar. Sözleşme kurulduktan sonra ama borç ifa edilmeden önce A'nın kusuru olmaksızın at eceliyle ölür. Geçerli olarak kurulmuş sözleşmeden doğan bu borç artık sona ermiş kabul edilir. Borçlu kusurlu ise sözleşme geçerlidir. Ancak borç sona ermez. Borç ifa edilemeyeceği için yerine tazminat ödenmesi gerekir. Ör: Yukarıdaki örnekte sözleşme geçerli şekilde kurulduktan sonra A'nın atı B'ye teslim etmeden önce kusuru ile atın ölümüne sebep olması durumunda, borç sona ermez. A, B'nin zararlarını tazmin etmek zorundadır.

- Kusurlu imkansızlık özellikle parça borçlarında söz konusu olur. Cins borcunun ikamesi mümkündür.

2. GEREĞİ GİBİ İFA ETMEME

- Borç hiç ifa edilmez veya gereği gibi ifa edilmezse , borçlu kusursuzluğunu ispat etmedikçe alacaklının zararlarını gidermekle yükümlü olur.
- Alacaklı gereği gibi yapılmayan ifayı kabul etmek zorunda değildir.

HAP BİLGİ: Sorumsuzluk anlaşması:

- Borç ilişkisinin tarafları, sözleşme yaparken başka bir sözleşme ile ifa sırasında HAFİF KUSURDAN (HAFİF İHMAL) doğacak zararlardan sorumlu olmayacaklarına ilişkin sorumsuzluk anlaşması yapabilirler. (**Hizmet sözleşmesi ve uzmanlık gerektiren mesleklerin** (avukatlık, noterlik, hastane vb) hizmetine ilişkin konulardaki sözleşmeler hariç!-kesin hükümsüz olur!)
- Ağır kusurdan sorumsuzluk anlaşması yapılamaz! Yapılsa da kesin geçersizdir!

3. BORÇLUNUN TEMERRÜDÜ

ŞARTLARI

- İfası mümkün bir borç olmalı
- Borç muaccel olmalı
- Borçluya ihtar çekilmeli. (ihtar kural olarak şekle tabi değil)
- Borçlunun ifadan kaçınma hakkı olmamalı.
- Borçlunun kusuru gerekmez!

İhtara gerek olmayan haller:

- İhtara gerek olmadığı sözleşmede belirtilmişse
- İfa günü açıkça belirlenmişse (belirli ve kesin vade)
- İfa gününü belirleme yetkisi taraflardan birine verilmişse
- İhtar çekmenin gereksiz ve yararsız olduğu anlaşılıyorsa
- Borç haksız fiile dayanıyorsa
- Borç sebepsiz zenginleşmeye dayanıyorsa

BORCUN İFA EDİLMEMESİNİN SONUÇLARI

Genel sonuçlar:

1. Aynen ifa ve gecikme tazminatı. Örneğin mal tesliminde temerrüde düşen borçluya karşı alacaklı geç de olsa malın teslimi ister ve ayrıca gecikme nedeniyle uğradığı zararların tazminini talep edebilir.

2. Beklenmedik halden (kazadan) sorumluluk. Örneğin bir malın satım sözleşmesinde borçlu malın tesliminde temerrüde düşmüşse ve bu esnada mal beklenmedik hal nedeniyle yok olmuşsa borçlu artık malın bedelini isteyemez. Borçlu kusurlu olmadığını kanıtlarsa veya borcunu zamanında ifa etseydi de bu beklenmedik halin ortaya çıkacağını kanıtlarsa sorumluluktan kurtulur. (Kurtuluş kanıtı)

Özel sonuçları:

1. Para borçlarına ilişkin sonuçlar:

- **Temerrüt faizi:** Alacaklı zarara uğramasa da borçluda kusur şartı gerekmeksizin temerrüt faizi isteyebilir.
- **Aşkın zarar:** Temerrüt faizini aşan bir zarar varsa borçlu kusursuz olduğunu kanıtlamadıkça bu zararı da gidermek zorundadır.

2. Sürekli edimli sözleşmelere ilişkin sonuçlar:

- İfasına başlanmış sürekli edimli sözleşmede, borçlunun temerrüdü halinde alacaklı aynen ifa ve gecikme tazminatı isteyebilir, sözleşmeyi feshedebilir ve sözleşmenin süresinden önce feshi nedeniyle uğradığı zararın tazminini isteyebilir.

3. İki tarafa da borç yükleyen sözleşmelere ilişkin sonuçlar:

Bu durumda alacaklının seçimlik hakları vardır: Alacaklı derhal hangi seçimlik hakkı istediğini borçluya bildirmezse “aynen ifa + gecikme tazminatı” istediği varsayılır! (Kesin vadeli borçlarda ise susmak ifayı red + müspet zarar talep edildiği anlamına gelir)

Aynen ifa + Gecikme tazminatı isteyebilir.	Borç gecikmiş olsa da alacaklı borcun ifasını isteyebilir ve gecikme nedeniyle tazminat talep edebilir. (Bu durum sadece iki tarafa borç yükleyen sözleşmeler için değil, borçlunun temerrüdünün genel bir sonucudur, yani tek tarafa borç yükleyen sözleşmelerde de gündeme gelir.) Bu durumda tazminat talep edebilmek için karşı tarafa süre vermeye gerek yoktur. Borçlu temerrüde düşmede kusursuzluğunu ispat ederse tazminat talep edilemez.
İfayı reddeder + Müspet zararlarının tazminini isteyebilir.	İfayı reddetme halinde sözleşme hala geçerlidir. Ancak alacaklı artık ifayı sözleşmedeki gibi istememekte, yerine “tazminat” ödenmesini istemektedir. Yani edim tazminata dönüşür. Müspet zarar, borcun ifası ile ortaya çıkacak olan menfaatin gerçekleşmemesi nedeniyle ortaya çıkan zarardır. Müspet zarar, borçlu borcunu sözleşmeye uygun olarak ifa etseydi, alacaklının uğramayacağı tüm zararlardır. Buraya alacaklının aynı mal veya hizmeti bir başkasından karşılaması nedeniyle ortaya çıkan fiyat farkı, alacaklının uğradığı kar-kazanç kaybı girer. Borç ifa edilseydi alacaklının uğramayacağı kazanç kaybı en önemli kalemi oluşturur.
Sözleşmeden döner + Menfi zararlarının tazminini isteyebilir.	Alacaklı sözleşmeyi geçmişte etkili olacak şekilde fesheder yani döner ve sözleşmenin geçersiz olması nedeniyle uğradığı zararı (menfi zararı) talep eder. Alacaklı sözleşmeden dönerse, artık kendi edimini yerine getirmeyi veya getirdiyse iadesini talep eder. Borçlu kusursuzluğunu kanıtlamadıkça alacaklının sözleşme geçersiz kabul edileceği için uğramış olduğu menfi zararı tazmin etmek zorunda kalır. Menfi zarar, sözleşmeye güvenin boşa çıkmasından doğan zarardır. Alacaklının bu sözleşmeyi yapmasaydı uğramayacak olduğu zararlardır. Yani müspet zararda “sözleşme ifa edilmiş olsaydı doğmayacak zararlar” söz konusu iken; menfi zararda “sözleşmenin gereği ifa edilmemiş olması değil, sözleşme yapılmamış olsaydı doğmayacak olan zararlar” söz konusudur. Bu nedenle menfi zararda alacaklı sözleşmeden dönmeyi tercih ettiği için “borcun ifa edilmemesinden dolayı” zarar talep edemez! Menfi zararın içine; - Sözleşme yapılırken ki giderler, - Sözleşmenin yerine getirileceğine güvenilerek yapılan harcamalar, - Sözleşmenin yerine getirilmemesi nedeniyle zararlar, - Dava masrafları, - Fırsat kayıpları girer. (Müspet zarardaki kazanç kaybı yerine burada fırsat kayıpları vardır) Burada kastedilen şudur. Alacaklı dönmüş olduğu bu sözleşmeyi yapmamış olsaydı, daha elverişli şartlarda yapacağı başka sözleşme fırsatlarını kaybetmesi nedeniyle uğradığı zarar. Ör: A, B’den 20 bin TL’ye inşaat malzemesi satın almıştır. A aynı tarihte aynı ürünü C’den de aynı bedele alma imkanına sahipti. Sonuçta B, malı A’ya zamanında teslim etmediği için A hemen C’i aramış ve malın kalmadığını öğrenmiş tek adres olarak D’yi bulmuş ancak o da malı 25 bin TL’ye sattığı için A malı 25 bin TL’ye almıştır. Buna göre A’nın fırsat kaybı zararı 5 bin TL’dir.

Ör: İleride market açacak olan M, şimdiden manav malzemesi satın almak için A ve B'den teklif istemiş A 20 bin TL, B ise 22 bin TL şeklinde fiyat vermişlerdir. M, A ile sözleşme yapmıştır. Ancak A vadesinde borcu ifa etmemiş ve temerrüde düşmüştür.

İhtimaller:

- M, açıkça veya sessiz kalmak suretiyle borcun aynen ifasını gecikmeli de olsa kabul edebilir ancak gecikme nedeniyle uğradığı zararın tazminini (malı bir müddet satamamış olması zararı, prestij kaybı) talep edebilir
- M, A temerrüde düştüğü için malları gidip başka bir kişiden 25 bin TL'ye tedarik etmiş olursa, burada A'nın borcunu ifa etmediği için M'nin uğradığı 5 bin TL'lik zarar müspet zarardır.
- Eğer M, A'ya güvenmeyip B ile sözleşme yapsaydı bu malı 25 bin TL'ye almak zorunda kalmayacaktı. A'nın kaçırdığı fırsat (B-22 bin) ile bugünkü bedel (25 bin) arasındaki fark olan 3 bin TL ise menfi zarardır.

DİKKAT: Borçlu kusursuzluğunu kanıtlayarak duruma göre menfi veya müspet zararı tazmin etmekten kurtulabilir.

6. BÖLÜM

ÖZEL DURUMLAR

ALACAĞIN DEVRİ (TEMLİKİ)

Alacağın devri mevcut bir borç ilişkisinde alacak hakkı sahibinin hukuksal bir işlemle değişmesidir. Böylece alacak hakkı bunu devralan üçüncü kişiye geçer. Sözleşme veya işin niteliğinden aksi anlaşılmadıkça BORÇLUNUN RIZASINA GEREK OLMAKSIZIN alacağın üçüncü bir kişiye devri mümkündür.

Bu devir işleminin GEÇERLİLİK şartı YAZILI ŞEKİLDE yapılmasıdır. Ayrıca devreden imzası ve devralanın (üçüncü kişi) onayı aranır. (Ancak ön sözleşme niteliğindeki alacağın devri sözü herhangi bir şekle tabi değildir.)

→ Alacağın devri YASAL veya YARGISAL bir nedene dayanıyorsa özel bir şekle veya devreden rızasına gerek olmaksızın, üçüncü kişilere karşı ileri sürülebilir. (Ör: Başkasının borcunu ödeyen kişinin halef olması, mirasın mirasçılara küll halinde geçmesi, müteselsil borçlulardan birinin payından fazlası için ödeme yapması)

Devri mümkün bir alacak var olmalıdır	Alacağın devrine engel bir durum olmamalıdır. ALACAĞIN DEVRİNİN YASAK OLDUĞU HALLER (emredici değildir)	<u>Yazılı</u> bir devir sözleşmesi yapılmalıdır.
- Alacak mevcut veya ileride doğacak bir alacak olabilir - Temlik, bir şarta bağlanabilir. - Devir, alacağın tamamını veya bir kısmını içerebilir - Alacağın çekişmeli olması devre engel değildir - Eksik borçların da devri mümkündür - Devredilmiş bir alacağın ikinci kez devri mümkün değildir. - Alacağın devri bir tasarruf işlemidir	- Manevi tazminat alacakları - Ölüncüye kadar bakma sözleşmesinden doğan alacak. - İşçi ücretleri (en fazla ¼'ü) - Hizmet sözleşmesinde iş sahibinin hizmet alacağı - Nafaka alacağı - Hasılat kullanıcısının kullanım hakkı - Ürün kiralarda kiranın konusu, kullanım, işletme hakkı - Ödünç konusu malın kullanım hakkı - Vergi alacağı - Önalım, alım, gerialım haklarından doğan alacaklar - Tarafların iradi olarak yasakladıkları haller	- Sözleşmede devreden eski alacaklı, devralan ise yeni alacaklıdır, borçlu değişmez! - Borçluya haber vermeden, onayı alınmadan bu sözleşme yapılabilir! Ancak borçluya haber verilmezse borçlu iyiniyetli olduğundan eski alacaklıya ifa ile borcundan kurtulur.

ALACAĞIN DEVRİNİN HÜKÜM VE SONUÇLARI

- Asli ve fer'i tüm haklar devralana geçer.
- Borçlu, devri öğrendiği sırada devredene karşı savunma haklarına devralana karşı da sahiptir.
(Zamanaşımı def'i, şikle aykırılık def'i, ehliyetsizlik def'i gibi. Ancak, alacağı yazılı borç ikrarına dayanarak devralan kişiye karşı, borçlu muvazaa itirazı ileri süremez!)
- Alacağı devralan kişi, borçluya karşı alacağın varlığını ve devraldığını ispatlamalıdır
- Devir işlemi borçlunun zararına olacak şekilde yapılamaz!
- Alacağın devredildiği borçluya bildirilmemişse borçlu önceki alacaklıya ifada bulunarak borcundan kurtulur. (Borçlu iyiniyetli)
- Kime ait olduğu çekişmeli olan bir alacağın borçlusu, ifadan kaçınabilir, hakim belirlediği yere borcunu tevdi edebilir ve böylece borcundan kurtulur.
- Alacağın devri ile devreden alacaklının kişiliğine özgülenmiş olanlar dışında öncelik haklar ve bağlı haklar da devralana geçer. İşlemiş faizler de devredilmiş sayılır.
- Devreden, alacakla ilgili belgeleri de devralana vermek zorundadır.
- Alacaklı, alacağını borcu ifaya yönelik olarak devretmekle birlikte BORCA MAHSUP EDİLECEK MİKTARI BELİRLEMİŞSE devralan, ancak borçludan aldığı veya gereken özeni gösterseydi alabilecek olduğu miktarı, kendi alacağına mahsup etmek zorundadır.

Alacağın devri ivazlı ise	Alacağın devri ivazsız ise veya kanun gereği ise
Devreden, devir sırasında alacağın varlığını ve borçlunun ödeme gücüne sahip olduğunu garanti etmiş olur. Garantinin kapsamına şunlar girer: 1. İfa ettiği edimin faizi ile birlikte geri verilmesini 2. Devrin sebep olduğu giderleri 3. Borçluya karşı devraldığı alacağı elde etmek için yaptığı ve sonuçsuz girişimlerin yol açtığı giderleri 4. Devreden kusursuzluğunu ispat etmedikçe uğradığı diğer zararları talep edebilir.	Devreden, alacağın varlığından ve borçlunun ödeme gücünden sorumlu değildir (Ör: Miras)

BORCUN ÜSTLENİLMESİ (BORCUN NAKLİ)

- Borç ilişkisinde borçlu tarafın değişmesine yol açan bir hukuki işlemdir.
- Alacaklının rızasına bağlıdır!
- Devreden borçlu için kazandırıcı, devralan borçlu için taahhüt, alacaklı yönünde tasarruf niteliğinde bir işlemdir.
- İki aşamadan oluşur:
 1. aşama: İÇ ÜSTLENME: Borçlu ile borcu üstlenen üçüncü kişi arasında yapılan işlem
 2. aşama: DIŞ ÜSTLENME: Üçüncü kişi ile alacaklı arasındaki hukuki işlem.

Borcun iç üstlenilmesi (Borcun ödeneceği taahhüdü)

- Borçlu ile üçüncü kişi arasında borcun üstlenilmesi evresidir.
- Üçüncü kişi burada borcu bizzat ifa ederek borçluyu borcundan kurtarma yükümlülüğü altına girer.
- Bu aşamada ALACAKLININ ONAYI ARANMAZ. Alacaklı bu sözleşmenin tarafı değildir.
- İVAZLI ise borçlu üç üstlenme sözleşmesinden doğan borcunu ifa etmeden diğer taraftan yükümlülüğünü yerine getirmesini isteyemez. İVAZSIZ ise bu sözleşme BAĞIŞLAMA TAAHHÜDÜ niteliğindedir. İvazlı borcun iç üstlenilmesi sözleşmesi şekle tabi değilken, İvazsız borcun iç üstlenilmesi sözleşmesi yazılı şekle tabidir.
- Borçlu borcundan kurtarılmamışsa diğer taraftan güvence isteme hakkına sahiptir.

Borcun dış üstlenilmesi (Borcun nakli sözleşmesi)

- Borçlunun yerine yeni borçlu geçer. Borcu üstlenen ile alacaklı arasındaki sözleşmedir.
- İç üstlenme sözleşmesinin borçlu tarafından alacaklıya bildirimi, dış üstlenme sözleşmesinin yapılmasına ilişkin öneri niteliğindedir.
- Alacaklının KABULÜ açık veya örtülü olabilir. Ancak önceki borçlu ile borcu üstlenen alacaklıya bir süre içerisinde kabul edip etmeyeceği şartı koyabilir, bu durumda alacaklının süre dolana kadar susması REDDETTİĞİ anlamına gelir.
- Bu sözleşme şekle tabi değildir.
- Alacaklının kabulünden önce başkası ile yeni bir iç üstlenme sözleşmesi yapılırsa ve bu ikinci üstlenmeye ilişkin olarak alacaklıya öneride bulunulursa ilk öneride bulunan, önerisi ile bağlı olmaktan kurtulur.

DİKKAT→ Alacağın kısmen devri mümkündür, borcun kısmen üstlenilmesi mümkün değildir!

Borçlunun değişmesinin sonuçları (Borcun dış üstlenilmesinin sonuçları)

- Borçlu değişse bile alacaklının borçlunun kişiliğine özgü olanlar dışında bağlı hakları saklıdır. Ancak borcun teminatı olarak rehin veren üçüncü kişinin ve kefilin sorumlulukları, bunların borcun üstlenilmesine RIZALARINI YAZILI OLARAK BELİRTMELERİ halinde devam eder.
- Üstlenilen borca ilişkin savunmaları ileri sürme hakkı, yeni borçluya geçer.
- Dış üstlenme sözleşmesinden aksi anlaşılmadıkça, yeni borçlu alacaklıya karşı önceki borçlunun ileri sürebileceği KİŞİSEL SAVUNMALARDA (şahsi defilerde) BULUNAMAZ.
- Yeni, borçlu borcun iç üstlenilmesinden kaynaklanan savunmaları alacaklıya karşı ileri süremez.

- **Dış üstlenme sözleşmesi hükümsüz hale gelirse**, iyiniyetli üçüncü kişilerin hakları saklı kalmak üzere, eski borç bütün bağlı borçları ile birlikte varlığını sürdürür.
- Borcu üstlenen kişi, dış üstlenme sözleşmesinin hükümsüz hale gelmesinde ve alacaklının zarara uğramasında kusurlu olmadığını kanıtlamadıkça alacaklı, kendisine önceden sağlanmış güvenceyi yitirmesi sebebiyle veya başka bir sebeple uğradığı zararın karşılanmasını, borcu üstlenen kişiden talep edebilir.

MÜTESELSİL BORÇLULUK

Borçlar hukukunda kural aslında adi sorumluluktur. Yani alacaklının karşısında birden fazla borçlu varsa her bir borçlu kendi payından sorumlu olur. Ancak İSTİSNAEN alacaklının karşısında birden fazla borçlu var ise ve her bir borçlunun borcun tamamından sorumlu olması halinde ise müteselsil borçluluk söz konusu olur.

- Müteselsil borçluluk iradi olarak veya kanundan doğar.
- Kanundan doğan müteselsil borçluluk hallerine örnekler:
 - Birden fazla kişinin haksız fiilden sorumlu olması
 - Birden fazla kişinin birlikte ariyet almaları, vekalet vermeleri, vedia kabul etmeleri
 - Adi şirketlerde, ticari şirketlerde vs. örnekleri boldur.

Müteselsil sorumluluğun alacaklı bakımından sonuçları

- Alacaklı, borcun tamamını veya bir kısmını dilerse borçluların tamamından dilerse birisinden isteyebilir. Talepte bulunulan borçlu ya da borçlular, ödeme yapmak zorundadırlar.
- Müteselsil borçlulardan biri, alacaklıya karşı ancak KİŞİSEL DEFİLER (takas, kendi ehliyetsizliği, hataya düşmesi, hileye maruz kalması, tehditle sözleşme yapmış olması gibi) veya MÜTESELSİL BORCUN SEBEP VEYA KONUSUNDAN DOĞAN ORTAK DEFİLERİ (şekle aykırılık, muvazaa, kanuna ahlaka adaba aykırılık, borcun muaccel olmadığı, ödemezlik) def'i ve itirazları ileri sürebilir.
- Müteselsil borçlulardan biri ORTAK DEF'İ VE İTİRAZLARI ileri sürmesi gerekir! Sürmezse diğerlerine karşı RÜCU HAKKINI kaybeder.
- Müteselsil borçlulardan biri KİŞİSEL DEFİLERİ ileri sürmek zorunluluğunda değildir. Zira ileri sürmedi diye diğer borçlulara rücu hakkı düşmez.
- ALACAKLININ BORÇLULARDAN BİRİ İLE YAPTIĞI İBRA SÖZLEŞMESİ, DİĞER BORÇLULARI DA İBRA EDİLEN BORÇLUNUN İÇ İLİŞKİDEKİ BORCA KATILMA PAYI ORANINDA BORÇTAN KURTARIR.
- Alacaklı diğerlerinin zararına olarak borçlulardan birinin durumunu iyileştirirse bunun sonuçlarına katlanır.
- Müteselsil borçlulardan birine yapılacak temerrüt ihtarı, diğer müteselsil borçluları temerrüde düşürmez!

Müteselsil sorumluluğun borçlular bakımından sonuçları

- Aksi belirtilmedikçe, borçlulardan biri kendi davranışıyla diğer borçluların durumunu ağırlaştıramaz. (Ör, bir borçlu tarafından kabul edilen cezai şart, kendini bağlar)
- Borçlulardan birinin borcun tamamını veya bir kısmını ifa etmesi diğerlerini de o oranda borçtan kurtarmış olur.
- Borçlulardan biri alacaklıya karşı ifada bulunmadan borçtan kurtulmuşsa, diğer borçlular bu durumdan borcun niteliği elverdiği ölçüde yararlanabilirler.
- Borçlulardan biri kendi hissesi oranında ifada bulunmuşsa, iç ilişkide diğerlerine rücu hakkı olmaz.
- Kendisine düşen paydan fazlasını ifa etmiş olan borçlu, ödediği fazla miktarı diğer borçlulardan isteme hakkına sahip olur. (Rücu)
- Müteselsil borçluların kendi aralarında müteselsil borçluluk hali olmaz.
- Borçluların alacaklıya yaptıkları ifalardan birbirlerine karşı sorumlulukları aksi öngörülmemişse eşittir.
- Diğerlerine rücu hakkı olan borçlulardan her biri, ifa ettiği miktar oranında alacaklının haklarına halef olur.

MÜTESELSİL ALACAKLILIK

Borçlunun karşısında birden fazla alacaklı olması durumunda her bir alacaklının borcun ifasını tek başına talep edebilmesi hakkı doğuyorsa müteselsil alacaklılık vardır. İrادی olarak veya kanundan doğabilir.

- Borçlu, alacaklılardan birine yaptığı ifa ile bütün alacaklılara karşı borçtan kurtulur.
- Alacaklılardan biri mahkeme veya icraya başvurmuşsa önce ona ifa edilir, aksi halde borçlu dilediğini ifada bulunabilir.
- Aksi anlaşılmadıkça alacaklılardan her birinin edim üzerindeki hakları eşittir.
- Kendisine düşen paydan fazlasını elde eden alacaklı, bu fazlayı payını alamamış diğer alacaklılara ödemekle yükümlüdür.

KOŞULLAR (ŞARTA BAĞLI BORÇLAR)

Bir sözleşmenin hüküm ifade etmesi, gerçekleşip gerçekleşmeyeceği bilinmeyen bir olguya bırakılmışsa veya bir sözleşmenin sona ermesi önceden gerçekleşip gerçekleşmeyeceği bilinmeyen bir olguya bırakılmışsa koşula bağlı borç ilişkisi vardır.

- Koşul belirsiz olmalı
- Olay, geleceğe ilişkin olmalı
- Koşul, hukuki işleme ilişkin olmalı.

KOŞUL TÜRLERİ

Olumlu Koşul: Bir değişikliğin oluşması sonucu koşul gerçekleşmiş sayılıyorsa söz konusudur.

Olumsuz Koşul: Belli bir değişikliğin oluşmaması koşuluna bağlı sözleşmeler.

İradi Koşul: Gerçekleşmesi taraflardan birinin iradesine bırakılan koşullar.

Tesadüfi koşul: Gerçekleşmesi tarafların iradesi dahilinde olmayan koşullar.

Geciktirici Koşul: Bir sözleşmenin hüküm ifade etmesi, gerçekleşip gerçekleşmeyeceği bilinmeyen bir olguya bırakılmışsa.

Bozucu Koşul: Sona ermesi önceden gerçekleşip gerçekleşmeyeceği bilinmeyen bir olguya bırakılmışsa.

Koşula bağlanamayacak işlemler

- Koşul, kanuna, ahlaka, adaba aykırı olmamalı, imkansız olmamalı, anlamsız olmamalı.
- Yenilik doğuran haklar koşula bağlanamaz!

BAĞLANMA PARASI (PEY AKÇESİ)	CAYMA PARASI (PİŞMANLIK AKÇESİ)
• Sözleşme yapıldığının ispatı için verilen paradır. Verilen paranın cayma parası mı yoksa bağlanma parası mı olduğu belli değilse bağlanma parası olduğu varsayılır. • Aksi sözleşme veya adetten anlaşılmadıkça bağlanma parası esas alaktan düşülür. • Sözleşme geçersiz olursa, bağlanma parası sebepsiz zenginleşme hükümlerince istenir.	• Cayma parası, sözleşmeden tek taraflı olarak cayma hakkı (sözleşmeden dönme hakkı) verir. Cayan tarafa uygulanacak yaptırım, cayma parasını bırakmaktır. Sözleşme ifa edilirse cayma parası geri verilir.

CEZA KOŞULU (CEZAI ŞART)

- Alacak hakkının tehlikede olduğunu düşünen alacaklı borçludan güvence talep edebilir. Cezai koşul da bu güvencelerden biridir.
- Ceza koşulu ile alacaklı, zararı ispat etmek zorunda olmadan sözleşmenin başında borçluya bir yaptırım kabul ettirmiş olur.
- Cezai koşul fer'i bir haktır.
- Ceza koşulu, KUSUR ŞARTINI GEREKTİRİR ANCAK ZARAR ŞARTINI GEREKTİRMEZ.
- Alacaklı zarara da uğramışsa ve bu zarar kararlaştırılan cezai şart tutarını aşıyorsa, alacaklı kusur ve zararı ispat şartıyla aşan miktarı isteyebilir.

- Her türlü borç ilişkisinde cezai koşul getirilebilir. Ancak istisnai olarak
- şahsa sıkı sıkıya bağlı hukuksal işlemler ve tüketicinin korunması hakkında kanun kapsamındaki sözleşmelerdir.
- Ceza koşulu serbestçe belirlenebilir, genelde paradır.
- Aksi kararlaştırılmadıkça, ceza koşulu ve temerrüt faizi birlikte istenemez!
- Hakim aşırı gördüğü cezai şartı indirebilir.
- CEZAI ŞARTIN TEMEL İŞLEVİ BORÇLUYU BORCUNU İFAYA SEVK ETMEKTİR.

Cezai koşul türleri

- **Seçimlik ceza koşulu:** Bir sözleşmenin hiç veya gereği gibi ifa edilmemesi durumunda, aksi sözleşmeden anlaşılmadıkça alacaklı YA BORCUN YA DA CEZANIN İFASINI İSTER.
- **İfaya eklenen ceza koşulu:** Ceza, borcun zamanında ve yerinde ifa edilmemesi durumu için kararlaştırılmışsa alacaklı ASIL BORÇLA BİRLİKTE CEZANIN İFASINI İSTEYEBİLİR.
- **İfayı engelleyen ceza koşulu:** Borçlunun, cezayı ifa ederek sözleşmeyi, dönme veya fesih ile sona erdirmeye yetkili olduğunu ispat etme hakkı vardır. Buna dönme cezai koşulu da denir.

GENEL İŞLEM KOŞULLARI

- Bireysel sözleşme modelinin istisnalarıdır. Bir sözleşme yapılırken, düzenleyenin, ileride çok sayıda benzer sözleşmede kullanılmasını sağlamak amacıyla önceden tek başına hazırlayarak karşı tarafa sunduğu sözleşme hükümleridir.
- Aynı amaçla düzenlenen sözleşmelerin özdeş olmaması bu sözleşmenin içeriğinin genel işlem koşulu sayılmasını engellemez.
- Koşulların kapsamı, yazı türü ve şekli önemli değildir.
- Koşulun asıl sözleşme veya ekinde yer alması sonucu değiştirmez.
- Sözleşme hükümlerinin tartışılmasının açık olması o hükmü tek başına genel işlem koşulu olmaktan çıkarmaz.

7. bölüm

BORÇLARIN SONA ERMESİ

Asıl borç sona ererse, faiz, rehin, kefalet, cezai şart gibi ferî nitelikteki borçlar da sona erer. Ancak faiz ve cezai şart açıkça bildirimle talep edilmezse sona ererler. Taşınmaz rehini ile teminat altına alınmış bir borcun aslının sona ermesi ise rehin ilişkisini kendiliğinden sona erdirmez. Rehinin tapu sicilinden terkin edilmesi gerekir.

Genel olarak borcu sona erdiren haller:

- Borcun ifası
- Şahsi edim içeren borçlarda borçlunun ölümü
- Belli bir süreye bağlanan borçlarda sürenin sona ermesi
- Bazı borçlarda taraflardan birinin iflası
- İbra
- Yenileme (tecdit)
- Alacaklı ve borçlu sıfatının aynı kişide birleşmesi
- Sonraki kusursuz ifa imkansızlığı
- Takas
- Zamanaşımı (borcu tam anlamıyla sona erdirmez, eksik borç haline getirir)

1. İBRA (ibra sözleşmesi):

- Alacaklının herhangi bir karşılık aramaksızın borçluyu **onun da rızası ile** borcundan kısmen veya tamamen kurtarmasıdır, yani **alacaklının alacağından vazgeçmesidir**.
- İbra, **sözleşme olduğu için** iki tarafın iradesini gerektirir, yani borçlunun onayı olmadan alacaklı tek başına ibra yapamaz. (Oysa feragat, tek taraflı bir işlemdir!)
- İbra sözleşmesi **şekle bağlı değildir**, alacak şekle tabi tutulmuş olsa bile ibra sözleşmesinin şekil şartı yoktur.
- Alacağı azalttığı veya ortadan kaldırdığı için **tasarruf işlemidir**.
- Ferî borcun ibra edilmesi asıl borcu sona erdirmez.
- Alacaklının müteselsil borçlulardan biri ile yaptığı ibra sözleşmesi, diğer müteselsil borçluları da iç ilişkideki payları oranında borçtan kurtarır.

2. YENİLEME (TECDİT):

- Eski bir borcun yeni bir borç ile sona erdirilmesidir.

Şartları:

- 1- Mevcut ve geçerli bir borç ilişkisi olmalı
- 2- Yeni bir borç ilişkisi yaratılmalı (Mevcut borca yeni bir kişinin katılması yenileme değildir!)
- 3- Eski borç ile yeni borç arasında hukuki sebep farklı olmalı. (Ör: A'nın B'ye arabasını kullanması için ödünç vermesi (ariyet sözleşmesi) sonrasında bu sözleşmeyi otomobil kiralama sözleşmesine çevirmeleri)
- 4- Taraflar arasında yenileme iradesi olmalı

DİKKAT → A ile B arasındaki borç ilişkisi için C'nin kefil olması yenileme değildir, A ile B'nin borç ilişkisinin bir senede bağlanması yenileme değildir.

- CARI HESAP sözleşmesinde hesabın kesilmesi ve bunun karşı tarafça kabul edilmesi durumunda borç yenilenmiş olur.

SONUÇLARI:

- Eski borç, asli ve ferileriyle birlikte sona erer (cari hesapta aksi kararlaştırılmadıkça feriler sona ermez),
- Eski borca ilişkin defiler sona erer,
- Yeni borç için yeni zamanaşımı işlemeye başlar,
- Yenileme ancak belge ile ispat edilebilir.

3. ALACAKLI VE BORÇLU SIFATLARININ AYNI KİŞİDE BİRLEŞMESİ

- Alacaklı ve borçlu sıfatlarının aynı kişide birleşmesi borcu sona erdirir.
- Üçüncü kişilerin alacak hakkı üzerindeki önceden mevcut alacakları bu birleşmeden etkilenmez.
- Birleşme, geçmişe etkili olarak ortadan kalkarsa eski borç varlığını sürdürür.

4. SONRAKİ KUSURSUZ İFA İMKANSIZLIĞI

- Borcun ifası, borçlunun kusuruna dayanmayan sebeplerle imkansızlaşırsa borç sona erer!
- Karşılıklı borç yükleyen sözleşmelerde imkansızlık sebebiyle borçtan kurtulan borçlu, karşı taraftan aldığı edimi sebepsiz zenginleşme uyarınca geri verir.
- Borçlu, ifanın imkansızlaştığını alacaklıya derhal bildirmezse ve zararın artmaması için gerekli önlemleri almazsa bundan doğan zararları gidermek zorunda kalır.
- Borcun ifası borçlunun kusuruna dayanmadan kısmen imkansızlaşırsa, borçlu borcunun sadece imkansızlaşan kısmında sorumlu olur.

5. TAKAS

İki kişi karşılıklı olarak para veya özdeş edimleri birbirlerine borçlular ise ve iki borç da muaccelse her biri alacağını borcu ile takas edebilir.

GÖZDEN KAÇIRMA: Günlük hayatta “takas” denildiğinde akla iki kişinin mallarını karşılıklı değiştirilmesi anlaşılmaktadır. Oysa ki malın malla değiştirilmesi bir sözleşmedir ve adı da trampa sözleşmesidir. Yani günlük dilde takas “yanlış” kullanılmaktadır. Takas bir sözleşme değildir, tek taraflı bir işlemdir.

Ör: A ile B bir trampa sözleşmesi yaparlar. Böylece A, B’ye X model otomobilini verir. B de A’ya Y model otomobilini verir. Bu işleme hukuken takas denilmez!

Takas örneği şu şekilde olabilir:

A’ya ait İngilizce kursuna giden B’nin A’ya 3000 TL borcu vardır ve bu borç muacceldir.

Aynı zamanda B’ye ait beyaz eşya mağazasından buzdolabı alan A’nın da B’ye 2500 TL borcu vardır ve muacceldir. A veya B, biri diğerine “takas def’i” ileri sürdüğü anda “karşı tarafın kabulü aranmaksızın” borç konusunda ödeşmiş olurlar. Böylece B’nin A’ya 500 TL borcu kalır.

Burada görüleceği üzere olayda iki farklı sözleşme (iki farklı borç) ilişkisi var. Taraflardan birinin irade beyanı (takas ileri sürmesi) ile borç sona erdirilebilmektedir.

- Alacaklardan biri çekişmeli dahi olsa takas ileri sürülebilir
- Zamanaşımına uğramış bir alacağın takası, ancak takas edilebileceği anda henüz zamanaşımına uğramamış olması şartıyla ileri sürülebilir
- Asıl borçlunun takası ileri sürme hakkı devam ettikçe, kefil de alacaklıya ifade bulunmayabilir
- Üçüncü kişi yararına borçlanan kişi, bu borcu ile sözleşmenin diğer tarafından olan alacağını takas edemez.
- Borçlunun ifası ile alacaklılar, muaccel olmasa bile alacaklarını müflise olan borçları ile takas edebilirler
- TAKAS ANCAK BORÇLUNUN TAKAS İRADESİNİ ALACAKLIYA BİLDİRMESİ İLE GERÇEKLEŞİR.
- TAKAS HAKKINDAN ÖNCEDEN FERAGAT MÜMKÜNDÜR.
- BAZI BORÇLAR TAKAS HAKKININ DOĞUMUNDAN SONRA ANCAK ALACAKLININ RIZASI İLE TAKAS EDİLEBİLİR:
 1. Tevdi edilmiş eşyanın geri verilmesine veya bedeline ilişkin alacaklar
 2. Haksız olarak alınmış veya aldatma sonucu alıkonulmuş eşyanın geri verilmesine veya bedeline ilişkin alacaklar
 3. Nafaka ve işçi ücreti gibi, doğrudan alacaklıya verilmesi gereken alacaklar.

6. ZAMANAŞIMI

- Süresi içinde hakkını talep etmeyen kişinin hakkı belli bir sürenin geçmesi nedeniyle aşınıyorsa hakkın dava ve takip edilebilme yetkisi ortadan kalkıyorsa söz konusu olur.
- Zamanaşımı borçlu açısından kesin def'i niteliğindedir, yani borcu ödemeyeceği savunması "geçici" bir savunma değildir. Hiç ödememe imkanına sahiptir, bu anlamda borçlu için borç sona ermiştir de denilebilir. Alacaklı açısından ise dava ve takip hakkını sona erdirir.
- Zamanaşımı bir kesin def'idir.
- Zamanaşımından önceden feragat edilemez (emredici hüküm)
- **Aşağıdaki haklar zamanaşımına uğramaz!**
 - Ayni haklar
 - Kişilik hakları
 - Yenilik doğuran haklar
 - Üyelik haklar
 - Tespit davası
 - Taşınmaz rehni ile garanti edilen haklar

ZAMANAŞIMINI DURDURAN SEBEPLER Sebep ortadan kalktığı gün bitiminde kaldığı yerden işlemeye devam eder!	ZAMANAŞIMINI KESEN SEBEPLER Kesen sebep ortadan kalkınca süre yeniden işlemeye başlar.
• Çocukların ana-babalarından olan alacakları velayet süresince durur • Vesayet altındakilerin vasiden ve devletten olan alacakları • Eşlerin birbirinden olan alacakları evlilik boyunca durur • Hizmet ilişkisi sürdükçe tarafların alacakları durur • Borçlu alacak üzerinde intifa hakkına sahipse • Alacak, Türk mahkemelerinde ileri sürülme imkanına dahil değilse • Alacaklı ve borçlu sıfatı aynı kişide birleşmişse	• Borçlunun borcunu ikrar etmesi • Faiz ödemişse • Kısmen ifada bulunmuşsa • Rehin vermişse • Kefil göstermişse • Alacaklı mahkeme veya hakeme başvurmuşsa • Alacaklı icra takibi yapmışsa • İflas masasına başvurmuşsa

DİKKAT: İhtar, borçluyu temerrüde düşürmeye yarayan hukuksal işlem benzeri bir irade açıklamasıdır. İhtarın zamanaşımını kesme veya durdurma gibi bir özelliği yoktur.

DİKKAT: ZAMANAŞIMI, ALACAĞIN MUACCEL OLMASIYLA BAŞLAR.

- Alacağın muaccel olması bildirimle bağılıysa zamanaşımı bildirimin yapılabileceği günden başlar.
- Ömür boyu gelir ve benzeri dönemsel edimlerde alacağın tamamı için zamanaşımı ifa edilmiş ilk dönemsel edimin muaccel olduğu günden başlar
- Alacağın tamamı zamanaşımına uğramışsa ifa edilmiş dönemsel edimler de zamanaşımına uğrar.
- Zamanaşımı hesaplanırken, başlanan gün sayılmaz. (Borçların ifasının hesaplanmasındaki hükümler uygulanır.)
- Asıl alacak zamanaşımına uğrayınca ferî alacaklar da zamanaşımına uğrar.

ZAMANAŞIMI – HAK DÜŞÜRÜCÜ SÜRE KARŞILAŞTIRMASI

- Zamanaşımı süresinin dolması “hakkı” sona erdirmez sadece dava ve takip yolu ile talep imkanını sona erdirir. Hak düşürücü sürenin bitmesi ise “hakkı” olduğu gibi sona erdirir.
- Zamanaşımı defî, hak düşürücü süre itirazdır.
- Zamanaşımını hakim resen dikkate almaz, hak düşürücü süreyi resen dikkate alır
- Zamanaşımının kesilmesi veya durması söz konusu olurken; hak düşürücü süre kesilmez, durmaz.

SORULAR

1. Aşağıdakilerden hangisi, kural olarak borçlar hukukuna hâkim olan ilkelerden biri değildir? İdari Hâkimlik 2012

- A) irade özgürlüğü ilkesi
- B) Nispiyet ilkesi
- C) Sınırlı sayıda olma ilkesi
- D) Üçüncü kişi aleyhine borç kurulamaması ilkesi
- E) Kusur sorumluluğu ilkesi

2. Aşağıdaki borçlardan hangisi, eksik borç niteliği taşır? İdari Hâkimlik 2012

- A) Satış sözleşmesinden kaynaklanan, satıcının satılanı teslim etme borcu
- B) Kira sözleşmesinden kaynaklanan, kiracının kira bedelini ödeme borcu
- C) Kira sözleşmesinden kaynaklanan, kiraya verenin bir şeyin kullanımını kiracıya bırakma borcu
- D) Evlenme simsarlığı sözleşmesinden kaynaklanan, simsara ücret ödeme borcu
- E) Mal değişim sözleşmesinden kaynaklanan, bir şeyin zilyetlik ve mülkiyetini devretme borcu

3. A ile B, aralarında yaptıkları satım sözleşmesi ile 3 ton buğdayın A tarafından B'ye satımı ve teslimi konusunda anlaşmışlardır.

Bu sözleşmeye konu edim, ne tür bir edim niteliği taşır? İdari Hâkimlik 2011

- A) Bölünemez edim
- B) Şahsi edim
- C) Sürekli edim
- D) Bölünebilir edim
- E) Olumsuz edim

4. Karşılıklı edimleri içeren sözleşmelerde taraflardan biri, borçlandığı edimi ifa etmeden veya ifasını teklif etmeden, karşı taraftan ifayı talep ederse karşı tarafın ifadan kaçınma hakkına ne ad verilir? KPSS 2011

- A) İtiraz
- B) Ödemezi def'i
- C) Takas
- D) İbra
- E) Zaman aşımı def'i

5. Rekabet yasağı sözleşmesinde işçinin işverene karşı borçlandığı edim, ne tür bir edimdir? KPSS 2011

A) Verme edimi B) Yapma edimi C) Yapmama edimi D) Katlanma edimi E) Ani edim

6. Aşağıdakilerden hangisi kurucu yenilik doğuran hak niteliğini taşır? KPSS 2011

- A) Alacak hakkı
- B) Cezai şart
- C) Ön alım hakkı
- D) Fesih hakkı
- E) Faiz

7. Defi hakları ile ilgili aşağıdaki ifadelerden hangisi yanlıştır? İdari Hâkimlik Kasım 2010

- A) Defi hakları, yararlanma hakları arasında yer alır.
- B) Defi hakları sayesinde hak sahibi tek taraflı irade beyanıyla başka bir kişinin hukuki alanını etkilemektedir.
- C) Defi hakları bir anlamda borçluya tanınmış olan savunma araçlarıdır.
- D) Defi hakkının ileri sürülmesi durumunda, karşı tarafın hakkı mevcut olmakla beraber hukuk düzenince defi hakkını ileri sürene borcunu ifa etmeme hakkı tanınmış olur.
- E) İtiraz bir olay olduğu ve hâkim tarafından resen göz önünde tutulduğu halde defi bir haktır ve kullanılması hak sahibinin ileri sürmesine bağlıdır.

8. Rekabet yasağı sözleşmesinde işçinin işverene borçlandığı edim, aşağıdaki edim türlerinden hangisine girer? İdari Hâkimlik Kasım 2010

- A) Katlanma edimi
- B) Yapma edimi
- C) Verme edimi
- D) Yapmama edimi
- E) Bölünebilir edim

9. Borçlar Kanunu'na göre, sözleşme özgürlüğü aşağıdaki özgürlüklerden hangisini kapsamaz? Adli Hâkimlik Nisan 2009

- A) Sözleşme yapma özgürlüğü
- B) Sözleşmenin diğer tarafını seçme özgürlüğü
- C) Sözleşmenin içeriğini düzenleme özgürlüğü
- D) Geçerlilik şekline tabi bir sözleşmeyi, bu şekilde uymadan yapma özgürlüğü
- E) Sözleşmeyi değiştirme ve ortadan kaldırma özgürlüğü

10. Kanunun yazılı veya resmi bir şekle tabi tuttuğu bir hukuki işlem, bu şekilde yapılmaz ise aşağıdakilerden hangisi söz konusu olur? Halk Bank Uzman Yrd. 2009

- A) Hukuki işlem geçersizdir ancak, hukuki işlemde bir taahhüt yer almışsa bu taahhüt geçerlidir.
- B) Hukuki işlem hiç doğmaz.
- C) Tarafların iradeleri uyumuş olduğundan işlem geçerlidir.
- D) Hukuki işlem şeklen geçerlidir; şekle uyulmama nedeniyle mağdur olan taraf hukuki işlemin yok sayılması için dava açabilir.
- E) Hukuki işlem doğar ancak, iptal ettirilebilir.

11. Aşağıdakilerden hangisi borç ilişkisinin kaynakları arasında yer almaz? Milli Emlak Denetmen Yrd. 2009

- A) Sözleşme
- B) Haksız rekabet
- C) Sebepsiz zenginleşme
- D) Haksız fiil

12. Bir heykeltıraşın bir kişinin heykelini yapmayı üstlenmesi ne tür bir edimdir? KPSS 2009

- A) Olumsuz edim
- B) Şahsi edim
- C) Devirli edim
- D) Maddi edim
- E) Bölünebilir edim

13. Aşağıdakilerden hangisi eksik borçlar arasında yer almaz? Sayıştay Denetçi Yrd. 2008

- A) Kumar ve bahisten doğan borçlar
- B) Ahlaki ödevden doğan borçlar
- C) Zaman aşımına uğramış olan borçlar
- D) Evlenme tellallığından doğan borçlar
- E) Sebepsiz zenginleşmeden doğan borçlar

14. Aşağıdakilerden hangisi yenilik doğuran haklardan biri değildir? Adli Hâkimlik Kasım 2007

- A) Seçimlik borçlarda seçim hakkı
- B) Takas

- C) Aynen ifa ile birlikte gecikme tazminatı talep etme hakkı
- D) Aynen ifadan vazgeçerek müspet zararın tazminini talep etme hakkı
- E) Mirasın reddi

15. Bir sözleşmede, taraf irade beyanlarının sözleşmenin esaslı noktaları üzerinde uyumamış olması durumunda aşağıdakilerden hangisi söz konusu olur?

- A) Sözleşme batıldır.
- B) Sözleşme yok hükmündedir.
- C) Sözleşme iptal edilebilir.
- D) Sözleşme eksiktir.
- E) Sadece sözleşmedeki o kayıt hükümsüzdür.

16. Aşağıdakilerden hangisi değiştirici yenilik doğuran bir haktır? Adli Hâkimlik 2006

- A) Mirasçılıktan çıkarma
- B) Fesih hakkı
- C) Mirasın reddi
- D) iptal hakkı
- E) Aynen ifadan vazgeçip müspet zararın tazminini talep etme hakkı

17. Aşağıdakilerden hangisi, yenilik doğuran hakların özelliklerinden biri değildir? Adli Hâkimlik 2004

- A) Yenilik doğuran hakların kullanılması kural olarak şarta bağlanamaz.
- B) Yenilik doğuran haklar daima yenilik doğuran dava ile kullanılır.
- C) Yenilik doğuran haklar kullanılmakla sona erer.
- D) Yenilik doğuran haklar kural olarak zamanaşımına tabi değildir,
- E) Yenilik doğuran haklar kullanılıp sonuç doğurduktan sonra bundan dönülemez.

1.c, 2.d, 3.d, 4.b, 5.c, 6.c, 7.a, 8.d, 9.d, 10.b, 11.b, 12.b, 13.e, 14.c, 15.b, 16.e, 17.b

SORULAR

1. Aşağıdaki hukuki işlemlerden hangisi bakımından kanunda öngörülen geçerlilik şekli, adi yazılı şekildir? KPSS 2013

- A) Motorlu taşıt araçlarına ait satış sözleşmesi
- B) Ön alım sözleşmesi
- C) Taşınmaz satış vaadi
- D) Taşınmaz satış sözleşmesi
- E) Miras sözleşmesi

2. Aşağıdakilerden hangisi, Türk Borçlar Kanunu'nda yer alan yazılı şekil yerine geçen metinlerden biri değildir? KPSS 2012

- A) İmzalı mektup
- B) Cep telefonu ile gönderilen mesaj (SMS)
- C) Aslı borç altına girenlerce imzalanmış telgraf
- D) Teyit edilmiş olan faks mesajı
- E) Güvenli elektronik imza atılarak gönderilen ve saklanan belge

3. Genel işlem koşulları ile ilgili aşağıdaki ifadelerden hangisi yanlıştır? KPSS 2012

- A) Genel işlem koşullarının düzenlendiği çok sayıdaki sözleşme metnlerinin, o koşulların genel işlem koşulu olarak değerlendirilmesi için, özdeş olması zorunludur.
- B) Türk Borçlar Kanunu'na göre koşulların kapsamı, yazı türü ve şekli de genel işlem koşulu niteliğini taşımaları bakımından önemli değildir.
- C) Bir koşulun genel işlem koşulu sayılabilmesi için ileride çok sayıdaki benzer sözleşmede kullanılmak amacıyla hazırlanmış olması gerekir.
- D) Bir sözleşme şartının Türk Borçlar Kanunu'na göre genel işlem koşulu sayılabilmesi için bu koşulun asıl sözleşmede veya sözleşme ekinde yer alması önem taşımaz.
- E) Sözleşmeye, sözleşme koşullarının her birinin tartışılarak kabul edildiği yönünde konulacak hükümler tek başına o sözleşme koşullarını genel işlem koşulu olmaktan çıkarmaz.

4. Geçerli olarak kurulmuş olan ve sürekli borç ilişkisi doğuran bir sözleşmenin sonradan ortaya çıkan bir nedenle ileriye etkili olmak üzere sona erdirilmesine ne ad verilir? KPSS 2012

- A) Kesin hükümsüzlük
- B) Dönme
- C) iptal
- D) Fesih
- E) Eksiklik

- 5. I. Kefalet sözleşmesi
- II. Borcun üstlenilmesi sözleşmesi
- III. Ön alım sözleşmesi
- IV. Alım sözleşmesi
- V. Taşınmaz satış vaadi

Yukarıdaki sözleşmelerden hangilerinin geçerliliği, resmî şekilde düzenlenmelerine bağlıdır? Avukatlar İçin Adli Hâkimlik Ekim 2012

- A) Yalnız V
- B) II ve V
- C) III ve IV
- D) IV ve V
- E) III, IV ve V

6. Elektrikli ev aletleri satıcısı A, B'ye, sattığı ev aletlerinin resmi ile fiyatlarını içeren ve başka bir ibare bulunmayan bir tarife göndermiştir.

Buna göre, A'nın 3 Temmuz 2012'de gönderdiği bu tarife hukuken nasıl nitelenir? Sayıştay 2012

- A) Öneriye davet
- B) Öneri
- C) Örtülü kabul
- D) Kabul
- E) Ismarlanmayan şeyin gönderilmesi

7. Tasarruf işlemleri ile ilgili aşağıdaki ifadelerden hangisi yanlıştır? Adli Hâkimlik Aralık 2011

- A) Hukuki işlemler, malvarlığına yaptıkları etkiye göre sınıflandırıldığından, bu sınıflandırmada türlerden biri de tasarruf işlemleridir.
- B) Hukuki işlemi yapan kişinin malvarlığının pasif kısmını arttıran işlemlere tasarruf işlemi denir.
- C) Tasarruf işlemi, işlemi yapan kişiye ait olan bir hakkın varlık veya içeriğini bir başka kişi lehine kesin olarak değiştirir.
- D) Tasarrufa elverişli her türlü hak, tasarruf işleminin konusu olabilir.
- E) Tasarruf işlemleri, tek taraflı bir hukuki işlem olabileceği gibi, sözleşme niteliğinde de olabilir.

8. Aşağıdaki hukuki işlemlerden hangisi tasarruf işlemi niteliği taşır? İdari Hâkimlik 2011

- A) Bağışlama taahhüdü
- B) Taşınmaz satış vaadi
- C) Alacağın temliki
- D) Trampa sözleşmesi
- E) Satış sözleşmesi

9. Aşağıdaki sözleşmelerden hangisi geçerlilik şartı olarak şekle tabi değildir? İdari Hâkimlik 2011

- A) Borcun nakli
- B) Taşınmaz bağışlama sözleşmesi
- C) Alacağın temliki
- D) Kefalet sözleşmesi
- E) Taşınmaz üzerinde geçit irtifakı kurmaya yönelik sözleşme

10. Side'deki yazlık evini kiraya vermesi için A, B'ye temsil yetkisi verir.

Bu olaydaki temsil yetkisi verme ne tür bir hukuki işlemdir? Sayıştay 2011

- A) Sözleşme
- B) Karar
- C) Çok taraflı hukuki işlem
- D) Tek taraflı hukuki işlem
- E) Tek tarafa borç yükleyen iki taraflı hukuki işlem

11. Kırtasiyecisi B, toptancı A'ya giderek dolmakalem almak istediğini söyler. A, B'nin de hoşuna giden dolmakalemlerden adedi 50 TL'den B'ye satabileceğini belirtir. B ise bu kalemleri 45 TL'den alabileceğini açıklar.

Bu olaya göre, B'nin bu irade açıklamasının niteliği aşağıdakilerden hangisidir? Sayıştay 2011

- A) Kabul
- B) Hata
- C) İcap
- D) Zımni kabul
- E) Dönme

12. Resmî şekle tabi aşağıdaki işlemlerden hangisinin noter tarafından gerçekleştirilmesi mümkündür? Avukatlık Adli Hâkimlik Ekim 2011

- A) Taşınmaz satış vaadi
- B) Taşınmaz bağışlama sözleşmesi
- C) Taşınmaz satış sözleşmesi
- D) Taşınmaz üzerinde ipotek tesisine ilişkin sözleşme
- E) Taşınmaz üzerinde geçit irtifakı tesisine ilişkin Sözleşme

13. Borçlunun borçlandığı edimin konusunun, borç ilişkisinin taraflarınca bireysel nitelik ve özellikleriyle sözleşmede tam olarak belirlendiği borca ne denir? Avukatlık Adli Hâkimlik Ekim 2011

- A) Seçimlik borç
- B) Parça borcu
- C) Misli şey
- D) Cins borcu
- E) Bölünebilir edim

14. Aşağıdaki hukuki işlemlerden hangisi tek tarafa borç yükleyen bir sözleşme niteliği taşır? Avukatlık Adli Hâkimlik Ekim 2011

- A) Vekâlet sözleşmesi
- B) Temsil yetkisi verme
- C) Vasiyet
- D) Vakıf kurma
- E) Bağışlama

15. Taşınmaz satım sözleşmesinin şekli bakımından aşağıdaki ifadelerden hangisi doğrudur? KPSS 2011

- A) Taşınmaz satım sözleşmesi taraflar arasında yazılı şekilde yapılabilir.
- B) Taşınmaz satım sözleşmesi resmî yazılı şekilde yapılmalı, resmî senet tapu müdürleri tarafından düzenlenmelidir.
- C) Taşınmaz satım sözleşmesi resmî yazılı şekilde yapılmalı, resmiyet düzenleme biçiminde noterler tarafından verilmelidir.
- D) Taşınmaz satım sözleşmesi resmî yazılı şekilde yapılmalı, resmiyet onama biçiminde noterler tarafından verilmelidir.
- E) Taşınmaz satım sözleşmesi bakımından şekil serbestisi ilkesi geçerlidir.

16. Aşağıdakilerden hangisi tek taraflı hukuki işlem niteliğini taşır? KPSS 2011

- A) Bağışlama
- B) Vedia
- C) Trampa
- D) Vakıf kurma
- E) Ariyet verme

17. Geçerli olarak kurulmuş bir sözleşmenin sonradan ortaya çıkan bir nedenle ileriye etkili olmak üzere ortadan kaldırılmasına ne ad verilir? Adli Hâkimlik Nisan 2011

- A) Dönme
- B) Butlan
- C) Fesih
- D) İptal
- E) Eksiklik

18. Uzun süredir işsiz olan Ahmet, işverenin ileri sürdüğü şekilde hiçbir zaman evlenmeyeceğini kabul ederek hizmet sözleşmesi akdeder.

Bu sözleşme ile ilgili aşağıdaki ifadelerden hangisi doğrudur? Adli Hâkimlik Nisan 2011

- A) Sözleşmenin konusu imkânsızdır, iptal edilebilir.
- B) Sözleşmenin konusu imkânsızdır, batıldır.
- C) Sözleşme ahlaka aykırıdır, batıldır.
- D) Sözleşmede kişilik hakkına ilişkin hükümlere aykırılık vardır, batıldır.
- E) Sözleşmede kişilik hakkına ilişkin hükümlere aykırılık vardır, iptal edilebilir.

19. Aşağıdaki işlemlerden hangisi bir hakkın devri sonucunu doğuran bir tasarruf işlemi niteliğini taşır? İdari Hâkimlik Kasım 2010

- A) Taşınır rehni

- B) Taşınmaz yükü
- C) Alacağın temlikli
- D) Takas
- E) Borçluya mehil verilmesi

20. İcap ile ilgili aşağıdaki ifadelerden hangisi yanlıştır? İç Denetçilik Kasım 2010

- A) İcap tek taraflı bir irade açıklamasıdır.
- B) İcap karşı tarafa yöneltilmiş olmalıdır.
- C) Geçerli bir icabın mutlaka belli bir şahsa veya şahıslara yöneltilmiş olması gerekir.
- D) Geçerli bir icabın kural olarak sözleşmenin bütün esaslı noktalarını kapsaması gerekir.
- E) İcabı yapanın icabıyla bağlı kalmak niyetinde olması gerekir.

21. İcap ile ilgili aşağıdaki ifadelerden hangisi yanlıştır? KPSS 2010

- A) İcap, tek taraflı ve varması gerekli bir irade açıklamasıdır.
- B) icap, kurulması istenen sözleşmenin bütün esaslı noktalarını içermelidir.
- C) icap, mutlaka belli bir kimseye yöneltilmelidir.
- D) İcap, icapçının sözleşme yapma konusundaki iradesini ciddi bir şekilde yansıtmalıdır.
- E) Bir sözleşmenin meydana gelmesi için gerekli olan iki irade açıklamasından zaman bakımından önce yapılmış icap adı verilir.

22. Bir sözleşmenin geçerli surette meydana gelebilmesi için uyulması gereken şekle ne ad verilir? KPSS 2010

- A)İspat şekli
- B)Yazılı şekil
- C)Resmî şekil
- D)iradi şekil
- E)Geçerlilik şekli

23. Aşağıdakilerden hangisi tek tarafa borç yükleyen sözleşme niteliğini taşır? KPSS 2010

- A) Satım sözleşmesi
- B) Vekâlet sözleşmesi
- C) Fesih beyanı
- D) Vasiyetname
- E) Bağışlama sözleşmesi

24. İcapla ilgili olarak aşağıdaki ifadelerden hangisi doğrudur? Vergi Denetmen Yrd. Eylül 2009

- A) İcabın belli bir kimseye yapılma zorunluluğu yoktur
- B) icap karşılıklı irade açıklamasıdır
- C) İcap ulaşılması zorunlu olmayan bir irade açıklamasıdır
- D) İcap yapıldığında karşılığında yeni bir icap yapılması mümkün değildir

25. Borçlar Kanununa göre aşağıdakilerden hangisi icabın kabulü sonucunu doğurmamaktadır? Vergi Denetmen Yrd. Kasım 2009

- A) İcapçının gönderdiği gıda maddelerinin tüketilmesi
- B) Getirilen aracın tamir edilmeye başlanması
- C) Bir malın fiyatının belirtilmek suretiyle vitrinde sergilenmesi
- D) Satılması için komisyoncuya getirilen aracın satışına ilişkin ilanlar verilmesi

26. Sözleşme kurmaya yönelik açıklanan ilk irade beyanı olan icap ile ilgili aşağıdaki ifadelerden hangisi yanlıştır? KPSS 2009

- A) icap, sözleşmenin tüm esaslı unsurlarını içermelidir.
- B) İcapçı, icabı ile bağlanma iradesini taşımalıdır.
- C) İcapçı, icabı ile bağlilik süresini belirlese dahi, kendisi tek taraflı iradesiyle bu süreyi kısaltabilir.
- D) İcap, belli bir kişi veya kişilere yönelebileceği gibi bir topluluğa da yöneltebilir.
- E) Muhatap tarafından reddedilen icap, geçerliğini ve bağlayıcılığını kaybeder.

27. Aşağıdakilerden hangisi tek bir kişinin irade açıklamasında bulunması ile hukuki sonuç doğuran bir işlemdir? Halk Bank Uzman Yrd. 2009

- A) Kira sözleşmesi
- B) Vekâlet sözleşmesi
- C) Fesh-i ihbar
- D) Alım- satım
- E) Bağışlama

28. A'nın maliki olduğu apartmanda biri zemin katta, diğeri onun bir üstünde iki daire boştur. Her iki dairenin de bulunduğu katların dışarıdan girişi vardır. B, A'ya bir mektup yazarak giriş katındaki daireyi aylık 300 YTL'ye tutmak istediğini bildirir. A kabul eder. Dairenin teslimi sırasında A, B'ye zemin kattaki daireyi teslim etmek ister. B, bu daireden daha büyük olan, zemin katının üzerindeki dairenin kiralanmış olduğunu iddia eder.

Buna göre, aşağıdaki ifadelerden hangisi doğrudur? Adli Hâkimlik 2008

- A) Sözleşme, konusu imkânsız olduğundan batıldır.

- B) A, hataya düştüğü için sözleşmeyi iptal edebilir.
 C) B, hataya düştüğü için sözleşmeyi iptal edebilir.
 D) Tarafların irade beyanları arasında uyuma yoktur, sözleşme kurulmamıştır.
 E) Güven nazariyesine göre sözleşme A'nın iradesine uygun olarak kurulmuştur.

29. Aşağıdaki hukuki işlemlerden hangisi adi yazılı şekilde yapıldığı durumlarda geçersizdir? Adli Hâkimlik Mart 2008

- A) Taşınurlara ilişkin bağışlama taahhüdü
 B) Taşınmazlara ilişkin ön alım sözleşmesi
 C) Taşınmazlara ilişkin alım sözleşmesi
 D) Kefalet sözleşmesi
 E) Alacağın temliki

30. Aşağıdakilerden hangisi tüm sözleşmeler için aranan geçerlik koşullarından biri değildir? Vakıflar Bankası Mali Analist Yrd. Uzman Yrd. Kontrolör Sınavı 2008

- A) Emredici hukuk kurallarına aykırı olmama
 B) Şekle uyulması
 C) Muvazaa bulunmaması
 D) Ehliyet
 E) Kişilik haklarına aykırı olmama

31. Aşağıdakilerden hangisi bir tasarruf işlemidir? Vakıflar Bankası Mali Analist Yrd. Uzman Yrd. ve Kontrolör Sınavı 2008

- A) Satım sözleşmesi
 B) Bağışlama vaadi
 C) Taşınırın teslimi
 D) Temerrüt ihtarı
 E) Vasiyetname hazırlama

32. Bir sözleşmede, taraf irade beyanlarının sözleşmenin esaslî noktaları üzerinde uyumun olmaması durumunda aşağıdakilerden hangisi söz konusu olur? KPSS 2007

- A) Sözleşme batıldır.
 B) Sözleşme yok hükmündedir.
 C) Sözleşme iptal edilebilir.
 D) Sözleşme eksiktir.
 E) Sadece sözleşmedeki o kayıt hükümsüzdür.

33. Aşağıdakilerin hangisinde butlan yoktur? Kamu İhale Kurumu Uzman Yrd. 2006

- A) Bir anlaşma kamu düzenine aykırı yapılmışsa
 B) Bir anlaşma kurucu unsurları taşııyorsa
 C) Bir anlaşma emredici şekil kurallarına aykırı yapılmışsa
 D) Bir anlaşmanın yapıldığı anda içeriğinin yerine getirilmesi imkânsızsa
 E) Bir anlaşmanın içeriği ahlâk ve adaba aykırıysa

34. Bilgisayar ürünleri pazarlayan Z firması reklam kampanyası çerçevesinde ayrıntılı ürün modellerini ve fiyatlarını ihtiva eden kataloğu günlük bir gazete ile birlikte dağıtmıştır. Söz konusu gazeteyi okuyan ve bilgisayarını yenilemek isteyen M, katalogda 41 numaralı ürün olarak yer alan "CX-2650" modelini beğenir. Bilgisayarın bedeli 2100 YTL'dir. M, Z firmasından aldığı sipariş formunu doldururken dalgınlık sonucu 41 yerine 40 numarayı işaretler ve firmaya gönderir. 40 numaralı ürün, satış bedeli aynı fakat farklı özelliklere sahip "CX-2500" modelidir. Siparişi alan Z firması, satım bedelinin bir hafta içinde belirtilen hesap numarasına yatırılması halinde ürünü teslim edeceklerini M'ye bildirir. M, öngörülen tarihte satım bedelini öder ve firma da iki gün sonra bilgisayarı teslim eder. Teslimat sırasında yanlışlığı fark eden M, farklı bir model sipariş verdiğini ileri sürerek teslimatı reddeder.

Bu durum ile ilgili olarak aşağıdaki ifadelerden hangisi doğrudur? KPSS 2005

- A) M'nin sipariş formunu doldurarak Z firmasına göndermesi kabuldür.
 B) Sözleşme, sipariş formunun Z firmasına ulaştığı anda kurulur; ancak hüküm ve sonuçlarını siparişin gönderildiği andan itibaren meydana getirir.
 C) M'nin bir yıllık zamanaşımı süresi içinde hata sebebiyle sözleşmeyi iptal etmesi mümkündür.
 D) Z firması, "CX-2650" modelini teslim hazır olduğunu bildirerek M'nin iptal hakkını kullanmasına engel olabilir.
 E) M'nin sözleşmeyi iptal etmesi halinde Z firması sadece uğradığı menfi zararlarının tazminini talep edebilir.

35. Aşağıdakilerden hangisi sözleşmenin butlanına yol açan nedenlerden biri değildir? KPSS 2004

- A) Sözleşmenin konusunun sonradan imkânsız olması.
 B) Taraflardan birinin hukuki işlem ehliyetine sahip olmaması.
 C) Sözleşmenin emredici hukuk kuralına aykırı olması.
 D) Sözleşmenin konusunun ahlaka aykırı olması.
 E) Sözleşmenin konusunun kişilik haklarına aykırı olması.

36. A, onarması için malik M tarafından kendisine teslim edilen apartman dairesini kendi adına ve hesabına B'ye kiralamıştır. Bu olayla ilgili aşağıdaki ifadelerden hangisi doğrudur? KPSS 2002

- A) Kira sözleşmesi, konusu imkânsız olduğundan geçersizdir.
 B) Kira sözleşmesi, M tarafından iptal edilebilir.

- C) Kira sözleşmesi, A ve B arasında hukuki sonuç doğurur, M'yi bağlamaz.
 D) Yetkisiz temsil söz konusudur; B iyiniyetli ise sözleşme M'yi de bağlar
 E) M sözleşmeye icazet vermezse, B'nin borcu ifa imkânsızlığı nedeniyle sona erer.

37. Ahlaka aykırı amaç güden bir borç sözleşmesi ile ilgili aşağıdaki ifadelerden hangisi doğrudur? KPSS 2002

- A) Borcun ifası imkânsız olduğundan, borç sona erer.
 B) Sözleşme kesin olarak hükümsüz olup hiçbir borç doğurmaz, ancak verilen şeyin iadesi istenemez.
 C) Sözleşme batıl olup alacaklı kendisine bu sözleşmeden doğan borcun ifası amacıyla verilen şeyi iade etmek zorundadır.
 D) Taraflar sözleşmeyi 1 yıl içinde iptal edip verilen şeylerin iadesini talep edebilirler.
 E) Sözleşme eksik borç doğurur.

38. Bir satım sözleşmesinde taraf irade beyanlarının satılan mal üzerinde uyumamış olması durumunda aşağıdakilerden hangisi söz konusu olur? İdari Hâkimlik 2001

- A) Sözleşme yok hükmündedir.
 B) Sözleşme batıldır.
 C) Sözleşme iptal edilebilir.
 D) Sözleşme eksiktir.
 E) Sözleşme hâkim tarafından tamamlanır.

39. S, arkadaşı T'ye ait buzdolabını kendi adına ve hesabına Ü'ye satmıştır.

Bu olayla ilgili olarak aşağıdakilerden hangisi doğrudur? İdari Hâkimlik 2001

- A) S ile Ü arasındaki satım sözleşmesi, sözleşmenin konusu baştan beri imkânsız olduğundan batıldır.
 B) S ile Ü arasındaki sözleşme geçerlidir. S ifada bulunamazsa, Ü'nün zararlarını ödemek zorundadır.
 C) S ile Ü arasındaki sözleşme T'nin icazet vermesiyle geçerli olur.
 D) Burada dolaylı temsil vardır; T buzdolabını Ü'ye teslim etmedikçe S'den satım bedelini talep edemez.
 E) Sözleşme geçerlidir; ancak S'nin ifada bulunması mümkün olmazsa borç sona erer.

40. Aslı, vekâlet sözleşmesini Avukat Erkan ile kurmak isterken Avukat Erhan ile kurmuştur.

Buna göre, yukarıdaki olayın hukuki niteliği aşağıdakilerden hangisidir? KPSS 2013

- A) Sözleşmenin niteliğinde yanılma
 B) Aldatma
 C) Sözleşmenin konusunda yanılma
 D) Karşı tarafın kimliğinde yanılma
 E) Korkutma

41. Aşırı yararlanma sonucunda sömürülen kişiye (zarar gören kişiye) Türk Borçlar Kanunu ile tanınmış haklar bakımından aşağıdaki ifadelerden hangisi doğrudur?

- A) Sömürülen kişi sözleşmeyi, sözleşmenin kurulmasından itibaren 1 yıl içinde iptal edebilir.
 B) Sömürülen kişinin sözleşme ile bağlı olmaması Türk Borçlar Kanu-nu'na göre mümkün olmayıp sadece oransızlığın giderilmesini talep hakkı vardır.
 C) Sömürülen kişi, durumun özelliğine göre ya sözleşme ile bağlı olmadığını diğer tarafa bildirebilir ya da sözleşmeye bağlı kalarak edimler arasındaki oransızlığın giderilmesini isteyebilir.
 D) Sömürülen kişi, sözleşme ile bağlı olmadığını aşırı yararlanmanın sebebi ne olursa olsun sözleşmenin kurulmasından itibaren 10 yıl içinde ileri sürmelidir.
 E) Oransızlığın giderilmesini talep etmede, sömürülen kişiye Türk Borçlar Kanunu ile tanınan kısa süre 2 yıldır.

42. A, miras bırakanı B' nin kütüphanesinde bulduğu el yazması kitabı, kıymetini bilmediği için C' ye çok düşük bir bedelle satmıştır.

Bu olaya göre, aşağıdaki ifadelerden hangisi doğrudur? Adli Hâkimlik Aralık 2012

- A) A, B' ye karşı sözleşmenin yapıldığı tarihten itibaren en geç bir yıl içinde istihkak davası açabilir.
 B) A, B' ye karşı kural olarak her zaman istihkak davası açabilir.
 C) A, yanıldığını öğrendiği tarihten itibaren bir yıl içinde sözleşmeyi iptal ettiğini bildirerek kitabın iadesini isteyebilir.
 D) A, deneyimsizliğini öğrendiği tarihten itibaren en geç iki yıl içinde, sözleşme ile bağlı olmadığını bildirmek suretiyle kitabın normal fiyatının kendisine ödenmesini veya kitabın geri verilmesini isteyebilir.
 E) A, aradaki fark için B aleyhine sadece sebepsiz zenginleşme davası açabilir.

43. Karlı ve soğuk bir gecede trenden inen A, gardan dışarı çıkmakta biraz gecikince gar önünde bekleyen taksilerin biri haricinde hepsi gider. Geldiği şehri ilk kez ziyaret eden ve bir an önce bir otele gitmek isteyen A, kalan taksiye yönelir, ancak taksici onu 350 TL'ye gideceği yere götürebileceğini söyler. Çaresiz durumda kalan A, bu öneriyi kabul eder ve sözleşme kurulur.

Buna göre, bu olayın hukuki nitelendirmesi aşağıdakilerden hangisidir? İdari Hâkimlik 2012

- A) Yanılma
 B) Aşırı yararlanma
 C) Aldatma
 D) Korkutma
 E) Mutlak muvazaa

44. Televizyonunu kiraya vermek isteyen A, bilmeden ve istemeden yanlışlıkla B'ye satım beyanında bulunmuştur.

Bu olaydaki irade ile beyan arasındaki uygunsuzluk aşağıdakilerden hangisidir?

Sayıştay 2011

- A) Edimde hata
- B) Sözleşmenin niteliğinde hata
- C) Nispi muvazaa
- D) Mutlak muvazaa
- E) Hile

45. A, yabancı bir firma ile satım sözleşmesi yapmıştır. Ancak, satım konusu malın ithali, sözleşmenin yapılmasından 1 gün önce yasaklanmıştır. A, bu durumu sözleşme yapıldıktan sonra öğrenmiştir. Bu durumda aşağıdakilerden hangisi gerçekleşmiş olur?

Avukatlık Adli Hâkimlik Ekim 2011

- A) Hile
- B) Gabin
- C) Temel hatası
- D) İvazda hata
- E) İkra

46. Aşağıdakilerden hangisi bir irade bozukluğu hâli değildir? KPSS 2011

- A) Gabin
- B) Şahısta hata
- C) Sözleşmenin konusunda hata
- D) Hile
- E) Tehdit (ikrah)

47. Aşağıdakilerden hangisi esaslı hata hâllerinden biri değildir? KPSS 2009

- A) Sözleşmenin niteliğinde hata
- B) Saikte hata
- C) Kişide hata
- D) Sözleşmenin konusunda hata
- E) Edim veya karşı edim miktarında hata

48. İradesi, ikrah (korkutma)nedeni ile bozulmuş olan kişi, ne kadar süre içinde sözleşmeyi iptal edebilir? KPSS 2009

- A) İkrahin meydana gelmesinden itibaren 6 ay
- B) İkrahin meydana gelmesinden itibaren 1 yıl
- C) İkrahin meydana gelmesinden itibaren 5 yıl
- D) İkrahin ortadan kalkmasından itibaren 6 ay
- E) İkrahin ortadan kalkmasından itibaren 1 yıl

49. Aşağıdakilerden hangisi bir tarafın isteği ile yaratılan irade ile beyan arasındaki uygunsuzluklardan biridir? Vergi Denetmen Yrd. 2008

- A) Latife beyanı
- B) Gizli işlem
- C) Görünürde işlem

D) Muvazaa

50. Aşağıdakilerden hangisi, beyan hatası olmamasına rağmen sözleşmenin iptaline yol açan esaslı hata sayılır? KPSS 2008

- A) Sözleşmenin lüzumlu vasıflarında hata
- B) Sözleşmenin konusunda hata
- C) Sözleşmenin mahiyetinde hata
- D) Miktarda hata
- E) Şahısta hata

51. Bankadan kredi almak isteyen A, yakın arkadaşı B'den kendisine kefil olmasını rica eder. A'nın bu ricasını kıramayan B, gerçekte istemediği halde kefalet sözleşmesini yapar.

Bu olayda aşağıdakilerden hangisi söz konusudur? Adli Hâkimlik Nisan 2005

- A) Saikte hata
- B) Sözleşmenin niteliğinde hata
- C) Zihni kayıt
- D) Muvazaa
- E) Gabin

52. A ile B' nin gerçek niyetleri A' nın taşınmazdaki payını B' ye satmak olduğu hâlde, paydaş C' nin ön alım hakkını kullanmasını önlemek için tapuya gitmişler ve yetkili memur önünde A, taşınmazdaki payını B' ye bağışlamıştır.

Bu olaya göre, aşağıdaki ifadelerden hangisi yanlıştır? İdari Hakimlik 2012

- A) Nispi muvazaa vardır.
- B) Satış sözleşmesi gizli işlem niteliğindedir.
- C) Mutlak (adi) muvazaa vardır.
- D) Bağışlama sözleşmesi görünürdeki işlem niteliğindedir.
- E) Sözleşmenin niteliğini değiştiren muvazaa vardır.

53. Hukuk Fakültesi ikinci sınıf öğrencilerine borçlar hukuku dersi anlatan A, ders sırasında örnek verirken kullanmakta olduğu bilgisayarını öğrencilerine 150 TL'ye satacağını söyler.

Bu olaya göre, A'nın irade açıklamasının hukuki niteliği aşağıdakilerden hangisidir? Avukatlar İçin Adli Hâkimlik Ekim 2012

- A) Zihnî kayıt
- B) Latife beyanı
- C) Mutlak muvazaa
- D) Nispi muvazaa
- E) Esaslı hata

54. Bir hukuki işlemin iki tarafının iradesi ile beyanı arasında istenerek meydana getirilen uygunsuzluk haline ne ad verilir? İç Denetçilik Kasım 2010

- A) Muvazaa
- B) Hile
- C) Latife beyanı
- D) Zihni kayıt
- E) Hata

55. Çok yakın arkadaşı B'nin mali durumunun bozulması ve bu sebeple kredi alamamasına üzülen A, sırf B'nin itibarını yükseltmek için B lehine bir borç senedi imzalar.

Buna göre bu işlem aşağıdakilerden hangisidir? Kamu İhale Kurumu Uzman Yrd. 2009

- A) Hata
- B) Hile
- C) Nispi muvazaa
- D) Mutlak muvazaa
- E) Latife beyanı

56. Tarafların, üçüncü kişileri aldatmak amacıyla gerçek iradelerine uymayan bir işlem yapmalarına ve görünürdeki bu işlemin kendi aralarında geçerli olmayacağı hususunda anlaşmalarına ne denir? Ziraat Bankası Müfettiş Yrd. 2008

- A) Muvazaa
- B) İnançlı muamele
- C) Namı müstear
- D) Kanuna karşı hile
- E) Gabin

57. A, işadamı arkadaşı L'ye 100.000 YTL tutarında bir hatır senedi imzalayarak verir. L senedi, borcu karşılığında teminat amacıyla M'ye temlik eder. L'nin borcunu zamanında ifa etmemesi üzerine M, A'dan 100.000 YTL'nin ödenmesini ister.

Bu durumla ilgili olarak aşağıdaki ifadelerden hangisi doğrudur? KPSS 2005

- A) A'nın hatır senedi imzalanması, hukuki niteliği itibarıyla nispi muvazaa oluşturur.
- B) Muvazaa söz konusu olduğu için M, 100.000 YTL tutarındaki alacağı iktisap edemez.
- C) A senet bedelini ödeme borcunu, M'ye sahip olduğu ve temlik edilen alaktan önce muaccel olan alacağıyla takas edebilir.
- D) A, senedin işleme konulacağını bilseydi böyle bir senet imzalamayacağını ileri sürerek saik hatası nedeniyle senedin iptalini talep edebilir.
- E) A, L'ye karşı ileri sürebileceği tüm defileri, yeni alacaklı M'ye karşı da ileri sürebilir.

58. M, taşınmazını B'ye bağışlamak istediği halde, mirasçılarının ileride hak talep etmelerine engel olmak için tapuda satış olarak göstermiş ve taşınmaz B adına tescil edilmiştir. B daha sonra söz konusu taşınmazı iyiniyetli S'ye satmış ve onun adına tescil ettirmiştir.

Olayla ilgili aşağıdaki ifadelerden hangisi yanlıştır? KPSS 2004

- A) M ile B arasında yapılan satım sözleşmesi muvazaa nedeniyle batıldır.
- B) Sözleşme batıl olmasına rağmen B, yapılan tescile mülkiyet hakkını kazanmıştır; ancak bunu

sebepsiz zenginleşme hükümlerine göre iade etmekle yükümlüdür.

C) M ile B'nin gerçek iradelerine uyan bağışlama sözleşmesi şekle aykırılık nedeniyle batıldır.

D) M veya B, kendilerine karşı yapılan muvazaa iddialarına karşı senetle ispat yükümlüdürler.

E) S'ye karşı muvazaa iddiası ileri sürülemez.

59. A, arkadaşı B'ye antika değeri olan saatini bağışlamak istemektedir; ancak eşi E'nin bundan hoşlanmayacağını bildiği için, saatini satmış gibi bir belge düzenleyerek bu belgeyle birlikte B'ye teslim eder ve bir süre sonra da ölür.

Olayla ilgili aşağıdaki ifadelerden hangisi doğrudur? KPSS 2003

A) Satım sözleşmesi kanunda öngörülen şekil şartına uygun olarak yapılmış olduğundan geçerlidir.

B) Satım sözleşmesi muvazaa, bağışlama sözleşmesi şekil şartına uyulmaması nedeniyle geçersizdir.

C) E, bağışlama sözleşmesinin geçersizliğini ileri süremese de, satım sözleşmesini iptal ettirebilir.

D) Bağışlama sözleşmesinin geçersizliğini ancak B ileri sürebilir.

E) Satım sözleşmesi gabin, bağışlama sözleşmesi muvazaa nedeniyle geçersizdir.

60. A, arkadaşı B'ye kilosu en fazla 3 TL'den, 1 ton Tosya pirinci alması konusunda temsil yetkisi verir. Ancak B, pirinç üreticisi C'den çok beğendiği bir pirinci kilosu 5 TL'den satın alır.

Bu olayla ilgili aşağıdaki ifadelerden hangisi yanlıştır? Adli Hâkimlik 2010

A) A, B'ye temsil yetkisi verirken sınırlı bir temsil yetkisi vermiştir.

B) B yaptığı işlem ile temsil yetkisinin sınırını aşmıştır.

C) Bu olayda yetkisiz temsil kuralları uygulanacaktır.

D) A icazet vermediği sürece yapılan sözleşme A'yı bağlamaz.

E) B'nin yaptığı bu sözleşme yetkisiz temsil sebebiyle batıldır.

61. Aşağıdaki işlemlerden hangisi, özel temsil yetkisi verilmesini gerekli kılan işlemlerden biri değildir? KPSS 2008

- A) Hakeme başvurmak
- B) Kira sözleşmesi yapmak
- C) Sulh sözleşmesi yapmak
- D) Bağışlama sözleşmesi yapmak
- E) Kambiyo taahhüdünde bulunmak

Cevaplar:

- 1- B
- 2- B
- 3- A
- 4- D
- 5- D
- 6- B
- 7- B
- 8- C
- 9- A
- 10- D
- 11- C
- 12- A
- 13- B
- 14- E
- 15- B
- 16- D
- 17- C
- 18- D
- 19- C
- 20- C
- 21- C
- 22- E
- 23- E
- 24- A
- 25- C
- 26- C
- 27- C
- 28- D
- 29- C
- 30- B
- 31- C
- 32- B
- 33- B
- 34- D
- 35- A
- 36- C
- 37- B
- 38- A
- 39- B
- 40- D
- 41- C
- 42- C
- 43- B
- 44- B
- 45- C
- 46- A
- 47- B
- 48- E
- 49- A
- 50- A
- 51- C
- 52- C
- 53- B
- 54- A
- 55- D
- 56- A
- 57- C
- 58- B
- 59- C
- 60- E
- 61- B

SORULAR

1. A ve B bir araya gelerek hırsızlık yapmaya karar verdikten sonra C' nin bürosunda bulunan ağır çelik kasayı birlikte alıp götürürler.

Bu olaya göre, aşağıdaki ifadelerden hangisi doğrudur? Avukatlar İçin İdari Hâkimlik 2012

- A) Yarışan illiyet söz konusudur.
- B) Seçimlik illiyet söz konusudur. Çünkü A ve B kasayı tek başlarına da çalabilirler.
- C) Farazi illiyet söz konusudur.
- D) Önüne geçilen illiyet söz konusudur.
- E) Ortak illiyet söz konusudur.

2. Haksız fiillerde uygulanacak zaman aşımı süreleri ile ilgili aşağıdaki ifadelerden hangisi yanlıştır? Avukatlar İçin İdari Hâkimlik 2012

- A) Haksız fiillerde kısa ve uzun zaman aşımı süreleri vardır.
- B) Haksız fiillerde kısa süre 2 yıldır.
- C) Haksız fiillerde uzun süre 20 yıldır.
- D) Haksız fiil aynı zamanda suç teşkil ediyorsa, daha uzun olduğu takdirde ceza davası zaman aşımı süresi uygulanır.
- E) Haksız fiil devam ettiği sürece zaman aşımı süresi işlemeye başlamaz.

3. Aşağıdaki durumlardan hangisi kurak olarak hukuka aykırılığı ortadan kaldırmaz? Uzman Yardımcılığı Aralık 2010

- A) Kendi yararını korumak için kuvvet kullanma
- B) Yakınlarının hakkını korumak için kuvvet kullanma
- C) Zarar görenin rızası
- D) Zaruret hali
- E) Meşru müdafaa

4. I. Kusur sorumluluğunda zarar verenin kusurunun hafif olması

II.Kusur sorumluluğunda zarar görenin ortak kusuru

III.Zarar görenin olağanüstü yüksek bir gelire sahip olması

IV.Zararın, zarar gören yararına yapılan bir davranış (hatır işi) sırasında doğmuş olması

Yukarıdakilerden hangileri maddi tazminatın hesaplanmasında tazminattan indirim sebebi olarak değerlendirilir? KPSS 2010

- A) Yalnız I
- B) Yalnız III
- C) I ve II
- D) II ve III
- E) I, II, III ve IV

5. Borçlar Kanunu'na göre, aşağıdakilerden hangisi maddi zarar çeşitlerinden biri değildir? Kamu İhale Kurumu Uzman Yrd. 2009

- A) Ticari itibarın ihlalden doğan zarar
- B) Tedavi giderleri
- C) Çalışma gücünün azalmasından doğan zarar
- D) Ekonomik geleceğin sarsılmasından doğan zarar
- E) Destek kaybından doğan zarar

6. A, bir alacak yüzünden B ile tartışmış, ona tokat atmıştır. B, bu kızgınlıkla silahını çekip A'yı yaralamış ve A yapılan müdahaleye rağmen sakat kalmıştır.

Bu olayla ilgili aşağıdaki ifadelerden hangisi doğrudur? Adli Hâkimlik Aralık 2008

- A) A, B aleyhine tüm zararlarının tazmin edilmesi için dava açabilir.
- B) A, bu yüzden B aleyhine sadece şikâyetle bulunmak suretiyle ceza davası açılmasını sağlayabilir.
- C) A, B aleyhine sadece manevi zararının tazmin edilmesi için dava açabilir.
- D) A, bu yüzden doğan zararını B'den talep edemez, zira ona tokat atmak suretiyle bu sonuca katlanması gerekir.
- E) A, B aleyhine ona tokat atması nedeniyle B'nin uğradığı zararları düşmek suretiyle sadece kalan miktar için maddi tazminat davası açabilir.

7. A, bir alacak yüzünden B ile tartışıp tokat atmıştır. B, bu kızgınlıkla silahını çekip A'yı yaralamıştır. A, yapılan müdahaleye rağmen sakat kalmıştır.

Bu olayla ilgili aşağıdaki ifadelerden hangisi doğrudur? KPSS 2008

- A) A, bu yüzden doğan zararını B'den talep edemez, çünkü tokat attığı için bu sonuca katlanması gerekir.

- B) A, bu yüzden B aleyhine sadece şikâyetle bulunmak suretiyle ceza davası açılmasını sağlayabilir.
- C) A, B aleyhine sadece manevi zararının tazmin edilmesi için dava açabilir.
- D) A, B aleyhine tüm zararlarının tazmin edilmesi için dava açabilir.
- E) A, B'ye tokat atması nedeniyle B'nin uğradığı zararları düşmek suretiyle kalan miktar için B aleyhine tazminat davası açabilir

8. Haksız fiil sorumluluğu ile ilgili aşağıdaki ifadelerden hangisi yanlıştır? Vakıflar Bankası Mali Analist Yrd.Uzman Yrd. Kontrolör Sınavı 2008

- A) Sınırlı ehliyetsiz haksız fiillerinden sorumludur.
- B) Kusursuz sorumluluk hallerinde tam ehliyetsiz, kural olarak vermiş olduğu zarardan sorumlu değildir.
- C) Ayırt etme gücünü kusurlu olarak geçici olarak kaybeden kimse kural olarak bu durumdayken verdiği zarardan sorumlu değildir.
- D) Kendisine yasal danışman atanmış bir kişi haksız fiillerinden sorumludur.
- E) Hakkaniyet gerektiriyorsa tam ehliyetsiz verdiği zarardan sorumlu tutulabilir

9. Aşağıdakilerden hangisi haksız fiilin unsurları arasında yer almaz?

- A) Bir fiilin bulunması
- B) Bir zarar ortaya çıkması
- C) Fiilin hukuka aykırı olması
- D) Fiil ile zarar arasında illiyet bağı olması
- E) Haksız fiil işleyen kişinin mutlaka kasıtlı davranışının bulunması

10. Munzam kusur ile ilgili aşağıdaki ifadelerden hangisi doğrudur? KPSS 2006

- A) Zarar görenin de zarara sebebiyet veren yanında ortak kusurunun bulunmasıdır.
- B) Zarar görenin zararın artmasına sebebiyet veren kusurlu davranışlarıdır.
- C) Zarar gören ve zarardan sorumlu kişi dışındaki üçüncü kişilerin zarara sebebiyet veren kusurlu davranışlarıdır.
- D) Kusursuz sorumlu kişinin, zararın doğumunda aynı zamanda kusurunun bulunmasıdır.

- E) Kusurlu sorumlu kişinin kusurunu artıran davranışlarıdır.

11. Borçlar Kanunu'na göre, haksız eylemden doğan borçların zamanaşımı süresi ile ilgili aşağıdaki ifadelerden hangisi yanlıştır? KPSS 2006

- A) Zararın ve failin öğrenilmesinden itibaren 1 yıldır.
- B) Zararın ve failin öğrenilmesinden itibaren 2 yıldır.
- C) Zarar gören zarar ve faili daha geç öğrenmiş olsa bile olaydan itibaren 10 yıldır
- D) Haksız eylem aynı zamanda suç teşkil eden bir eylem ise, ceza yasalarının öngördüğü daha uzun süreli ceza davası zamanaşımı süresine tabidir
- E) Borçlar Kanunu'nun dışında haksız eylemler için özel zamanaşımı süresi öngören yasalar vardır.

12. Kalp ve şeker hastası C, farklı firmalar tarafından üretilen X ve Y ilaçlarını kullanmaktadır. İlaçlardan birinin yan etkisi nedeniyle geçici bir felç geçirir ve 20 gün süreyle hastanede kalır. Yapılan incelemede, her iki ilacında bazı hastalarda bu tür bir yan etkisinin görüldüğü tespit edilmesine rağmen, felce hangi ilacın yan etkisinin yol açtığı anlaşılamaz.

Bu olayda aşağıdakilerden hangisi söz konusudur? Adli Hâkimlik Nisan 2005

- A) Seçimlik illiyet
- B) Ortak illiyet
- C) Önüne geçen illiyet
- D) Yarışan illiyet
- E) İlliyet bağının kesilmesi

13. A ile B bir alacak sorunu nedeniyle tartışmışlardır. Bu tartışma sırasında B'nin yanında bulunan kardeşleri C ve D, B'nin engel olmaya çalışmasına rağmen A'yı bıçaklayıp kaçmışlardır. A bu yüzden uğradığı zararın tazmin edilmesi için dava açma kararı vermiştir.

Olayla ilgili aşağıdaki ifadelerden hangisi doğrudur? Adli Hâkimlik Nisan 2005

- A) A'mn uğradığı zarardan dolayı sadece C ve D müteselsilen sorumludurlar.
- B) A'mn uğradığı zarardan dolayı alacak yüzünden tartışmaya sebebiyet veren B sorumludur.
- C) A'mn uğradığı zarardan dolayı B, C ve D'den her biri 1/3 oranında sorumludur.
- D) A'mn uğradığı zarardan dolayı B, C ve D müteselsilen sorumludur.

E) Tartışmanın çıkmasına A sebebiyet verdiği için uğradığı zarardan kimseyi sorumlu tutamaz

14. B'nin kullandığı araçla karşı yönden C'nin kullandığı aracın çarpışması sonucu B'nin kullandığı araçta bulunan A ölmüştür. B'nin kullandığı aracın D'ye, C'nin kullandığı aracın ise E'ye ait olduğu belirlenmiştir. Kazada B ve C eşit kusurludur. A'nın ölümü nedeniyle zarara uğrayan eşi ve çocukları uğradıkları zarar için dava açma karar vermişlerdir.

Bu durumda, A'nın eşi ve çocuklarıyla ilgili olarak aşağıdaki ifadelerden hangisi doğrudur? KPSS 2005

- A) B, C, D ve E'yi müteselsilen sorumlu tutabilirler.
- B) Sadece B ve C'yi müteselsilen sorumlu tutabilirler.
- C) Sadece D ve E'yi sorumlu tutabilirler.
- D) Sadece B' sorumlu tutabilirler.
- E) Zararın yarısı için B'yi diğer yarısı için ise C'yi sorumlu tutabilirler.

15. Bir gazonoda çok miktarda içki içerek sarhoş olan A, hesabı ödemedi gazonodan çıkarken, kolundan tutmak suretiyle çıkmasını engellemek isteyen garson G'nin başına şişeyle vurarak onu yaralamıştır. G, A'dan hastane masraflarını ve diğer zararlarını talep etmiştir.

Bu olayla ilgili aşağıdaki ifadelerden hangisi doğrudur?

- A) A meşru savunmada bulunduğu için, G'nin zararlarını ödemek zorunda değildir.
- B) A, sarhoş olmasında kendisinin bir kusuru bulunmadığını kanıtlamadıkça G'nin zararlarını ödemek zorundadır.
- C) A, olay sırasında tam ehliyetsiz olduğundan bu zararlardan sorumlu değildir.
- D) A, ancak hakkaniyet gerektiriyorsa, G'nin zararlarını ödemek zorundadır.
- E) A, ahlaka aykırı bir fiille G'nin zarara uğramasına sebebiyet verdiği için sorumlu tutulur.

16. Aşağıdaki kusursuz sorumluluk türlerinden hangisi, tehlike ilkesine dayanmaktadır? KPSS 2013

- A) Motorlu taşıt aracı işletenin sorumluluğu
- B) Hayvan bulunduranın sorumluluğu
- C) Ev başkanının sorumluluğu
- D) Adam çalıştırmanın sorumluluğu
- E) Taşınmaz malikinin sorumluluğu

17. Usta A ile çıracı B, bir binanın dış cephe tadilatını yaparlarken çırak, ustasına uzatmak için eline aldığı çekici aşağıya düşürür ve o sırada aşağıdan geçmekte olan C, kafasına isabet eden çekiç sebebiyle ağır şekilde yaralanır.

Bu olay ile ilgili aşağıdaki ifadelerden hangisi yanlıştır? KPSS 2012

- A) Bu olayda usta A'nın C'ye karşı sorumluluğu adam çalıştırmanın sorumluluğu kapsamında değerlendirilir.
- B) Adam çalıştırmanın sorumluluğunun doğabilmesi için A ile B arasında adam çalıştırma ilişkisinin bulunması gerekir.
- C) Adam çalıştırmanın sorumluluğu kusursuz sorumluluk türü olduğu için A'nın C'ye karşı sorumluluğunun doğmasında kusurlu olup olmaması önemli değildir.
- D) Adam çalıştırmanın sorumluluğu özen ilkesine dayandığından kurtuluş kanıtı getirilebilen bir sorumluluktur; A kurtuluş kanıtı getirerek sorumluluktan kurtulabilir.
- E) A'nın sorumluluktan kurtulmasında, işletmenin çalışma düzeninin bu zararın doğmasını önleyecek yeterlilikte ve nitelikte olmasını sağlamamış bulunması önemli değildir.

18. Aşağıdaki durumlardan hangisi olağan sebep sorumluluğu hâllerinden biri değildir? İdari Hâkimlik 2011

- A) Hayvan tutucusunun sorumluluğu
- B) Adam çalıştırmanın sorumluluğu
- C) Taşınmaz malikinin sorumluluğu
- D) Motorlu taşıt aracı işletenin sorumluluğu
- E) Ev başkanının sorumluluğu

19. Saçını yaptırmak için kuaföre giden A, Kuaför B'nin yanında çalıştırdığı yardımcısı C'nin yıkadığı saçını kurutmak amacıyla fön tutarken dikkatsizliği sonucunda yaralanır ve saçlarının bir kısmını kaybeder.

Bu olayla ilgili aşağıdaki ifadelerden hangisi yanlıştır? Adli Hâkimlik Nisan 2011

- A) Kuaför B “borçlunun yardımcı kişilerden dolayı sorumluluğu” çerçevesinde A’ya karşı sorumlu olacaktır.
- B) Bu olayda borcun yardımcı kişi tarafından ifa edilmesi söz konusudur.
- C) Bu olayda sözleşmenin tarafı Kuaför B olduğuna göre, kişisel edim niteliğindeki saç yapma borcunun C tarafından ifa edilmesi mümkün değildir.
- D) Kuaför B’nin sorumluluğu Borçlar Kanunu’nun 100. maddesi kapsamındadır ve bu kapsamda C kendisine verilen işi gördüğü sırada alacaklıya zarar vermiştir.
- E) C’nin A’ya verdiği zararı tazmin eden Kuaför B, C’nin kusuru oranında ona rücu edebilecektir.

20. Borçlar Kanunu’nun 55. maddesi gereğince adam çalıştırmanın (istihdam edenin) sorumluluğu ile ilgili aşağıdaki ifadelerden hangisi yanlıştır? KPSS 2010

- A) Adam çalıştırmanın sorumluluğu bir kusur sorumluluğu niteliğini taşımaz.
- B) Sorumluluğun doğması için objektif özen yükümlülüğünün ihlal edilmiş olması gerekir.
- C) Adam çalıştırın ayırt etme gücüne sahip olmasa bile yardımcı kişinin verdiği zarardan sorumlu olur.
- D) Bu sorumluluğun doğabilmesi için zarar gören alacaklı ile adam çalıştırın arasında önceden kurulmuş bir sözleşme ilişkisinin varlığı aranır.
- E) Bu sorumluluğun doğabilmesi için zararın yardımcı kişi işi gördüğü sırada onun hukuka aykırı bir davranışıyla meydana gelmiş olması gerekir.

21. Aşağıdakilerden hangisi kusursuz sorumluluk halterinden biri değildir? Maliye Bakanlığı Vergi Denetmen Yrd. 2006

- A) istihdam edenin sorumluluğu
- B) Temsil olunanın sorumluluğu
- C) Hayvan sahibinin sorumluluğu
- D) Bina ve inşaa eseri sahibinin sorumluluğu

22. A, yazlığının dış cephesinin boyanması için Z ile anlaşır. Z’nin yardımcısı C’nin hatalı bir şekilde kurduğu iskelenin yıkılması sonucunda yazlığın pencereleri kırıldığı gibi, A’nın komşusu B’ye ait olan ve yazlığın önünde park eden otomobil de ağır hasar görür.

Olayla ilgili aşağıdaki ifadelerden hangisi yanlıştır? KPSS 2004

- A) A, uğradığı zararın tazmini için, adam çalıştırının sorumluluğuna veya ifa yardımcılarının

sorumluluğuna ilişkin hükümlere dayanarak Z’ye başvurma hakkına sahiptir.

B) A’nın adam çalıştırının sorumluluğu hükümlerine dayanarak tazminat talebinde bulunması halinde, Z’nin kurtuluş kanıtı getirerek sorumluluktan kurtulma imkânı mevcuttur.

C) A’nın adam çalıştırının sorumluluğu hükümlerine dayanan tazminat talebi haksız fiillere ilişkin zamanaşımı süresine tabidir

D) B, uğradığı zarardan dolayı adam çalıştırının sorumluluğuna veya ifa yardımcılarının sorumluluğuna ilişkin hükümlere göre Z’ye başvurabilir.

E) Gerek A gerekse B, uğradıkları zararların tazmini için haksız fiil hükümlerine göre C’ye başvurabilir.

23. Aşağıdaki kusursuz sorumluluk hallerinin hangisinde hakkaniyet gerektirmiyorsa fail tazminata mahkûm edilmez? Adli Hâkimlik 2000

- A) Temyiz kudretine sahip olmayanların işledikleri fiiller
- B) Ev reisinin sorumluluğu
- C) Yardımcı şahsın sorumluluğu
- D) İstihdam edenin sorumluluğu
- E) Bina malikinin sorumluluğu

24. A ziyaretine gittiği malik M’ye ait apartmandaki asansörün düşmesi sonucu ağır yaralanmıştır.

Bu durumda A, kime veya kimlere karşı ve neye dayanarak dava açabilir? Adli Hâkimlik Kasım 1998

- A) Asansörü yapan firmaya karşı, asansör sözleşmesi hükümlerine dayanarak
- B) Bina malikine karşı, haksız fiil hükümlerine dayanarak
- C) Asansör firması ve malike karşı birlikte haksız fiil hükümlerine dayanarak
- D) Bina malikine karşı, bina malikinin sorumluluğuna dayanarak
- E) Bina maliki ve asansör firmasına kusursuz sorumluluk hükümlerine dayanarak

CEVAPLAR

1-E, 2-C, 3-B, 4-E, 5-A, 6-A, 7-D, 8-C, 9-E, 10-D, 11-A, 12-A, 13-A, 14-A, 15-B, 16-A, 17-E, 18-D, 19-C, 20-D, 21-B, 22-D, 23-A, 24-D

SORULAR

1. Kendisine ait bankacılık işlemlerini internet üzerinden gerçekleştiren A, o ayki ödemesi gereken 1000 TL'lik kira bedelini ev sahibi B'nin hesabına havale etmesi gerekirken hiç tanımadığı C'nin hesabına havale eder.

Buna göre A, aşağıdaki davalardan hangisi ile ödediği 1000 TL'yi C'den geri alabilir? Adli Hâkimlik 2011

- A) Haksız fiil davası
- B) Kira sözleşmesine dayanan dava
- C) Genel olarak sözleşmeye aykırılığa dayanarak açılan dava
- D) Zilyetlik davalarından geri alma davası
- E) Sebepsiz zenginleşme davası

2. Sebepsiz zenginleşmede kötü niyetli zenginleşenin iade borcu ile ilgili aşağıdakilerden hangisi yanlıştır? İdari Hâkimlik Kasım 2010

- A) Kötü niyetli zenginleşen, elde ettiği semereleri iade etmek zorundadır.
- B) Kötü niyetli zenginleşen, elde etmeyi ihmal ettiği semere varsa bunları da vermek zorundadır.
- C) Kötü niyetli zenginleşen, sadece eşyaya yaptığı zorunlu masrafları talep edebilir.
- D) Zenginleşmeye konu olan eşyanın hasara uğraması durumunda, kötü niyetli zenginleşenin iade yükümlülüğü sona erer.
- E) İlk zenginleşme anında elde ettiği değerini tamamını, kötü niyetli zenginleşenin iade etmesi gerekir.

3. Aşağıdakilerden hangisi sebepsiz zenginleşmenin gerçekleşmesi için gereken koşullardan biri değildir? Uzman Yardımcılığı Aralık 2010

- A) Zenginleşme
- B) Zenginleşmenin başka bir kişinin mal varlığının aleyhine olması
- C) Zarar
- D) Haklı bir sebebinin bulunmaması
- E) Bir kişinin mal varlığındaki zenginleşme ile diğer kişinin mal varlığındaki fakirleşme arasında neden-sonuç ilişkisinin (illiyet bağının) bulunması

4. Aşağıdaki durumlarda hangisi sebepsiz zenginleşme oluşturmaz? İç Denetçilik Kasım 2010

- A) Bir kişinin hesabına bir başka tarafından yanlışlıkla havale yapılması
- B) Yasal mirasçı dışındaki bir kişi lehine vasiyet yolu ile miras bırakılması
- C) Bir kimsenin kendini borçlu zannederek yanlışlıkla ödeme yapması
- D) Tiyatroya biletsiz giriş yapılması
- E) Dolmuş binen yolcunun ücretini vermemesi

5. Aşağıdakilerden hangisi sebepsiz zenginleşmeden doğan borçların koşulları arasında ver almaz? Halk Bank Servis Görevlisi 2009

SORULAR

- A) İlliyet bağı
- B) Zenginleşme
- C) Haksız fiil
- D) Haklı bir sebebin bulunmaması
- E) Fakirleşme

6. Aşağıdakilerden hangisi sebepsiz zenginleşmenin koşullarından biri değildir? KPSS 2009

- A) Mal varlığı zenginleşen kişinin kusurlu olması
- B) Bir kimsenin mal varlığında bir zenginleşmenin meydana gelmesi
- C) Mal varlığında meydana gelen zenginleşmenin haklı bir nedene dayanmaması
- D) Zenginleşme ile fakirleşme arasında illiyet bağının olması
- E) Diğer bir kimsenin mal varlığında bir fakirleşme meydana gelmesi

7. A, B'ye 10 YTL ödünç vermiştir. Oysa A ayırt etme gücünden yoksundur ve kısıtlıdır.

Buna göre, A'nın verdiği paranın iadesini sağlamak için aşağıdaki davalardan hangisi açılabilir? 2007

- A) İstihkak davası
- B) Taşınır davası
- C) Sebepsiz zenginleşme davası
- D) Gasp halinde açılan zilyetlik davası
- E) Tazminat davası

8. Aşağıdaki durumların hangisinde A'ya karşı sebepsiz zenginleşme davası açılmaz?

- A) A, B'ye ait doğramaları yanlışlıkla kendi inşaatında kullanmışsa.
- B) A, ayırt etme gücü bulunmayan B'ye televizyonunu satmış ve ondan satış bedelini tahsil etmişse.
- C) B, C'nin evini boyayacakken yanlışlıkla A'nın evini boyamışsa.
- D) A, aralarındaki sözleşme sona erdiği halde B'nin kendisine ödünç verdiği 200.000 YTL'yi geri vermemişse.
- E) C, B'nin hesabına yatıracağı parayı yanlışlıkla A'nın hesabına yatırmışsa.

9. Aşağıdakilerin hangisinde verilen durumda A, B'ye karşı sebepsiz zenginleşme hükümlerine dayanarak dava açabilir? KMS 2001

- A) A'nın taşınmazını T, sahte bir vekaletname ile B'ye temlik etmiştir.
- B) A'nın yüzüğünü çalan H, bunu iyiniyetli B'ye satıp teslim etmiştir.
- C) A'nın demirlerini, B yanlışlıkla kendi inşaatında kullanmıştır.
- D) A'nın temizleyici T'ye teslim ettiği ceketini T, B'ye satıp teslim etmiştir.
- E) A, B'ye bir çamaşır makinesi kiralamış, ancak kira sözleşmesi sona ermiştir.

1.E, 2.D, 3.C, 4.B, 5.C, 6.A, 7.C, 8.D, 9.A

1. Karşılıklı edimleri içeren sözleşmelerde sözleşme taraflarından biri, borçlandığı edimi ifa etmeden veya ifasını teklif etmeden ifayı talep ederse diğer tarafın ifadan kaçınmasına imkân tanıyan karşı hak, aşağıdakilerden hangisidir?

Avukatlar İçin Adli Hâkimlik Mayıs 2012

- A) Zaman aşımı
- B) Takas
- C) Ödemezlik defi
- D) İbra
- E) Alacağın temliki

2. Aşağıdakilerden hangisi parça borcudur?

Maliye Bakanlığı Mali Hizmetler 2008

- A) Bir kilo buğday
- B) Beş adet ekmek
- C) İki paket margarin
- D) Yüz gram çekirdek
- E) A galerisinde soldan üçüncü sırada duran ağlayan çocuk portresi

3. Taraflar aksine bir anlaşma yapmadığı takdirde para borcunun ifa yeri ile ilgili aşağıdaki ifadelerden hangisi doğrudur?

- A) Alacaklının, ifa zamanındaki yerleşim yerinde ifa edilmelidir.
- B) Alacaklının, sözleşme kurulduğu andaki yerleşim yerinde ifa edilmelidir.
- C) Borçlunun, sözleşme kurulduğu andaki yerleşim yerinde ifa edilmelidir.
- D) Borçlunun, ifa zamanındaki yerleşim yerinde ifa edilmelidir.
- E) Sözleşmenin kurulması zamanında para nerede bulunuyorsa orada ifa edilmelidir.

4. Bir borç ilişkisinin taraflarının anlaşarak borçlanılan edimden başka bir şeyle ifanın gerçekleşmesini kabul etmeleri ile ilgili aşağıdaki ifadelerden hangisi doğrudur? KPSS 2013

- A) ifanın edime uygun olması ilkesine aykırı olacağından bu yönde bir anlaşma yapılması mümkün değildir.
- B) Kanun gereği, ifanın alacaklıdan başkasına yapılması mecburiyeti doğmuştur.
- C) İfa yerini tutan edim söz konusudur
- D) Aliud (yanlış ifa) söz konusudur

E) İfaya yönelik edim söz konusudur

5. Salim ve Gökhan, 14 Ekim 2012 Pazar günü bir sözleşme yaparak borcun yarım ay sonra ifa edilmesini kararlaştırmışlardır. İfa günü ile ilgili başka bir husus kararlaştırılmamıştır.

Buna göre, borcun ifa günü aşağıdakilerden hangisidir? KPSS 2013

- A) 26 Ekim 2012 Cuma
- B) 27 Ekim 2012 Cumartesi
- C) 28 Ekim 2012 Pazar
- D) 29 Ekim 2012 Pazartesi
- E) 30 Ekim 2012 Salı

6. A ve B, 25 Ocak 2012'de yaptıkları sözleşme ile A'nın B'ye 2 ton pirinç teslim etmesini ve teslimatın bir sonraki ayın ortasında yapılmasını kararlaştırırlar.

Bu olaya göre A, 2 ton pirinç hangi tarihte teslim etmelidir? KPSS 2012

- A) 14 Şubat 2012
- B) 15 Şubat 2012
- C) 16 Şubat 2012
- D) 28 Şubat 2012
- E) 29 Şubat 2012

7. İfa zamanı ile ilgili aşağıdaki ifadelerden hangisi yanlıştır? Sosyal Güvenlik Kurumu Uzman Yrd. 2008

- A) İfa zamanını taraflar sözleşme ile serbestçe tayin edebilirler.
- B) İfa zamanı, sözleşme ile tayin edilmediği hallerde kanun tarafından tayin edilmiş olabilir.
- C) Sözleşmede ve kanunda hüküm bulunmayan hallerde borcun doğduğu anda ifa edilmesi gerekir.
- D) İfa zamanının sözleşme ile tayin edilmediği durumlarda sözleşme geçersizdir.
- E) İfa zamanı gelmedikçe borç hakkında zamanaşımı süresi işlemeye başlamaz.

8. Para borçları nerede ifa edilir? Ziraat Bankası Müfettiş Yrd. 2008

- A) Alacaklının ifa zamanındaki ikametgâhının bulunduğu yerde
- B) Borçlunun borcunun doğduğu yerde
- C) Borçlunun ikametgâhının bulunduğu yerde
- D) Borçlunun işyerinin bulunduğu yerde
- E) Borçlunun istediği yerde

9. Borçlar Kanunu'na göre, sözleşmede aksine bir kayıt yoksa para borçları nerede ifa edilir? KPSS 2007

- A) Alacaklının verme zamanındaki yerleşim yerinin bulunduğu yerde
- B) Borçlunun borcunun doğduğu yerde
- C) Borçlunun ikametgâhının bulunduğu yerde
- D) Borçlunun iş yerinin bulunduğu yerde
- E) Borçlunun istediği yerde

10. İfa zamanı ile ilgili aşağıdaki ifadelerden hangisi yanlıştır? KPSS 2006

- A) İfa zamanını taraflar sözleşme ile serbestçe tayin edebilirler.
- B) İfa zamanı, sözleşme ile tayin edilmediği hallerde kanun tarafından tayin edilmiş olabilir.
- C) Sözleşmede ve kanunda hüküm bulunmayan hallerde borcun doğduğu anda ifa edilmesi gerekir.
- D) İfa zamanının sözleşme ile tayin edilmediği durumlarda sözleşme geçersizdir.
- E) İfa zamanı gelmedikçe borç hakkında zamanaşımı süresi işlemeye başlamaz.

11. Borcun ifa zamanı ile ilgili aşağıdaki ifadelerden hangisi yanlıştır? Sayıştay Denetçi Yrd. 2006

- A) Borcun ifa zamanını taraflar sözleşmeyle diledikleri gibi tayin edebilirler.
- B) Borcun ifa zamanını tarafların tayin etmediği hallerde, kanun tayin etmiş olabilir.
- C) Borcun ifa zamanı anlaşma ya da kanunla tayin edilmeyen hallerde, borcun doğduğu anda ifa edilmesi gerekir.
- D) Borcun ifa zamanının sözleşmede tayin edilmediği hallerde sözleşme esaslı bir unsurun eksikliği nedeniyle geçersizdir.
- E) Sözleşmede, ifa zamanının tayin edilmesi borç ilişkisinin kurulmasını engellemez.

12. Ü, A'ya 5 milyar lira borcu olan B ile bir sözleşme yapmış ve B'yi A'ya olan borcundan kurtarmayı taahhüt etmiştir. Ü, vade olarak tayin edilen günde B'nin borcu olan 5 milyar lirayı, kendisinin borcu üstlendiğini belirterek ödemek ister. Ancak A, B'nin kendi borcunu bizzat ödemesini isteyerek ifayı reddeder. Bunun üzerine Ü kendisinin A'ya karşı mevcut ve muaccel olmuş bir alacağı ile bu borcu takas ettiğini beyan eder

Olayla ilgili aşağıdaki ifadelerden hangisi yanlıştır? KPSS 2003

- A) A, Ü'nün yaptığı ödeme teklifini reddettiği için alacaklının temerrüdüne düşmüştür.
- B) Ü'nün borçlu sıfatını alabilmesi için, A ile sözleşme yapması gerekir.
- C) Borcun, borçlu tarafından ifası gerektiğinden A'nın ödemeyi kabul etmemesi, B'yi borçlunun temerrüdüne düşürmüştür
- D) Ü, A'ya karşı takas beyanında bulunamaz.
- E) Ü, B'ye karşı borcun ifasını yüklenmiştir.

13. A ile B arasında yapılan satım sözleşmesinde bedel 100 Amerikan Doları olarak kararlaştırılmıştır. Bu durumda, alıcı bakımından aşağıdakilerden hangisi söz konusudur? KPSS 2002

- A) Seçimlik yetki B) Seçimlik borç
- C) Parça borcu D) Sınırlı cins borcu
- E) Sürekli borç

14. Edim, borçlu tarafından tam ve gereği gibi yerine getirilmiş olsaydı, alacaklının malvarlığının göstereceği durum ile hâlen gösterdiği durum arasındaki fark, hangi tür zararın varlığını gösterir? İdari Hâkimlik 2011

- A) Müspet zarar
- B) Yoksun kalınan kâr
- C) Menfi zarar
- D) Karma zarar
- E) Manevi zarar

15. Aşağıdakilerden hangisi temerrüde düşen borçlunun karşılaşılabileceği sonuçlardan biri değildir? Maliye Uzman Yardımcılığı 2010

- A) Para borcu bakımından gecikme faizi ödemek zorunda kalmak
- B) Şahıs ile sorumlu durumda kalmak
- C) Gecikmiş ifa ve gecikme tazminatı ödemek durumunda kalmak
- D) ifadan vazgeçme ve müspet zarar ödemek durumunda kalmak

E)Para borçlarında koşulları varsa munzam zarar ödemek zorunda kalmak

16. Borçlunun faaliyet ve işletmesi dışında meydana gelen, borcun ihlaline mutlak ve kaçınılmaz bir şekilde yol açan, öngörülmesi ve karşı konulması mümkün olmayan ve illiyet bağını kesen olağanüstü olaya ne ad verilir?

KPSS 2010

- A) Umulmayan hâl
- B) İztirar hâli
- C) Mücbir sebep
- D) Üçüncü kişinin kusuru
- E) Zarar görenin kusuru

17. Aşağıdakilerden hangisi tam iki tarafa borç yükleyen sözleşmelerde borçlunun temerrüdünün şartlarından biri değildir? Kamu İhale Kurumu Uzman Yrd. 2009

- A) Borçlunun temerrüde kusuruyla düşmüş olması
- B) Edimin ifasının mümkün olması
- C) Borcun muaccel olması
- D) Borçluya ihtar yapılmış olması
- E) Alacaklının edimi kabule hazır olması

18. Aşağıdakilerden hangisi alacaklının temerrüdünün şartlarından biri değildir? KPSS 2008

- A) Borcun muaccel olması
- B) Borcun ifasının alacaklıya teklif olunması
- C) Alacaklının, ifa teklifini reddetmiş olması
- D) Alacaklının, ifa teklifini reddederken kusurlu olması
- E) Alacaklının, ifa teklifini haklı bir sebep olmadan reddetmesi

19. S, arkadaşı Ü'ye ait buzdolabını kendi adına A'ya satmıştır. Taraflar buzdolabının 2 gün sonra teslimi konusunda anlaşmışlardır.

Buna göre, sözleşmenin geçerliliğiyle ilgili aşağıdaki ifadelerden hangisi doğrudur? Ziraat Bankası Müfettiş Yrd. 2008

- A) Sözleşmenin konusu imkânsız olduğundan, S ile A arasındaki satım sözleşmesi batıldır.
- B) A ile S arasındaki sözleşme geçerlidir ancak S ifada bulunmazsa, A'nın zararlarını ödemek zorundadır.
- C) S ile A arasındaki sözleşme Ü'nün icazet vermesiyle geçerli olur.
- D) S ile A arasındaki sözleşmede hile olduğundan sözleşme geçerli değildir.
- E) Sözleşme geçerlidir ancak S'nin ifada bulunması mümkün olmazsa borcu sona erer.

20. Gecikme faiziyle ilgili aşağıdaki ifadelerden hangisi yanlıştır? Ziraat Bankası Müfettiş Yrd. 2007

- A) Alacaklının zararı gecikme faizini aşabilir.
- B) Gecikme faizi talep edilmedikçe hâkim kendiliğinden buna hükme-demez.
- C) Borçlu temerrüde düşmede kusurlu olmadığını kanıtlarsa gecikme faizi ödemekten kurtulur.
- D) Gecikme faizi talep edebilmek için zararın kanıtlanmasına gerek yoktur.
- E) Para dışındaki edimlerde gecikme faizi istenemez.

21. Aşağıdakilerden hangisi borçlunun temerrüdü halinde alacaklının gecikme nedeniyle tazminat isteyebilme koşullarından biridir? Sayıştay Denetçi Yrd. 2007

- A) Borcun iki tarafa borç yükleyen bir sözleşmeden doğmuş olması
- B) Alacaklının zararını kanıtlamış olması
- C) Alacaklının borçlunun temerrüde düşmede kusurlu olduğunu kanıtlaması
- D) Alacaklının sözleşmeden dönmüş olması
- E) Alacaklının borçluya mehil vermesi

22. İki tarafa borç yükleyen bir sözleşmede borçlunun temerrüde düşmesi halinde alacaklı aşağıdaki haklardan hangisine sahip değildir? İdari Hâkimlik 2006

- A) Borçludan gecikmiş ifayı talep hakkı
- B) Borçludan gecikmiş ifa yanında gecikme tazminatı talep hakkı
- C) Sözleşmeden dönme ve sözleşmede öngörülen cezai şartı talep hakkı
- D) Gecikmiş ifayı reddederek sözleşmeden dönme
- E) Gecikmiş ifayı reddederek, doğan müspet zararının tazmin edilmesini talep hakkı

23. Gecikme faiziyle ilgili aşağıdaki ifadelerden hangisi yanlıştır? KPSS 2003

- A) Gecikme faizi yalnız para borçlarında söz konusu olabilir.
- B) Gecikme faizi talep edilmedikçe, hâkim kendiliğinden buna hükme-demez.
- C) Borçlu temerrüde düşmede kusurlu olmadığını kanıtlarsa, gecikme faizi ödemekten kurtulur.

- D) Gecikme faizi talep edebilmek için zararın kanıtlanmasına gerek yoktur.
- E) Yabancı para borçlarında da gecikme faizi istenebilir.

24. A, S'den evindeki televizyonunu satın almış ve taraflar televizyonun 10 Aralık günü A'ya teslim edilmesi konusunda anlaşmışlardır. S, 12 Aralık günü yapılacak milli maçı izlemek için vade günü televizyonu teslim etmemiş; 11 Aralık günü yan dairede çıkan yangının S'nin evine de sıçramasıyla televizyon kullanılamayacak hale gelmiştir.

Bu olayla ilgili aşağıdaki ifadelerden hangisi doğrudur? KPSS 2002

- A) Satım sözleşmesi, konusunun imkânsızlaşması nedeniyle sona erer.
- B) Televizyonun telef olmasında kusuru bulunmadığından, S'nin borcu sona erer; ancak hasar sözleşmenin yapılmasıyla A'ya geçtiğinden, A semeni ödemek zorundadır.
- C) Televizyonun telef olmasında kusuru bulunmadığından, S'nin borcu sona erer; fakat S temerrüde düşmüş olduğundan, hasardan sorumlu olup A'dan semenin ödenmesini isteyemez.
- D) S, temerrüde düşmüş olduğundan, kazadan sorumlu olup borcun ifa edilmemesi nedeniyle A'nın uğradığı zararları ödemek zorunda kalır.
- E) Cins borcu söz konusu olduğundan, S bu borcunu aynı marka başka bir televizyonla ifa edebilir.

1.c, 2.e, 3.a, 4.c, 5.e, 6.b, 7.d, 8.a, 9.a, 10.d, 11.d, 12.c, 13.a, 14.a, 15.b, 16.c, 17.a, 18.d, 19.b, 20.c, 21.b, 22.c, 23.c, 24.d

SORULAR

1. Aşağıdakilerden hangisi zaman aşımının kesilmesi hâllerinden biri değildir? Adli Hâkimlik Aralık 2012

- A) Borçlunun, borcunu ikrar etmesi
- B) Borçlunun, kısmi ifada bulunması
- C) Borçlunun, alacaklıya rehin vermesi
- D) Borçlunun, alacak üzerinde intifa hakkına sahip olması
- E) Borçlunun, alacaklıya kefil göstermesi

2. Zamanaşımına uğramış borçlar ile ilgili aşağıdaki ifadelerden hangisi yanlıştır? 2011

- A) Zamanaşımına uğramış borçlar, eksik borç niteliğini taşır.
- B) Alacaklı, Devletin yetkili organlarına başvurarak borcun ifasını talep ettiğinde borçlu zamanaşımı savunmasında bulunabilir.

C) Zamanaşımına uğramış borca karşılık borçlunun zamanaşımı savunmasında bulunması durumunda mahkeme veya icra organları bu durumu tespit ederlerse borçlunun sorumluluğuna ilişkin herhangi bir işlem yapılamaz.

D) Zamanaşımına uğramış olan bir borcu ifa eden borçlu, daha sonra sebepsiz zenginleşmeye dayanarak verdiği geri alabilir.

E) Zamanaşımına uğramış borç dava edilebilir ancak zamanaşımı defi hâlinde dava reddedilir.

3. Eski borcun ortadan kaldırılarak taraflar arasında yeni bir borcun meydana getirilmesi haline ne ad verilir? İdari Hâkimlik Kasım 2010

- A) İbra
- B) Yenileme (tecdit)
- C) Alacaklı ve borçlu sıfatlarının birleşmesi
- D) İfa
- E) Takas

4. Aşağıdakilerden hangisi zaman aşımını durduran sebeplerden biri değildir? Uzman Yardımcılığı Aralık 2010

- A) Velayet devam ettiği sürece çocukların ana ve babalarına karşı olan alacakları
- B) Vesayet devam ettiği sürece vesayet altında bulunanların vasi ve vesayet dairelerine karşı olan alacakları
- C) Alacağın bir Türk mahkemesinde ileri sürülmesi mümkün olmadığı sürece
- D) Hizmet sözleşmesi süresince, hizmetçilerin istihdam edenden olan alacakları
- E) Borçlu, borcu karşılığında üçüncü bir kişiyi kefil olarak gösterdiği sürece

5. Zaman aşımına uğramış olan bir borç ile ilgili aşağıdaki ifadelerden hangisi doğrudur? İç Denetçilik Kasım 2010

- A) Borç eksik borç haline gelir.
- B) Borç seçimlik borç haline gelir.
- C) Borç tamamen sona ermiş olur.
- D) Borç şahsi borç haline gelir.
- E) Borç mutlak hakka dönüşür.

6. S'nin A'ya sattığı Şimşek isimli yarış atı, satım sözleşmesinin kurulmasından iki saat önce eceliyle ölmüştür ve sözleşme taraflarının bu durumdan haberi yoktur.

Bu durumda akdedilen sözleşmenin hukuki sonucu nedir? KPSS 2009

- A) S'nin borcu sona erer.
- B) A isterse sözleşmeyi iptal edebilir.
- C) Başlangıçtaki imkânsızlık nedeniyle sözleşme batıl olur.
- D) S, ifa imkânsızlığı dolayısıyla A'nın zararlarını tazmin eder.

E) Sözleşme geçerli bir şekilde kurulur, ancak ifa gerçekleşmeyeceği için S temerrüde düşer.

7. Aşağıdakilerden hangisi takasın şartlarından biri değildir? Vergi Denetmen Yrd. Kasım 2009

- A) Takastan feragat edilmemiş olması
- B) Muacceliyetten itibaren bir yıl içinde kullanılması
- C) Karşılıklı alacaklılık
- D) Her iki borcun muaccel olması
- E) Alacakların konusunun aynı tür olması

8. Aşağıdakilerden hangisi takasın şartlarından biri değildir? KPSS 2008

- A) Takas beyanında bulunulmuş olması
- B) Borçların aynı cinsten olması
- C) Borçların karşılıklı olması
- D) Borçların muaccel olması
- E) Borçların çekişmesiz olması

9. S Firması ile A arasında yapılan taksitle satım sözleşmesinde S Firmasının A'dan doğacak alacaklarının zaman aşımına uğramayacağı ve A'nın zaman aşımını ileri sürmekten feragat ettiği hükmüne yer verilmiştir.

Buna göre, aşağıdaki ifadelerden hangisi doğrudur? Ziraat Bankası Müfettiş Yrd. 2008

- A) Bu hüküm geçerlidir. A, zaman aşımından feragat edebilir.
- B) Bu hüküm geçersizdir, A'nın zaman aşımından önceden feragati batıldır.
- C) Bu hüküm konulabilir fakat A, sonradan bu nedenle sözleşmenin iptalini talep edebilir.
- D) Bu hüküm karşısında A, sözleşmeden doğan alacaklarına ilişkin 10 yıllık değil, 5 yıllık zaman aşımından yararlanabilir.
- E) Bu hüküm geçerlidir, ancak uyuşmazlık doğduğunda A somut olayın özelliğine göre hükmü geçersiz kılabilir.

10. Aşağıdakilerden hangisi zamanaşımını kesen sebeplerden biri değildir? SGK Uzman Yrd. 2008

- A) Borçluya karşı dava açılması
- B) Borçluyu temerrüde düşürmek için noterden ihtar çekilmesi
- C) Borçluya karşı icra takibi yapılması
- D) Borçluya karşı hakeme gidilmesi
- E) Borçlunun birikmiş faiz borcu için bir miktar ödemede bulunması

11. Aşağıdakilerden hangisi alacaklının sözleşmeyle alacak hakkından vazgeçmesini ifade eder? KPSS 2007

- A) Yenileme
- B) Takas
- C) Alacağın borçluya geçmesi
- D) İbra
- E) Dönme

12. Aşağıdakilerin hangisinde zamanaşımı süresi durmaz? KPSS 2007

- A) Velayet süresince çocukların ana babalarına karşı olan alacakları hakkında
- B) Borçlunun alacak üzerinde intifa hakkına haiz olması durumunda
- C) Evliliğin devamı süresince karı kocanın diğerine karşı olan alacakları hakkında
- D) Hizmet ilişkisinin devamı süresince hizmetçinin işverene karşı olan alacakları hakkında
- E) Alacaklının ağır hastalığı nedeniyle mahkeme huzurunda iddia edilme imkânı bulunmayan alacaklar hakkında

13. Aşağıdakilerden hangisi zamanaşımını kesen sebeplerden biri değildir? KPSS 2006

- A) Borçluya karşı dava açılması
- B) Borçluyu temerrüde düşürmek için noterden ihtar çekilmesi
- C) Borçluya karşı icra takibi yapılması
- D) Borçluya karşı hakeme gidilmesi
- E) Borçlunun birikmiş faiz borcu için bir miktar ödemede bulunması

14. Kesinleşmiş bir mahkeme kararıyla sabit olmuş borç için yeni zamanaşımı süresi ne kadardır? Kamu İhale Kurumu Uzman Yrd. 2006

- A) 6 ay
- B) 1 yıl
- C) 2 yıl
- D) 5 yıl
- E) 10 yıl

15. Aşağıdakilerden hangisinin varlığı halinde, bu durumun ileri sürülmesi itiraz sayılmaz? İdari Hâkimlik 2005

- A) Alacaklı ve borçlu sıfatlarının birleşmesi
- B) Zamanaşımı
- C) İfa
- D) İbra
- E) Takas

16. İmkânsızlıkla ilgili olarak aşağıdaki ifadelerden hangisi doğrudur? KPSS 2005

- A) Misli mallar bakımından imkânsızlık söz konusu olamaz.
- B) Sözleşme konusu edim, sözleşmenin kurulmasından önce objektif olarak imkânsız hale gelmişse sözleşme batıldır; ancak imkânsızlığa kusuruyla yol açan taraf, diğerinin müspet zararını tazminle yükümlüdür.
- C) Sözleşme konusu edim, borçlunun kusuru yüzünden sözleşmenin kurulmasından sonra imkânsızlaşmışsa alacaklı borçludan müspet zararlarının

tazminini talep edebilir; bu durumda, borçlunun kusurunun mevcudiyetini alacaklı ispat etmek zorundadır.

- D) Sözleşme konusu edimin hukuken imkânsızlaşması halinde, borçlu temerrüdüne ilişkin hükümler uygulanır.
- E) Karşılıklı borç doğuran sözleşmelerde imkânsızlık nedeniyle borçtan kurtulan borçlu kural olarak diğer taraftan karşı edimin ifasını isteyemez; ancak bunun aksini öngören anlaşmalar geçerlidir.

17. Borçlunun alacağın devredildiğini öğrendiği anda devredene karşı ileri sürebileceği savunmaları, alacağı devralana karşı dahi ileri sürebileceğine ilişkin Borçlar Kanununda yer alan hükümle, aşağıdakilerden hangisine istisna oluşturabilecek bir uygulamaya izin verilmiş olmaktadır? KPSS 2004

- A) Borcun yüklenilmesinin alacaklının iznine bağlı olması kuralı.
- B) Takas edilecek alacakların karşılıklı olması kuralı.
- C) Üçüncü kişinin fiilen taahhüt edilebileceği kuralı.
- D) Üçüncü kişi lehine sözleşme yapılabileceği kuralı.
- E) Borçlunun alacağından tek taraflı vazgeçemeyeceği kuralı.

18. Aşağıdakilerden hangisi, zamanaşımını durduran nedenlerden biridir? KPSS 2003

- A) Borcun ikrar edilmesi
- B) Borç için rehin verilmesi
- C) Borç için kefalet verilmesi
- D) Alacaklının borçluya karşı icra takibi yapması
- E) Alacağın bir Türk mahkemesi önünde ileri sürülebilme imkânının bulunmaması

19. A, bilgisayarını B'ye karşılıksız kullanması için verir ancak hukuk fakültesinde okumaya başlayan B'nin bütünlemeye kalması durumunda bilgisayarı A'nın geri alacağını kararlaştırırlar.

Bu olaya göre, aşağıdaki ifadelerden hangisi doğrudur? Avukatlar İçin İdari Hâkimlik 2012

- A) Bozucu koşul vardır.
- B) İradi olmayan koşul vardır.
- C) Olumlu koşul vardır.
- D) ifaya eklenen ceza koşulu vardır.
- E) Geciktirici koşul vardır.

20. Alacaklı temerrüdü ile ilgili aşağıdaki ifadelerden hangisi yanlıştır? KPSS 2010

- A) Alacaklı temerrüdünün gerçekleşmesi için kural olarak alacaklının kusurlu olması gerekmez.
- B) Alacaklı temerrüdünün gerçekleşmesi için borçlu, edimi gereği gibi teklif etmiş olmalıdır.
- C) Alacaklı haksız olarak kendisine sunulan edimi kabulden kaçınmış olmalıdır.
- D) Alacaklı temerrüdüne düşen alacaklı, mutlak olarak alacak hakkını kaybeder.
- E) Mütemerrit alacaklı, borçluya karşı ödemezlik defini ileri süremez.

21. Alacaklı temerrüdü ile ilgili aşağıdaki ifadelerden hangisi yanlıştır? KPSS 2010

- A) Alacaklı temerrüdünün gerçekleşmesi için kural olarak alacaklının kusurlu olması gerekmez.
- B) Alacaklı temerrüdünün gerçekleşmesi için borçlu, edimi gereği gibi teklif etmiş olmalıdır.
- C) Alacaklı haksız olarak kendisine sunulan edimi kabulden kaçınmış olmalıdır.
- D) Alacaklı temerrüdüne düşen alacaklı, mutlak olarak alacak hakkını kaybeder.
- E) Mütemerrit alacaklı, borçluya karşı ödemezlik defini ileri süremez.

22. Müteselsil borçlulukla ilgili aşağıdaki ifadelerden hangisi yanlıştır? Adli Hâkimlik 2008

- A) Müteselsil borçlulardan biri borcun tamamını alacaklının kendisine olan aynı miktarda borcu ile takas etmişse, diğer borçluların borcu sona ermiş olmaz.
- B) Alacaklı müteselsil borçlulardan birini ibra etmişse, diğerlerinin borcu sona ermiş olmaz.
- C) Alacaklının müteselsil borçlulardan birine dava açması veya icra takibi yapması diğerlerine başvurma hakkını ortadan kaldırmaz.
- D) Müteselsil borçlulardan birine yapılan temerrüt ihtarı, borçları muaccel olan diğer müteselsil borçluların da temerrüde düşmesine yol açmaz.
- E) Müteselsil borçlulardan birinin hataya düştüğünü ileri sürüp iptal edebileceği borç ilişkisine icazet verip alacaklıya ifada bulunması, onun diğer borçlulara rücu hakkını kaybetmesine yol açmaz.

23. Cezai şartla ilgili aşağıdaki ifadelerden hangisi yanlıştır? Maliye Bakanlığı Mali Hizmetler Uzman Yrd. 2008

- A) Asıl alacağa bağlı ferî bir borçtur.
- B) Asıl alacağı kuvvetlendirme fonksiyonuna sahiptir.
- C) Asıl alacağın kaynağı olan sözleşme herhangi bir geçerlilik şekline bağlı olmasa da cezai şart mutlaka adi yazılı şekle tabidir.
- D) Seçimlik cezai şart, ifaya eklenen cezai şart ve ifayı engelleyen cezai şart (dönme cezası) olarak üç türü vardır.
- E) Ticari olmayan işlemlerde hâkim, fahiş cezai şartı takdir yetkisini kullanarak indirmekle yükümlüdür.

24. Bir sözleşmenin kurulmasının delili olsun diye bir tarafın diğer tarafa vermiş olduğu bir miktar paraya ne ad verilir? Vakıflar Bankası Mali Analist Yrd.-Uzman Yrd. ve Kontrolör Sınavı 2008

- A) Cayma tazminatı
- B) Sözleşme delili
- C) Dönme cezası
- D) Pey akçesi
- E) Cezai şart

25. Müteselsil borçlulukla ilgili aşağıdaki ifadelerden hangisi doğrudur? Ziraat Bankası Müfettiş Yrd. 2007

- A) Mütteselsil borçlulardan birine yapılan temerrüt ihtarı, borçları muaccel olan diğer mütteselsil borçluların da temerrüde düşmesine yol açar.
- B) Alacaklının mütteselsil borçlulardan birini ibra etmesi, diğerlerinin de borcunu sona erdirir.
- C) Alacaklının mütteselsil borçlulardan birine dava açması veya icra ta'kibi yapması diğerlerine başvuru hakkını ortadan kaldırmaz.
- D) Mütteselsil borçlulardan birinin borcun tamamını alacaklının kendisine olan aynı miktarda borcuyla takas etmesi, diğer borçluların borçlarını etkilemez.
- E) Mütteselsil borçlulardan biri hataya düştüğünü ileri sürüp iptal edebileceği borç ilişkisine icazet verip alacaklıya ifade bulunursa, diğer borçlulara rücu hakkını kaybeder.

26. Borcun üstlenilmesinde, iç üstlenme sözleşmesi ile ilgili aşağıdaki ifadelerden hangisi yanlıştır? İdari Hâkimlik 2012

- A) İç üstlenme sözleşmesi, borçlu ile üçüncü kişi arasında yapılır.
- B) Bu sözleşmenin yapılabilmesinin ön koşulu, alacaklının bu sözleşmeye rıza göstermiş olmasıdır.
- C) İç üstlenme sözleşmesi ile üçüncü kişi, borçluyu bir borcundan kurtarmayı taahhüt eder.
- D) İç üstlenme sözleşmesi, tek tarafa borç yükleyen bir sözleşme olabileceği gibi iki tarafa borç yükleyen bir sözleşme de olabilir.
- E) İç üstlenme sözleşmesi için yasal bir geçerlilik şekli öngörülmemiştir.

27. Alacağın devri ile ilgili aşağıdaki ifadelerden hangisi yanlıştır? Avukatlar İçin Adli Hâkimlik Ekim 2012

- A) Alacağın devrinin geçerli olarak kurulması için kanun, sözleşme veya işin niteliği engel olmadıkça borçlunun rızası aranmaz.
- B) Alacağın devri sözleşmesi, devreden açısından bir tasarruf işlemidir.
- C) Alacağın devri sözü verme, alacağın devrinden farklı olarak sadece bir borçlanma işlemidir.
- D) Alacağın devri, devralanın mal varlığında bir artış sağladığı için bir kazandırıcı işlem teşkil eder.
- E) Hem alacağın devrinin hem alacağın devri sözü vermenin geçerliliği, yazılı şekilde yapılmış olmasına bağlıdır.

28. Alacaklı ile üçüncü bir kişi arasında yapılan ve üçüncü kişinin borçlunun borcunu ödemeyi üstlendiği anlaşmaya ne ad verilir? İdari Hâkimlik Kasım 2010

- A) Borcun iç yüklenmesi
- B) Borcun nakli (borcun dış yüklenilmesi)
- C) Borcun temliki

- D) Alacağın temliki
- E) Alacağın nakli (alacağın dış yüklenilmesi)

29. Alacağın temliki ile ilgili aşağıdaki ifadelerden hangisi yanlıştır? Hâkimlik 2006

- A) Borçlu, temlik kendisine bildirildikten sonra dahi, temlik edilen alacağın dayandığı sözleşmeyi eski alacaklının hilesini ileri sürerek iptal edebilir.
- B) Alacaklı borçlunun rızası olmadan alacağını bir başkasına devredebilir.
- C) Alacak temlik edildikten sonra, eski alacaklıya ödemede bulunan borçlu, eğer henüz temliki öğrenmemişse borcundan kurtulmuş olur.
- D) Alacağın temliki sözleşmesi yazılı şekilde yapılmadıkça geçerli olmaz.
- E) Temlik edilen alacak muvazaalı ise, bunu yazılı bir borç senedine dayanarak devralan üçüncü kişi iyi niyetli de olsa, ona karşı temlikin geçersizliği ileri sürülebilir.

30. Alacağın temliki ile ilgili aşağıdaki ifadelerden hangisi doğrudur? KPSS 2006

- A) Alacaklının borçludan olan alacağını bir üçüncü kişiye devretme konusunda borçlu ile yaptığı bir sözleşmedir.
- B) Alacaklının bir üçüncü kişiyle noterde resmi yazılı şekilde yapılması zorunlu bir sözleşme ile borçludan olan alacağını üçüncü kişiye devretmesidir.
- C) Alacaklının borçludan olan bir alacağını, bir üçüncü kişiye tamamen veya kısmen devretme konusunda üçüncü kişiyle yazılı olarak akdettiği bir sözleşmedir.
- D) Alacaklının resmi senede bağlı olan bir alacağını, bir üçüncü kişiye tamamen veya kısmen devretme konusunda üçüncü kişiyle yazılı olarak akdettiği bir sözleşmedir.
- E) Alacaklının, kambiyo senedine bağlı olan bir alacağını bir üçüncü kişiye devretme konusunda sadece senedi üçüncü kişiye teslim etmek suretiyle akdettiği bir sözleşmedir.

31. Üçüncü kişi lehine sözleşme ile ilgili aşağıdaki ifadelerden hangisi doğrudur? KPSS 2006

- A) Üçüncü kişi lehine sözleşme ile bir kimse, bir başkasının üstlendiği borcu alacaklıya garanti eder.
- B) Üçüncü kişi lehine sözleşme ile bir kimse, bir başkasının üstlendiği borcun ifa edilmemesinden doğan zararları ödemeyi alacaklıya garanti eder.
- C) Üçüncü kişi lehine sözleşme, bir kimsenin edimi bir üçüncü kişiye ifa etmesi konusunda borçlu ile yaptığı bir sözleşmedir.
- D) Üçüncü kişi lehine sözleşme, alacaklı ve borçlu yanında sözleşmeye bir üçüncü kişinin de katılmasıdır.

E) Üçüncü kişi lehine sözleşme en az üç kişinin taraf olduğu yazılı geçerlilik koşuluna tabi olan bir sözleşmedir.

32. A ile B, A'nın Ü'ye olan para borcunu B'nin ödemesi konusunda anlaşır. Bu olayla ilgili aşağıdaki ifadelerden hangisi doğrudur? KPSS 2002

- A) Üçüncü kişi yararına bir sözleşme söz konusudur.
B) Bundan böyle Ü, borcun ifasını ancak B'den isteyebilir.
C) Bu sözleşme A ile B arasında hüküm doğurur, Ü alacağını sadece A'dan talep edebilir.
D) B'nin Ü'ye yapacağı ödeme, elden bağışlama sayılır.
E) Ü, B'nin kendisine yaptığı ifayı kabul etmek zorunda değildir.

1-	D
2-	D
3-	B
4-	E
5-	A
6-	C
7-	B
8-	E
9-	B
10-	B
11-	D
12-	E
13-	B
14-	E
15-	B
16-	E
17-	B
18-	E
19-	A
20-	D
21-	D
22-	A
23-	C
24-	D
25-	C
26-	B
27-	E
28-	B
29-	E
30-	C
31-	C
32-	C